

ความตั้งใจของประชาชนที่มีต่อบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน : ศึกษาเฉพาะกรณี
อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดศรีสะเกษ

วิสิทธิ์ วัฒนไชย

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศาสตราจารย์
สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พุทธศักราช ๒๕๕๐

ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน : ศึกษาเฉพาะกรณี
อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศาสตรมหาบัณฑิต

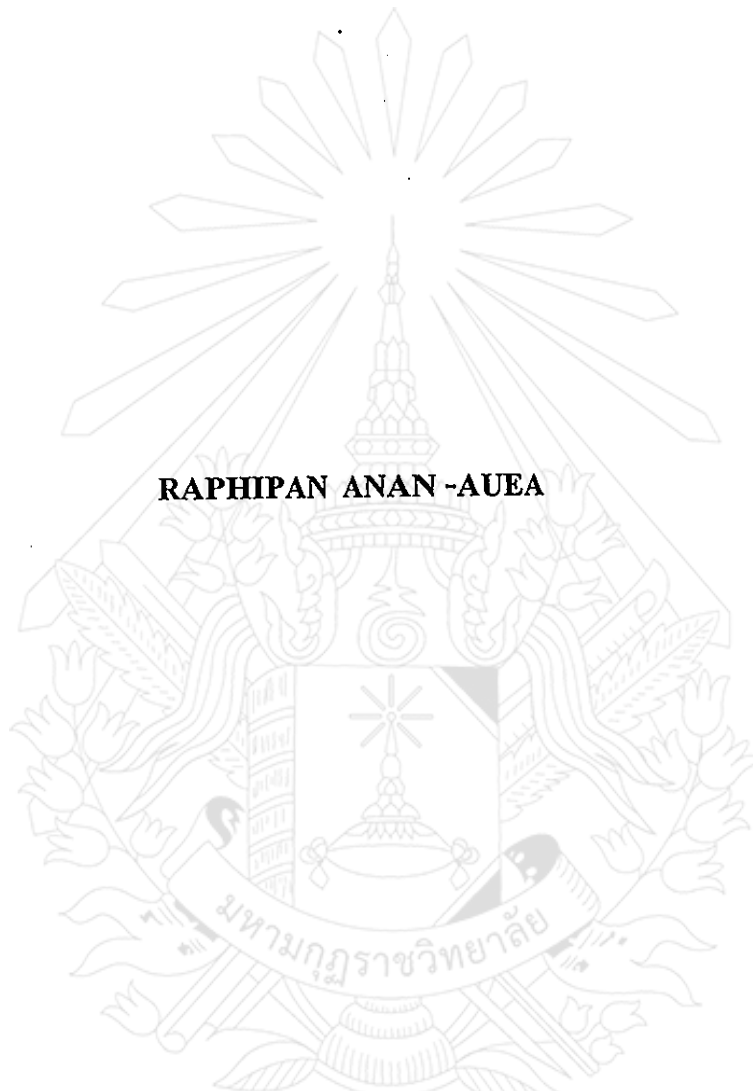
สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พุทธศักราช ๒๕๕๑

B 10423

**PEOPLE'S SATISFACTION OF ROLES OF KAMNANS AND VILLAGE HAEDMEN :
A CASE STUDY OF CHATURAPAKPHIMAN DISTRICT,
ROI-ET PROVINCE**

RAPHIPAN ANAN -AUEA

**A THEMATIC PAPER SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF THE REQUIREMENTS
FOR THE DEGREE OF MASTER OF ARTS
DEPARTMENT OF GOVERNMENT
GRADUATE SCHOOL
MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY
B.E. 2551(2008)**

หัวข้อสารนิพนธ์ : ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน :
ศึกษาเฉพาะกรณี อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด

ชื่อนักศึกษา : นางรพีพรรณ อนันต์เอื้อ

สาขาวิชา : รัฐศาสตร์การปกครอง

อาจารย์ที่ปรึกษา : ดร. ไพรัช พันชมภู

อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม : นายจรัส บุคดาพงษ์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย อนุมัติให้รับสารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรศาสตรมหาบัณฑิต

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(พระครูปลัดสัมพิพัฒน์วิริยาจารย์)

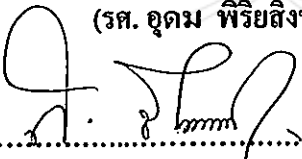
คณะกรรมการสอบสารนิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(พระครูปลัดสัมพิพัฒน์วิริยาจารย์)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(ดร. ไพรัช พันชมภู)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(นายจรัส บุคดาพงษ์)

..... กรรมการ
(รศ. อุดม พิริยสิงห์)

..... กรรมการ
(ผศ. พิเศษ ดร. สุกิจ ชัยมุสิก)

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Thematic Title : People's Satisfaction of Roles of Kamnans and Village Headmen : A Case Study
of Chaturapakphiman District, Roi-Et Province

Student's Name : Mrs. Raphipan Anan -Auea

Department : Government

Advisor : Dr. Phairat Phuenchomphoo

Co-Advisor : Mr. Chamras Buddapong

Accepted by the Graduate School, Mahamakut Buddhist University in Partial
Fulfillment of the Requirements for the Master's Degree.

P. Sampipattanaviriyajarn
..... Dean of Graduate School
(Phrakhrupaladsampipattanaviriyajarn)

Thematic Committee

P. Sampipattanaviriyajarn
..... Chairman
(Phrakhrupaladsampipattanaviriyajarn)

P. Phuenchomphoo
..... Advisor
(Dr. Phairat Phuenchomphoo)

Chamras B.
..... Co - Advisor
(Mr. Chamras Buddapong)

Udom Piriyasing
..... Member
(Assoc. Prof. Udom Piriyasing)

S. Chaimusik
..... Member
(Asst. Emeritus Prof. Dr. Sukit Chaimusik)

หัวข้อสารนิพนธ์	: ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน : ศึกษาเฉพาะกรณี อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด
ชื่อนักศึกษา	: นางรพีพรรณ อนันต์เอื้อ
สาขาวิชา	: รัฐศาสตร์การปกครอง
อาจารย์ที่ปรึกษา	: ดร. ไพรัช พันชมภู
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม	: นายจรัส บุคคาพงษ์
ปีการศึกษา	: ๒๕๕๑

บทคัดย่อ

สารนิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด และข้อเสนอแนะของประชาชนที่มีต่อบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน ๓๗๐ คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

ผลการวิจัยพบว่า

ประชาชนมีความพึงพอใจต่อบทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมทั้งสี่ด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากสองด้าน โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงไปต่ำ คือ ด้านการปฏิบัติตามระเบียบกฎหมายอื่น และด้านการปกครอง และรักษาความสงบเรียบร้อย ส่วนด้านที่เหลืออยู่ในระดับปานกลาง คือ ด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ และด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ประชาชนได้ให้ข้อเสนอแนะที่มีต่อบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด ลำดับจากความถี่มากไปหาน้อยสามลำดับ คือ ควรเอาใจใส่ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ควรดูแลรักษาพื้นที่ป่าไม้ให้อยู่ในสภาพสมบูรณ์ และควรเพิ่มการให้ความรู้ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติแก่ประชาชน ส่วนข้อเสนอแนะที่มีค่าความถี่น้อยที่สุด คือ ควรประชาสัมพันธ์ข่าวสารทางราชการแก่ประชาชนอยู่เสมอ

Thematic Title : **People's Satisfaction of Roles of Kamnans and Village Headmen : A Case Study of Chaturapakphiman District, Roi-Et Province**

Student's Name : **Mrs. Raphipan Anan -Auea**

Department : **Government**

Advisor : **Dr. Phairat Phuenchomphoo**

Co-Advisor : **Mr. Chamras Buddapong**

Academic Year : **B.E. 2551 (2008)**

ABSTRACT

The objective of this thematic paper were (independent study) 1) to study the level of a satisfaction of Roles of Kamnans and Village Headmen of Chaturapakphiman District, Roi-Et province and 2) to study the suggestion of people that have a role to a chief of a tambon and a head village in Jaturapakpiman district, Roi-Et province. The sample group is using for this research is people who live in Jaturapakpiman district, Roi-Et province. Amount of sample is 370 people. The materials that use for collection a data is the questionnaire. The statistic for analysis data is the percentage, mean and a standard deviation by using a ready computer program.

The results of research were found as follows :

The level of satisfaction's people to a role of a chief of a tambon and a head village in four sides is high. When considerate of each side found that, an average of two sides are high by arrange in order from high-low average, they are a side of a practice according to law and rule and a side of administration and a protect of a peace and order. The side is a medium level is the developing and promote of occupation and a side is the least level is the preservation of a natural resource and environment.

The people's suggestion for this research, Satisfaction of people which extend to a chief of a tambon and head village in Jaturapakpiman district, Roi-Et province, first should to take care, helping, make understanding and comfortable for people who contact with government service, second should do the project follow the king's word "Settakit Paupiang" means the sufficient economy project and should promote and support developing of a self-reliant economic. Including giving an information and the knowledge and understanding for the people about the rule of government service.

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลงได้ด้วยดีเพราะความอนุเคราะห์จากทางมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด และคณาจารย์ เจ้าหน้าที่ทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ตลอดจนให้คำแนะนำ เป็นอย่างดีมาโดยตลอด

ขอขอบพระคุณ ดร. ไพรัช พันธ์ขมภู ที่รับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ และอาจารย์จำรัส บุตดาพงษ์ อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ร่วม ที่ท่านทั้งสองได้กรุณาให้ความรู้ คำแนะนำ คำปรึกษา และตรวจแก้ไข อันเป็นประโยชน์แก่ผู้วิจัย จึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอกราบนมัสการขอบพระคุณ พระครูปลัดสัมพิพัฒน์วิริยาจารย์ คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ที่เมตตาเป็นประธานกรรมการสอบ ตรวจสอบแก้ไข รูปแบบขอขอบพระคุณ รศ. อุดม พิริยสิงห์ ที่กรุณาเป็นกรรมการ และขอขอบพระคุณ ผศ. พิเศษ ดร. สุกิจ ชัยมุสิก ที่กรุณาเป็นกรรมการสอบ ตรวจสอบแก้ไข รูปแบบ และให้ข้อเสนอแนะอย่างเป็นระบบ จนทำให้สารนิพนธ์เล่มนี้สำเร็จสมบูรณ์

ขอขอบพระคุณนายอำเภอจตุรพักตรพิมาน และประชาชนในเขตอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด ทุกท่านที่กรุณาให้ความช่วยเหลือในด้านกรให้ข้อมูลและการเก็บข้อมูลในการค้นคว้าวิจัย จนทำให้สารนิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลง ได้อย่างสมบูรณ์

คุณค่า และประโยชน์อันพึงมีจากสารนิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นกตัญญูदानุชาแด่บิดา มารดา ครู อาจารย์ และผู้มีอุปการคุณทุกท่าน

ท้ายที่สุดนี้ หากมีสิ่งใดขาดตกบกพร่องหรือผิดพลาดประการใด ผู้วิจัยขออภัยเป็นอย่างสูง ในข้อบกพร่องและความผิดพลาดนั้น

รพีพรรณ อนันต์เชื้อ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญตาราง	ฉ
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๓
๑.๓ ขอบเขตของการวิจัย	๓
๑.๔ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	๓
๑.๕ คำนิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๓
บทที่ ๒ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๕
๒.๑ แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับความพึงพอใจ	๕
๒.๒ แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาท	๑๑
๒.๓ แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน	๒๐
๒.๔ สภาพทั่วไปของพื้นที่ที่วิจัย	๓๗
๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๓๕
๒.๖ กรอบแนวคิดในการวิจัย	๔๑
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย	๔๒
๓.๑ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	๔๒
๓.๒ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๔๔
๓.๓ การสร้างและทดสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๔๔

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล	๔๕
๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย	๔๕
๓.๖ สถิติที่ใช้ในการวิจัย	๔๖
บทที่ ๔ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	๔๗
๔.๑ สัญลักษณ์ที่ใช้ในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล	๔๗
๔.๒ ลำดับขั้นตอนการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล	๔๗
๔.๓ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	๔๘
บทที่ ๕ สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	๕๗
๕.๑ สรุปผล	๕๗
๕.๒ อภิปรายผล	๖๐
๕.๓ ข้อเสนอแนะ	๖๒
๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	๖๒
๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย	๖๓
บรรณานุกรม	๖๕
ภาคผนวก	๗๐
ภาคผนวก ก รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือเพื่อการวิจัย	๗๑
ภาคผนวก ข หนังสือขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญ	๗๓
ภาคผนวก ค หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูล	๗๗
ภาคผนวก ง แบบสอบถาม	๗๘
ประวัติผู้วิจัย	๗๖

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ ๔.๑ จำนวน และร้อยละ ของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ	๔๕
ตารางที่ ๔.๒ จำนวน และร้อยละ ของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอายุ	๔๕
ตารางที่ ๔.๓ จำนวน และร้อยละ ของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามระดับการศึกษา	๕๐
ตารางที่ ๔.๔ จำนวน และร้อยละ ของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอาชีพ	๕๐
ตารางที่ ๔.๕ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความพึงพอใจของประชาชนต่อบทบาทกำนันผู้ใหญ่บ้าน อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมและรายด้าน	๕๑
ตารางที่ ๔.๖ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความพึงพอใจของประชาชนต่อบทบาทกำนันผู้ใหญ่บ้าน อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อยโดยรวมและรายข้อ	๕๒
ตารางที่ ๔.๗ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความพึงพอใจของประชาชนต่อบทบาทกำนันผู้ใหญ่บ้าน อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ โดยรวมและรายข้อ	๕๓
ตารางที่ ๔.๘ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความพึงพอใจของประชาชนต่อบทบาทกำนันผู้ใหญ่บ้าน อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยรวมและรายข้อ	๕๔
ตารางที่ ๔.๙ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความพึงพอใจของประชาชนต่อบทบาทกำนันผู้ใหญ่บ้าน อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านการปฏิบัติตามระเบียบกฎหมายอื่นโดยรวมและรายข้อ	๕๕
ตารางที่ ๔.๑๐ ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะที่มีต่อบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้าน อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด	๕๖

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระราชบัญญัติลักษณะการปกครองท้องที่ พุทธศักราช ๒๔๕๗ ซึ่งได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมมาเป็นลำดับนั้น ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สามารถแบ่งออกเป็น ๔ ด้าน กล่าวคือ ๑) ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย ๒) ด้านการเกี่ยวข้องกับความอาญา ๓) ด้านการพัฒนาตำบลส่งเสริมอาชีพของราษฎร และ ๔) ด้านงานทะเบียนต่าง ๆ จะเห็นว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ถือว่าเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ มีอำนาจหน้าที่และบทบาทตามพระราชบัญญัติลักษณะการปกครองท้องที่ พุทธศักราช ๒๔๕๗ รวมทั้งได้รับการแต่งตั้งให้เป็นเจ้าพนักงานอื่น ๆ ตามกฎหมาย อีกหลายฉบับ อาทิ พระราชบัญญัติป่าไม้ เป็นพนักงานฝ่ายปกครองตามความในมาตรา ๒ (๑๖) แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งกฎหมายให้มีอำนาจและหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน และความมั่นคงของประเทศในตำบล หมู่บ้าน ที่ตนปกครองอยู่ รวมทั้งช่วยเหลือเจ้าหน้าที่อื่น ๆ ในกระบวนการยุติธรรม นอกจากนี้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านยังเป็นตัวแทนของรัฐบาลกลางที่มีอยู่เต็มทุกพื้นที่ หมู่บ้านตำบลของประเทศ และถือเป็นกลไกที่รัฐบาลสามารถสั่งการ ได้โดยตรง นอกจากนี้ยังทำหน้าที่ประสานงานระหว่างราชการส่วนภูมิภาค ตำบล หมู่บ้าน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการนำนโยบายสำคัญของรัฐบาลไปปฏิบัติให้บังเกิดผลในพื้นที่ ซึ่งที่ผ่านมาเป็นที่ประจักษ์แล้วว่านโยบายที่สำคัญของรัฐบาลทุกเรื่องล้วนมีกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นผู้เข้าไปมีบทบาทและมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อน โดยทั้งสิ้น อาทิ การแก้ไขปัญหาความยากจน การแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับยาเสพติด ผู้มีอิทธิพล การแก้ไขปัญหายาเสพติด การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย รวมทั้งนโยบายของกระทรวง กรมอื่น ทั้งหมดก็ล้วนมีความจำเป็นต้องประสานงานกับกำนันผู้ใหญ่บ้าน เพื่อเป็นการผลักดันนโยบายดังกล่าวให้บรรลุผลสัมฤทธิ์ ทั้งนี้ในการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านนั้นก็เพื่อ เป็นการ “บำบัดทุกข์ บำรุงสุข” ของประชาชน โดยตรง มีความสัมพันธ์ใกล้ชิด รับทราบปัญหาและช่วยเหลือความเดือดร้อนราษฎร ในพื้นที่ตำบล หมู่บ้านด้วยความเต็มใจ และมีความเป็นธรรม °

การจัดการปกครองระดับตำบลและหมู่บ้าน เป็นลักษณะการปกครองขั้นพื้นฐานของประเทศ ทั้งนี้ประชาชนส่วนใหญ่มากกว่าร้อยละ ๘๐ อาศัยอยู่ตามท้องถิ่นชนบททั่วประเทศ และอยู่ภายใต้

°กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, “บทบาทกำนันผู้ใหญ่บ้านในกานทำสงครามกับยาเสพติด”, วารสาร อส., ปีที่ ๔๔ ฉบับที่ ๑ (สิงหาคม-ตุลาคม ๒๕๔๖) : ๒.

การปกครองในรูปแบบตำบลหมู่บ้าน ซึ่งผู้มีบทบาทสำคัญในการปกครองตำบลและหมู่บ้าน คือ กำนัน และผู้ใหญ่บ้าน ที่ได้รับการเลือกตั้งจากประชาชนโดยตรงตามวิถีทางประชาธิปไตย

บทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พุทธศักราช ๒๔๕๘ นั้น ได้มุ่งเน้นให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านเป็นนักปกครองที่ใช้อำนาจในการปกครองดูแลความสงบเรียบร้อยในพื้นที่เป็นหลัก ดังพระประสงค์ของสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ เสนาบดีกระทรวงมหาดไทย ในการตั้งกำนันผู้ใหญ่บ้าน คือ “...ความหมายในการปกครองชั้นตำบลนี้ จะให้กำนันผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งราษฎรเลือกสรรขึ้น โดยความยินยอม เอาเป็นธุระปรึกษาหารือช่วยกันบรรดาการในตำบลให้เรียบร้อยตลอดตำบล และเป็นหูเป็นตาของรัฐบาลที่จะสอดส่องดูแลกิจทุกข์สุขของไพร่ฟ้าข้าแผ่นดินให้รู้เห็นได้ทั่วไป ตลอดจนช่วยนำเก็บภาษีอากร ผลประโยชน์แผ่นดินซึ่งสมควรจะได้จากราษฎร โดยชอบธรรม...”^๒

การที่กำนันและผู้ใหญ่บ้านมีหน้าที่เช่นเดียวกับนักปกครองอื่นๆ ในอันที่จะ “ระงับทุกข์ บำรุงสุข” ให้แก่ประชาชน และเป็นผู้มีสภาพพิเศษ คือ เป็นผู้นำท้องถิ่น (Lay Leader) ซึ่งเป็นหัวเรี่ยวหัวแรงคนสำคัญในการชักนำให้ประชาชนเข้าร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ เป็นหน่วยสุดท้ายของทางราชการที่จะนำนโยบายและงานของแต่ละกระทรวง ทบวง กรม ไปสู่ประชาชน และเป็นหน่วยแรกที่จะนำความต้องการและข้อเท็จจริงของประชาชนมาสู่ราชการ บทบาทดังกล่าวจึงนับว่ามีความสำคัญต่อการบริหารงานในระดับตำบลและหมู่บ้านเป็นอย่างยิ่ง

การปกครองของอำเภอจตุรพักตรพิมาน ออกเป็น ๑๒ ตำบล ๑๕๐ หมู่บ้าน มีเทศบาลตำบล ๑ แห่ง องค์การบริหารส่วนตำบล ๑๒ แห่ง (เป็นชั้น ๕) เทศบาลตำบลจตุรพักตรพิมาน มีพื้นที่ ๔ ตารางกิโลเมตร ประชากรเดือนกันยายน ๒๕๔๘ มีประชากรทั้งสิ้น ๔,๑๔๐ คน เป็นชาย ๑,๘๖๘ คน เป็นหญิง ๒,๒๖๑ คน ทั้งนี้บทบาทการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง อันจะเป็นภาพสะท้อนให้เห็นถึงความพึงพอใจของประชาชนต่อการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เพื่อให้เกิดความตระหนักในหน้าที่ในฐานะเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ โดยจะต้องมีความรับผิดชอบ มีความอดทน และพัฒนาตนเอง ให้มีความรู้ความสามารถ ให้ทันต่อสังคมยุคโลกาภิวัตน์อยู่เสมอ เพื่อเป็นการช่วยเหลือราษฎรให้มีการดำรงชีวิตที่ดีและปลอดภัยขึ้น ตามความหมายของคำว่า “บำบัดทุกข์ บำรุงสุข” อย่างแท้จริง

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้นนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะวิจัยความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อบทบาท กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ของอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด อันจะเป็นข้อมูลที่มีประโยชน์ต่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีความกระตือรือร้นในการปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทอำนาจหน้าที่ ให้เกิดประสิทธิภาพต่อไป

^๒ กระทรวงมหาดไทย, “คู่มือการปฏิบัติงาน สำหรับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน พ.ศ. ๒๕๔๘”, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์อสาธิตวิทยาคินแดน, ๒๕๔๘, (อัคราณา).

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านของอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด

๑.๒.๒ เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะของประชาชนที่มีต่อบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านของอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด

๑.๓ ขอบเขตของการวิจัย

๑.๓.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา ได้แก่ ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านของอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวนเป็น ๔ ด้าน ดังนี้

- ๑) ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย
- ๒) ด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ
- ๓) ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- ๔) ด้านระเบียบกฎหมายอื่น

๑.๓.๒ ขอบเขตด้านประชากร

ประชากร ที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ หัวหน้าครัวเรือนของอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งมีทั้งหมด ๑๔,๖๕๑ คน

๑.๓.๓ ขอบเขตด้านพื้นที่ ได้แก่ อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด

๑.๔ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑.๔.๑ ทำให้ทราบถึงระดับความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านของอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด

๑.๔.๒ ทำให้ทราบถึงข้อเสนอแนะของประชาชนที่มีต่อบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านของอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด

๑.๔.๓ ผลการวิจัยใช้เป็นสารสนเทศในการพัฒนาบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านของอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด

๑.๕ คำนิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

ความพึงพอใจของประชาชน หมายถึง ความชอบใจ ถูกใจตามที่ต้องการของประชาชนต่อบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านของอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวนเป็น ๔ ด้าน ดังนี้

๑) ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย หมายถึง การประชุมชี้แจงข้อราชการ แก่ราษฎร การจัดหมู่บ้านให้เป็นระเบียบเรียบร้อยและถูกต้องลักษณะ การดูแลราษฎร ให้ปฏิบัติตาม ระเบียบแบบแผนของทางราชการ การป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

๒) ด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ หมายถึง การส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจ ชุมชนพึ่งตนเอง การพัฒนาและการส่งเสริมอาชีพให้กับราษฎร ในด้านการเกษตรลักษณะ ไร่นาสวนผสม การรวมกลุ่มออมทรัพย์ การจัดร้านค้าชุมชน การส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบเชิงอนุรักษ์

๓) ด้านด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หมายถึง การส่งเสริมการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยการดูแลและเชิญชวนราษฎรรักษาธรรมชาติ รักษาไม้ ช่วยกัน กำจัดขยะมูลฝอย

๔) ด้านระเบียบกฎหมายอื่น หมายถึง การอำนวยความสะดวกเป็นธรรม เช่น การไต่ถามคดีประนีประนอม การระงับข้อพิพาทต่าง ๆ การสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นภายในหมู่บ้านและตำบล

บทบาท หมายถึง การปฏิบัติหน้าที่ของตนเองภายใต้กฎระเบียบที่วางไว้ล่วงหน้า บุคคลจะต้อง ทราบว่าจะทำอะไรอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์สิ่งใด ซึ่งขึ้นอยู่กับสภาพสิ่งแวดล้อมที่อยู่ในสังคมนั้น ๆ รวมทั้ง การแสดงออกในหน้าที่หรือตำแหน่งที่ดำรงอยู่

กำนัน หมายถึง เจ้าพนักงานฝ่ายปกครอง ซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับการเลือกเข้ามาดำรงตำแหน่งในตำบล ทุกตำบล ของอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. ๒๔๕๖

ผู้ใหญ่บ้าน หมายถึง เจ้าพนักงานฝ่ายปกครอง ซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับการเลือกเข้ามาดำรงตำแหน่ง ในหมู่บ้านทุกหมู่บ้านของอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด ตามพระราชบัญญัติลักษณะ ปกครอง ท้องที่ พ.ศ. ๒๔๕๒-๒๔๕๖

ข้อเสนอแนะ หมายถึง ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้าน อำเภอ จตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด

บทที่ ๒

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน : ศึกษาเฉพาะกรณี อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแล้ว นำเสนอตามลำดับดังนี้

- ๒.๑ แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับความพึงพอใจ
- ๒.๒ แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาท
- ๒.๓ แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน
- ๒.๔ สภาพทั่วไปของพื้นที่ที่วิจัย
- ๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ๒.๖ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๒.๑ แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับความพึงพอใจ

๒.๑.๑ ความหมายของความพึงพอใจ

พจนานุกรมฉบับบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ กล่าวว่า “พึง” เป็นคำช่วยกริยาอื่น หมายความว่า “ควร” เช่น พึงใจ หมายความว่า พอใจ ชอบใจ และ คำว่า “พอ” หมายความว่า เท่าที่ต้องการ เต็มความต้องการ ถูกชอบ เมื่อนำคำสองคำมาผสมกัน “พึงพอใจ” จะหมายถึง ชอบใจ ถูกใจตามที่ต้องการ ° โดยทั่วไป การศึกษาเกี่ยวกับความพึงพอใจมักจะศึกษาในภาพสองมิติ คือ มิติความพึงพอใจของผู้ปฏิบัติ และมิติความพึงพอใจของผู้รับบริการ ในการศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาในมิติหลัง ซึ่งมีผู้กล่าวถึงแนวคิดนี้ไว้จำนวนมากพอควร ในลักษณะใกล้เคียงและสัมพันธ์กับเรื่องทัศนคติ เช่น

พรทิพย์ สิริภัทรราชย์ ได้กล่าวถึงเรื่องของความพึงพอใจว่า “ความพึงพอใจ” ตรงกับภาษาอังกฤษว่า “Satisfaction” หมายถึง ดีถึงขนาดที่ต้องการ ระบุ พบลบด่าง (ข้อขัดข้อง) เป็นไปตาม (ความคิด) พอใจ ชอบใจ และมีขอบเขตของความพึงพอใจที่ชัดเจนเฉพาะเจาะจง เช่น ทัศนคติ ซึ่งมาจากภาษาอังกฤษ

°ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒, พิมพ์ครั้งที่ ๖, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท นานมีบุ๊คพับลิชั่น จำกัด, ๒๕๔๖), หน้า ๓๕๓.

คือ Attitude และมาจากคำว่า Altus ในภาษาละติน ตรงกับคำว่า เหมาะเจาะ (Fitness) หรือการปรุงแต่ง (Adaptedness)”^๒

กัญชลี ศรพรหม ได้กล่าวถึงเรื่องของความพึงพอใจเอาไว้ว่า “นักจิตวิเคราะห์ได้เน้นย้ำความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความพึงพอใจว่าทำให้เราสามารถประสานเชื่อมข้อขัดแย้งระหว่างพันธุกรรม และสิ่งแวดล้อม ที่เป็นตัวการอันมีผลต่อพฤติกรรมของมนุษย์ เพราะทั้งสัญชาตญาณ และการเรียนรู้เกี่ยวข้องกับการเกิดความพึงพอใจในสาขาจิตวิทยา ความเข้าใจเกี่ยวกับความพึงพอใจช่วยให้เกิดความสนใจร่วมกันได้ในด้านแนวคิดที่แตกแยกกันออกไปเป็นปรากฏการณ์นิยม และพฤติกรรมนิยม (Phenomenology and Behaviorism) ความพึงพอใจจึงเป็นความ โน้มเอียงที่จะสนองตอบในทางที่ชอบหรือไม่ชอบต่อสิ่งเร้าที่กำหนดให้สิ่งเร้านี้อาจเป็นบุคคลใดบุคคลหนึ่ง กลุ่มชน เชื้อชาติ สถาบัน”^๓

ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร ได้กล่าวเอาไว้ว่า “ความพึงพอใจ หมายถึง สภาวะแวดล้อมทางจิตที่เกี่ยวข้องกับความคิด ความรู้สึก และแนว โน้มพฤติกรรมของบุคคลที่มีต่อบุคคล สิ่งของ และสถานการณ์ต่าง ๆ ไปในทิศทางใดทิศทางหนึ่ง และสภาวะความพร้อมทางจิตใจนี้จะต้องอยู่นานพอสมควร หรือทำทางของบุคคลที่มีต่อบุคคล วัตถุ สิ่งของ หรือสถานการณ์ต่าง ๆ ไปในทำนองที่พึงพอใจเห็นด้วย หรือไม่เห็นด้วย”^๔

สุริยะ วิริยะสวัสดิ์ ได้ให้ความหมายความพึงพอใจหลังจากให้บริการของหน่วยงานรัฐในการศึกษาของเขาว่า หมายถึง ระดับผลที่ได้จากการพบปะสอดคล้องกับปัญหาที่มีอยู่หรือไม่ ส่งผลที่ดี และสร้างความภูมิใจเพียงใด^๕

^๒พรทิพย์ ศิริภัทรราชย์, พฤติกรรมสุขภาพเกี่ยวกับเรื่องเพศ, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, ๒๕๓๕), หน้า ๓๕๐.

^๓กัญชลี ศรพรหม, เจตคติต่อการสอนเรื่องเพศศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, ๒๕๔๓), หน้า ๓๖๕.

^๔ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร, ทฤษฎีและปฏิบัติการทางจิตวิทยาสังคม, (สกลนคร : สถาบันราชภัฏสกลนคร, ๒๕๔๒), หน้า ๓๒๐.

^๕สุริยะ วิริยะสวัสดิ์, “พฤติกรรมกรให้บริการของเจ้าหน้าที่องค์การราชการกับปัจจัยสภาพแวดล้อมในเขตเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์”, วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์), ๒๕๓๐, หน้า ๑๘.

สฤณีรัตน์ ดาวดวงน้อย ได้ให้ความหมายของความพึงพอใจไว้ว่า “เป็นความรู้สึกที่จะผลักดันให้บุคคล บรรลุความสำเร็จตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งใจ”^๖

ประชัย เปี่ยมสมบูรณ์ กับงานวิจัยเรื่องความพึงพอใจของประชาชนในกรุงเทพมหานครต่อกระบวนการยุติธรรม : การวิจัยสำรวจปัจจัยและผลกระทบระดับยูนิเวิร์ส และระดับมัลติเวิร์ส ได้ให้ความหมายความพึงพอใจของประชาชนต่อกระบวนการยุติธรรมว่า “ทัศนคติทั้งเชิงปฏิฐานและเชิงนิเสธของประชาชนที่มีต่อกระบวนการยุติธรรม”^๗

พรณี ชูทัย ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับ “ความพึงพอใจ” ในการปฏิบัติงานว่า “ความพึงพอใจคือสภาพภาวะที่จิตปราศจากความเครียด ทั้งนี้เพราะธรรมชาติของมนุษย์ที่มีความต้องการ ถ้าความต้องการนั้นได้รับการตอบสนองทั้งหมดหรือบางส่วน ความเครียดจะน้อยลง ความพึงพอใจจะเกิดขึ้น”^๘

เมื่อพิจารณาจากความหมายดังกล่าวแล้ว ความเข้าใจ โดยทั่วไปของความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึก ความยินดี หรือมีทัศนคติที่ดีต่อการให้บริการ เมื่อได้รับการตอบสนองตามความต้องการจากผู้ให้บริการ โดยเฉพาะด้านจิตใจ สิ่งที่เป็นไปในด้านดีเพียงอย่างเดียว แต่ในความหมายเชิงวิชาการได้อธิบายว่า “ความพึงพอใจ” ได้แก่ ความชอบใจ ความพอใจของบุคคลต่อสิ่งต่าง ๆ ตามสถานการณ์สิ่งแวดล้อมหนึ่ง ๆ และทำให้บุคคลนั้นแสดงพฤติกรรมออกมา ๒ ทาง คือ พฤติกรรมที่แสดงออกถึงความชอบใจ พอใจ ต่อสถานการณ์สิ่งแวดล้อมนั้น ๆ ที่เรียกว่าเป็นไปในด้านบวก และพฤติกรรมที่แสดงออกในทางตรงกันข้ามกับด้านแรก คือเป็นไปในทางที่ไม่ชอบใจ ไม่พอใจ เรียกว่า พฤติกรรมที่แสดงออกในด้านลบ

๒.๑.๒ แนวคิดความพึงพอใจ

อเคย์ และแอนดิสัน นักวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์ ได้ศึกษาถึงความสำคัญของประชาชนต่อการรักษาพยาบาลในสหรัฐอเมริกา ได้ชี้ถึงปัจจัยพื้นฐาน ๖ ประการ ที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจของผู้รับบริการรักษาพยาบาล และความรู้สึกของผู้ป่วยที่ได้รับบริการมีดังนี้

^๖สฤณีรัตน์ ดาวดวงน้อย, “ความพึงพอใจของพนักงานท่าอากาศยานเชียงใหม่ต่อการแปรรูปรัฐวิสาหกิจ”, วิทยานิพนธ์ศาสนาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย), ๒๕๔๘, หน้า ๗.

^๗ประชัย เปี่ยมสมบูรณ์, การบริหารงานตำรวจ, (กรุงเทพมหานคร : โอ. เอส. พรินติ้งเฮาส์, ๒๕๓๐), หน้า ๒๐.

^๘พรณี ชูทัย, จิตวิทยาจากการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานพิมพ์โอเคียนสโคร์, ๒๕๔๐), หน้า ๗๘.

๑. ความพึงพอใจต่อความสะดวกที่ได้รับจากการบริการ แบ่งออกเป็น
  - ๑.๑ การใช้เวลารอคอยในสถานบริการ
  - ๑.๒ การได้รับการดูแลเมื่อมีความต้องการ
  - ๑.๓ ความสะดวกที่ได้รับในสถานบริการ
๒. ความพึงพอใจต่อการประสานบริการ แบ่งออกเป็น
  - ๒.๑ การได้รับบริการทุกประเภทในสถานที่หนึ่ง คือ ผู้ป่วยสามารถขอรับบริการได้ทุกประเภทตามความต้องการของผู้ป่วย
  - ๒.๒ แพทย์ให้ความสนใจสุขภาพทั้งหมดของผู้ป่วย ได้แก่ ด้านร่างกาย และจิตใจ
  - ๒.๓ แพทย์ได้ติดตามผลการรักษา
๓. ความพึงพอใจต่ออخصยาศัยความสนใจของผู้ให้บริการ ได้แก่ การแสดงอخصยาศัยท่าทางที่ดีเป็นกันเองของผู้ให้บริการ และแสดงความห่วงใยต่อผู้ป่วย
๔. ความพึงพอใจต่อข้อมูลที่ได้รับจากบริการ แบ่งออกเป็น
  - ๔.๑ การให้ข้อมูลเกี่ยวกับสาเหตุความเจ็บป่วย
  - ๔.๒ ข้อมูลเกี่ยวกับการรักษาแก่ผู้ป่วย
๕. ความพึงพอใจต่อคุณภาพบริการ ได้แก่ คุณภาพของการดูแลทั้งหมดที่ผู้ป่วยได้รับในทัศนระของผู้ป่วยที่มีต่อบริการของโรงพยาบาล
๖. ความพึงพอใจต่อค่าใช้จ่ายเมื่อใช้บริการ ได้แก่ ค่าใช้จ่ายต่างๆ ที่ผู้ป่วยจ่ายไปกับการรักษาพยาบาลความเจ็บป่วย^๕

ความพึงพอใจเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ช่วยทำให้งานประสบผลสำเร็จ โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าเป็นงานที่เกี่ยวกับการให้บริการ นอกจากผู้บริหารจะดำเนินการให้ผู้ปฏิบัติงานเกิดความพึงพอใจในการทำงานแล้ว ยังจำเป็นที่จะต้องดำเนินการที่จะทำให้ผู้มาใช้บริการเกิดความพึงพอใจด้วย เพราะความเจริญก้าวหน้าของงานบริการ ปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งที่เป็นตัวบ่งชี้ คือ จำนวนผู้มาใช้บริการ ดังนั้น ผู้บริหารที่ชาญฉลาด จึงควรอย่างยิ่งที่จะศึกษาให้ลึกซึ้งถึงปัจจัย และองค์ประกอบต่าง ๆ ที่

---

^๕สมรภูมิ ขวัญคุ้ม, “ความพึงพอใจของบุคลากรมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ที่มีต่อการจัดสวัสดิการภายในมหาวิทยาลัย”, วิทยานิพนธ์การศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร), ๒๕๓๐, หน้า ๕๕.

จะทำให้เกิดความพึงพอใจ ทั้งผู้ปฏิบัติงาน และผู้มาใช้บริการ เพื่อที่จะได้ใช้เป็นแนวทางในการบริหารองค์กรให้มีประสิทธิภาพ และเกิดประโยชน์สูงสุด^{๑๑}

๒.๑.๓ การวัดความพึงพอใจ

บุญเรือง ขจรศิลป์ ได้ให้ทรรศนะเกี่ยวกับเรื่องนี้ว่า “ทัศนคติหรือเจตคติเป็นนามธรรมเป็นการแสดงออกก่อนข้างซับซ้อน จึงเป็นการยากที่จะวัดทัศนคติได้โดยตรง แต่เราสามารถที่จะวัดทัศนคติได้โดยอ้อม โดยวัดความคิดเห็นของบุคคลเหล่านั้นแทน ฉะนั้น การวัดความพึงพอใจก็มีขอบเขตที่จำกัดด้วย อาจมีความคลาดเคลื่อนขึ้นถ้าบุคคลเหล่านั้นแสดงความคิดเห็นไม่ตรงกับความรู้สึกที่จริง ซึ่งความคลาดเคลื่อนเหล่านี้ย่อมเกิดขึ้นได้เป็นธรรมชาติของการวัด โดยทั่ว ๆ ไป”^{๑๒}

ภณิดา ชัยปัญญา ได้กล่าวไว้ว่า การวัดความพึงพอใจนั้น สามารถทำได้หลายวิธีดังต่อไปนี้

๑. การใช้แบบสอบถาม โดยผู้ออกแบบสอบถาม เพื่อต้องการทราบความคิดเห็น ซึ่งสามารถกระทำได้ในลักษณะกำหนดคำตอบให้เลือก หรือตอบคำถามอิสระ คำถามดังกล่าว อาจถามความพอใจในด้านต่าง ๆ

๒. การสัมภาษณ์ เป็นวิธีการวัดความพึงพอใจทางตรง ซึ่งต้องอาศัยเทคนิค และวิธีการที่ดีจะได้ข้อมูลที่แท้จริง

๓. การสังเกต เป็นวิธีวัดความพึงพอใจ โดยการสังเกตพฤติกรรมของบุคคลเป้าหมาย ไม่ว่าจะแสดงออกจากการพูดจา กริยา ท่าทาง วิธีนี้ต้องอาศัยการกระทำอย่างจริงจัง และสังเกตอย่างมีระเบียบแบบแผน^{๑๓}

พีทซ์เกอร์ราลด์ และดูแรนท์ ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อบริการสาธารณะว่าเป็นการประเมินผลการปฏิบัติงานด้านการให้บริการของหน่วยการปกครองท้องถิ่น โดยมีพื้นฐานเกิดจากการรับรู้ถึงการส่งมอบบริการที่แท้จริง และการประเมินผลนี้จะแตกต่างกันไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ของแต่ละบุคคลได้รับเกณฑ์ที่แต่ละบุคคลตั้งไว้ รวมทั้งการตัดสินใจของบุคคลนั้นด้วย โดยการประเมินผลสามารถแบ่งออกได้เป็น ๒ ด้าน คือ

^{๑๑}สาโรช ไสยสมบัติ, “ความพึงพอใจในการทำงานของครูอาจารย์ โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด”, ปรินญาณิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒมหาสารคาม), ๒๕๓๔, หน้า ๑๕.

^{๑๒}บุญเรือง ขจรศิลป์, สถิติวิจัย ๑, (กรุงเทพมหานคร : พิสิกส์เซ็นเตอร์, ๒๕๓๘), หน้า ๒๖.

^{๑๓}ภณิดา ชัยปัญญา, ทฤษฎีและพฤติกรรม, (กรุงเทพมหานคร : ดวงกมล, ๒๕๔๑), หน้า ๒๑.

๑. ด้านอัตวิสัย (Subjective) ซึ่งเกิดจากการได้รับรู้ถึงการส่งมอบการบริการ

๒. ด้านวัตถุวิสัย (Objective) ซึ่งเกิดจากการได้รับปริมาณและคุณภาพของการบริการ^{๑๑}

ระดับความพึงพอใจของผู้รับบริการ สามารถแบ่งออกเป็น ๒ ระดับ คือ

ระดับที่ ๑ ความพึงพอใจที่ตรงกับความคาดหวัง เป็นการแสดงความรู้สึกยินดีมีความสุขของผู้รับบริการ เมื่อได้รับการบริการที่ตรงกับความคาดหวังที่มีอยู่ เช่น ผู้ใช้ของหนังสือชื่อ ผู้แล้วรวย ก็ได้รับหนังสือชื่อดังกล่าวตามเวลาที่กำหนด พร้อมทั้งเจ้าหน้าที่ก็ให้บริการได้รวดเร็ว

ระดับที่ ๒ ความพึงพอใจที่เกินความคาดหวัง เป็นการแสดงความรู้สึกปลาบปลื้มใจหรือประทับใจของผู้รับบริการ เมื่อได้รับการบริการที่เกินความคาดหวังที่มีอยู่แนวทางการสร้างความพึงพอใจในการบริการ^{๑๒}

ความพึงพอใจของผู้รับบริการและผู้ให้บริการ ต่างมีความสำคัญต่อความสำเร็จของการดำเนินงานบริการ ดังนั้น การสร้างความพึงพอใจในการบริการ จำเป็นที่จะต้องดำเนินการควบคู่กันไปทั้งต่อผู้รับบริการและผู้ให้บริการ ดังนี้

๑. การตรวจสอบความคาดหวังและความพึงพอใจของผู้รับบริการและผู้ให้บริการอย่างสม่ำเสมอ ผู้บริหารการบริการจะต้องใช้เครื่องมือต่างๆ ที่มีในการสำรวจความต้องการ ค่านิยม และความคาดหวังของผู้ใช้ที่มีต่อการบริการขององค์กร ซึ่งสามารถกระทำได้โดยการ ใช้บัตรแสดงความคิดเห็นของผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานในองค์กรบริการ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนทั้งจากภายนอกและภายในองค์กรในการสะท้อนภาพ ประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการดำเนินงานบริการ ซึ่งจะเป็นตัวชี้ข้อบกพร่อง ข้อได้เปรียบขององค์กร เพื่อการปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาคุณภาพของการบริการให้สอดคล้องกับความคาดหวังของผู้รับบริการ อันจะนำมาซึ่งความพึงพอใจต่อการบริการ

๒. การกำหนดเป้าหมายและทิศทางขององค์กรให้ชัดเจน ผู้บริหารการบริการจำเป็นต้องนำข้อมูลที่ระบุถึงความต้องการและความคาดหวังของผู้ใช้ ข้อบกพร่อง ข้อได้เปรียบขององค์กร ต้นทุนของการดำเนินการ แนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้บริโภคและข้อมูลอื่นที่เป็นประโยชน์มาประกอบการกำหนดนโยบาย เป้าหมายและทิศทางขององค์กร ซึ่งจะส่งผลต่อลักษณะของการให้บริการและคุณภาพของการบริการต่อผู้รับบริการ

^{๑๑}Fitzgerald, Michael R. and Robert F. Durant, *Citizen Evaluation and Urban Management : Service Delivery in Era of Protest*, อ้างใน สมรภูมิ ขวัญคุ้ม, “ความพึงพอใจของบุคลากรมหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒที่มีต่อการจัดสวัสดิการภายในมหาวิทยาลัย”, วิทยานิพนธ์การศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร), ๒๕๓๐, หน้า ๖๐.

^{๑๒}เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๑๗.

๓. การกำหนดกลยุทธ์การบริการที่มีประสิทธิภาพ ผู้บริหารการบริการต้องปรับเปลี่ยนการบริการที่มีอยู่ให้สอดคล้องกับเป้าหมาย ทิศทางขององค์กร โดยใช้กลยุทธ์สมัยใหม่ ทั้งในด้านการบริหารการตลาด และการควบคุมคุณภาพการบริการ รวมทั้งการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาใช้ในการอำนวยความสะดวกในการบริการด้านต่างๆ เช่น การจัดเก็บข้อมูลเกี่ยวกับผู้ใช้ด้วยระบบฐานข้อมูล โดยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ การใช้ระบบโทรศัพท์อัตโนมัติในการต่อสายเชื่อมโยงการติดต่อกับหน่วยงานภายในองค์กรบริการ เป็นต้น ปัจจุบันผู้บริหารนิยมนำแนวคิดด้าน “การบริหารเชิงกลยุทธ์” ที่คำนึงถึงการให้ความสำคัญกับบรรยากาศการทำงานระหว่างพนักงานบริการภายในองค์กร เช่นเดียวกันกับการสร้างสายสัมพันธ์กับผู้ใช้ภายนอกให้เป็นไปในรูปแบบเดียวกัน^{๕๔}

จากที่กล่าวข้างต้นพอสรุปได้ว่า ความพึงพอใจ คือ ความรู้สึกหรือทัศนคติของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง อันเกิดจากพื้นฐานของการรับรู้ ค่านิยม และประสบการณ์ที่แต่ละบุคคลได้รับ และจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อสิ่งนั้นสามารถตอบสนองความต้องการให้แก่บุคคลนั้นได้ ซึ่งระดับความพึงพอใจของแต่ละคนย่อมมีความแตกต่างกันไป

๒.๒ แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาท

๒.๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับบทบาท

สุพัตรา สุภาพ ได้กล่าวถึงสถานภาพและบทบาท (Status and Role) ว่า “เป็นการที่เรากำหนดเรียกบุคคลหนึ่งว่าเป็นข้าราชการหรือตำแหน่งใด ๆ นั้น เป็นการเรียกตามสถานภาพ (Status) ของผู้นั้น สถานภาพจะเป็นตำแหน่งที่ได้จากการเป็นสมาชิกของกลุ่มเป็นสิทธิหน้าที่ทั้งหมดที่บุคคลนั้นมีหน้าที่จะต้องปฏิบัติต่อผู้อื่นอย่างไร มีหน้าที่รับผิดชอบอย่างไรในสังคม สถานภาพเป็นสิ่งที่เฉพาะบุคคลซึ่งทำให้บุคคลนั้นแตกต่างจากผู้อื่น และมีอะไรเป็นเครื่องหมายของตนเอง”^{๕๕}

ทิตยา สุวรรณชญ ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทพอสรุปได้ว่า

๑. ความถูกต้องแน่นอนของการคาดหวังบทบาท
๒. ความสั่นไหวในการดำเนินบทบาท
๓. สภาพของคนๆ หนึ่งซึ่งหมายถึงจิตใจ และอารมณ์ในขณะที่มีปฏิกิริยาสัมพันธ์^{๕๖}

^{๕๔} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๑๕.

^{๕๕} สุพัตรา สุภาพ, สังคมวิทยา, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๒), หน้า ๕๒.

^{๕๖} ทิตยา สุวรรณชญ, ความคาดหวังบทบาทของพัฒนาการคณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้านและเจ้าหน้าที่ระดับอำเภอ, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น, ๒๕๔๐), หน้า ๒๓.

ประภาส ศิลปรัตน์ ได้สรุปว่า “บทบาทจะหมายถึง แบบแผนของพฤติกรรมมนุษย์ ซึ่งดำรงอยู่ในสังคม โดยแบบแผนดังกล่าวจะสืบเนื่องเกี่ยวข้องกับบรรทัดฐานหรือขนบธรรมเนียมประเพณีทางสังคมอย่างแนบแน่น ดังนั้น แบบแผนของพฤติกรรมมนุษย์จึงเกี่ยวเนื่องกับสิทธิและหน้าที่ตามตำแหน่งทางสังคม คาดหวังหรือกำหนดไว้นั่นเอง”^{๑๔}

สงวนศรี วิรัชชัย ได้อธิบายไว้ว่า “ถ้าพิจารณาลักษณะของบทบาทที่ปรากฏอยู่ในสังคมให้ลึกซึ้งแล้ว จะพบบทบาทอยู่หลายลักษณะ ซึ่งสรุปได้ดังนี้

๑. บทบาทตามที่กำหนด (Prescribed Role) หมายถึง บทบาทที่สังคม กลุ่มหรือองค์กรกำหนดไว้ว่าเป็นรูปแบบของพฤติกรรมประจำตำแหน่งต่างๆ ที่มีอยู่ในสังคม กลุ่มหรือองค์กรนั้นๆ เช่น ข้อกำหนดที่ว่าข้าราชการต้องปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชาที่สั่งการ โดยชอบ เป็นต้น

๒. บทบาทที่ผู้อื่นคาดหวัง (Expected Role) หมายถึง บทบาทหรือรูปแบบของพฤติกรรมที่ผู้เกี่ยวข้องคาดหวังว่าผู้อยู่ในตำแหน่งจะถือปฏิบัติ บทบาทที่ผู้รับความคาดหวังนี้มักจะสอดคล้องกับบทบาทที่กำหนด แต่ในบางครั้งบทบาทที่ผู้เกี่ยวข้องคาดหวังอาจจะไม่ตรงกับบทบาทที่กำหนดไว้ก็ได้ เพราะคนบางคนอาจมีการคาดหวังมากกว่าหรือน้อยกว่าข้อกำหนดที่ตนได้รับทราบ

๓. บทบาทตามความคิดของผู้อยู่ในตำแหน่ง (Subjective Role) หมายถึง รูปแบบของพฤติกรรมที่บุคคลผู้อยู่ในตำแหน่งคิด และเชื่อว่าเป็นบทบาทของตำแหน่งที่ตนดำรงอยู่ เช่น ผู้บังคับบัญชาคิดว่าตนมีหน้าที่ควบคุมการปฏิบัติงานของผู้ใต้บังคับบัญชา แต่ไม่ต้องใส่ใจกับปัญหาส่วนตัวของผู้ใต้บังคับบัญชา ดังนั้น บทบาทของผู้อยู่ในตำแหน่งอาจจะสอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับบทบาทที่กำหนด และอาจจะตรงหรือไม่ตรงกับบทบาทที่ถูกระบุไว้ก็ได้

๔. บทบาทที่ปฏิบัติจริง (Enacted Role) หมายถึง พฤติกรรมที่ผู้อยู่ในตำแหน่งได้ปฏิบัติหรือแสดงออกมาให้เห็น ซึ่งมักจะเป็นพฤติกรรมที่สอดคล้องกับบทบาทตามความคิดของเจ้าตัวผู้อยู่ในตำแหน่ง แต่ก็อาจมีกรณีที่บุคคลแสดงพฤติกรรมคาดหวังต่อผู้อื่นต่างๆ ที่บทบาทนั้น ไม่ตรงกับบทบาทตามความคิดของคนก็ได้

๕. บทบาทที่ผู้อื่นรับรู้ (Perceived Role) หมายถึง รูปแบบพฤติกรรมที่ผู้อื่นได้รับทราบเกี่ยวกับการปฏิบัติบทบาทของผู้อยู่ในตำแหน่ง ซึ่งโดยธรรมชาติการรับรู้ที่คนเราจะมีการเลือกที่จะรับรู้ และอาจมีการรับรู้ที่ผิดพลาดไปจากความเป็นจริงได้ด้วย อิทธิพลจากประสบการณ์และสถานการณ์หลาย ๆ อย่าง ดังนั้นเมื่อผู้อยู่ในตำแหน่งปฏิบัติบทบาทโดยแสดงพฤติกรรมอย่างหนึ่ง ผู้ที่ได้พบเห็นอาจรับรู้

^{๑๔}ประภาส ศิลปรัตน์, บทบาทที่คาดหวังและบทบาทที่เป็นจริงของคณะทำงานสนับสนุนการปฏิบัติการพัฒนาชนบทระดับตำบล, (กรุงเทพมหานคร : กรมการพัฒนาชุมชน, ๒๕๒๕), หน้า ๑๔.

พฤติกรรมหรือบทบาทนั้น ในทางที่แตกต่างกันไป และอาจแตกต่างกันไปจากบทบาทตามความคิดของผู้อยู่ในตำแหน่งด้วย”^{๑๙}

ราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมายไว้ว่า “บทบาท” หมายถึง “การทำทำตามบท การรำ ตามบท โดยปริยาย หมายความว่า การทำหน้าที่ที่กำหนดไว้ เช่น บทบาทของพ่อแม่ บทบาทของครู”^{๒๐}

ปรัชญา เวสารัชช์ ได้ให้ความหมายของบทบาทไว้ว่า “บทบาท หมายถึง ความคาดหวังว่าผู้สวมสถานะหรือผู้ดำรงตำแหน่งหนึ่งๆ จะมีพฤติกรรมอย่างไร และบทบาทนี้อาจจะเขียนไว้เป็นลายลักษณ์อักษรหรือมิได้เขียนไว้ก็ได้ แต่บทบาทหนึ่งๆ มักจะสอดคล้องไปกับตำแหน่งหนึ่งๆ เช่น คนส่วนใหญ่คาดหวังว่าผู้พิทักษ์สันติราษฎร์ ต้องทำหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม เจ้าหน้าที่ฝ่ายประชาสัมพันธ์ต้องยิ้มแย้มแจ่มใส เป็นต้น”^{๒๑}

งามพิศ สัตย์สงวน ได้กล่าวไว้ในทำนองเดียวกันสรุปได้ว่า “บทบาท หมายถึง พฤติกรรมที่คาดหวังโดยกลุ่มคนหรือสังคมว่าผู้ที่อยู่ในสถานภาพต่างๆ จะปฏิบัติอย่างไร เพื่อทำหน้าที่ให้คู่สัมพันธ์มีการกระทำระหว่างกันทางสังคมได้ รวมทั้งสามารถคาดการณ์พฤติกรรมที่จะเกิดขึ้นได้ เช่น พ่อแม่ต้องเลี้ยงดูลูก ส่งเสียให้เล่าเรียน อบรมสั่งสอนให้ความรู้ความเอ็นดู เป็นต้น”^{๒๒}

ณรงค์ เส็งประชา ได้กล่าวถึงความหมายของบทบาท ไว้ว่า “บทบาท คือ พฤติกรรมที่ปฏิบัติตามสถานภาพ”^{๒๓}

จุมพล หนีมพนิช ก็ได้กล่าวว่า “บทบาท หมายถึง พฤติกรรมหรือการปฏิบัติของคนที่เป็นเจ้าของสถานภาพนั้น”^{๒๔}

^{๑๙} สงวนศรี วิรัชชัย, จิตวิทยาสังคมเพื่อการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : ศึกษาพรการพิมพ์, ๒๕๓๗), หน้า ๒๗.

^{๒๐} ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒, อ้างแล้ว, หน้า ๔๕๕.

^{๒๑} ปรัชญา เวสารัชช์, พื้นฐานทางสังคมและวัฒนธรรมของการเมืองไทย, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, ๒๕๓๒), หน้า ๗.

^{๒๒} งามพิศ สัตย์สงวน, สังคมและวัฒนธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๗), หน้า ๖๑-๗๖.

^{๒๓} ณรงค์ เส็งประชา, มนุษย์กับสังคม, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไอเดียนสโตร์, ๒๕๓๘), หน้า ๑๓๖.

^{๒๔} จุมพล หนีมพนิช, มนุษย์กับสังคม, (นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, ๒๕๔๐), หน้า ๒๒๗-๓๐๖.

ชูดา จิตพิทักษ์ ได้กล่าวไว้ว่า “โดยทั่วไปในบทบาทอาจพิจารณาได้ ๒ ความหมาย ดังนี้

๑. ความหมายแรกพิจารณาในด้าน โครงสร้างทางสังคม บทบาท หมายถึง ตำแหน่งทางสังคมที่เรียกต่าง ๆ ซึ่งแสดงลักษณะ โดยสมบัติและกิจกรรมของบุคคลที่ครองตำแหน่งนั้น ซึ่งลักษณะนี้ บทบาทจะมีความใกล้เคียงกับสถานภาพมากเป็นรูปการที่เปลี่ยนแปลงไปตามสถานภาพตำแหน่งฐานะที่เรียกและมีบทบาทตามฐานะนั้น ๆ ด้วย

๒. การแสดงบทบาทหรือการกระทำต่อกัน หรือปฏิสัมพันธ์ทางสังคม(Social Interaction) เป็นผลเนื่องมาจากการกระทำอย่างมีแบบแผน โดยผ่านการเรียนรู้มาก่อนว่าในสถานการณ์เช่นใด คนควรจะต้องประพฤติปฏิบัติอย่างไร ในลักษณะนี้ บทบาทก็คือ ความคาดหวัง (Expectation) ที่บุคคลอื่น คาดไว้ว่าบุคคลในตำแหน่งหนึ่งควรจะกระทำ หรือแสดงพฤติกรรมอย่างไรอย่างหนึ่งทางสังคมตามที่บุคคลนั้นดำรงอยู่เสมอ”^{๒๕}

โสภา ชูพิกุลชัย ได้ให้ความหมายของบทบาทไว้ว่า “บทบาท หมายถึง การแสดงออกหรือการทำหน้าที่ของบุคคล ซึ่งสมาชิกคนอื่นของสังคมมุ่งหวังให้เขากระทำภายใต้สถานการณ์ทางสังคมอย่างหนึ่ง โดยถือฐานะและหน้าที่ทางสังคมของบุคคลนั้นเป็นมูลฐาน เป็นต้นว่า บทบาทของพ่อแม่ ลูก สามีหรือภรรยา บทบาทนี้ทำให้คนในสังคมสามารถคาดคะเนพฤติกรรมของบุคคลอื่นรู้ว่าบุคคลอื่นต้องการอะไรจากตน ทำให้เกิดประโยชน์ในการที่จะทำงานร่วมกันเป็นทีม บุคคลที่ละเมิดกฎสังคม ก่อให้เกิดปัญหาสังคม บุคคลนั้นไม่อาจจะอยู่ในสังคมนั้นได้”^{๒๖}

พัทยา สายหู ได้อธิบายบทบาทหน้าที่ไว้ว่า “บทบาทหน้าที่ คือ สิ่งที่ทำให้เกิดความเป็นบุคคล ซึ่งเปรียบเทียบได้เสมือนบทของตัวละครที่กำหนดให้ผู้แสดงในละครเรื่องนั้น เป็นตัวละครอะไร มีบทบาทที่จะต้องแสดงอย่างไร ถ้าแสดงผิดบทบาทหรือไม่สมบทบาทก็อาจถูกเปลี่ยนตัวไม่ให้เห็นไปเลยในความหมายเช่นนี้ บทบาทก็คือการกระทำต่าง ๆ ที่บทกำหนดให้แสดงต้องทำตราบใดที่ยังอยู่ในบทนั้น ๆ”^{๒๗}

จากทัศนะของนักวิชาการดังกล่าวข้างต้นพอสรุปได้ว่า บทบาท หมายถึง การปฏิบัติหน้าที่ของตนเองภายใต้กฎระเบียบที่วางไว้ล่วงหน้า บุคคลจะต้องทราบว่าจะทำอะไรอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์

^{๒๕}ชูดา จิตพิทักษ์, สังคมวิทยาและวัฒนธรรมไทย, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (สงขลา : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, ๒๕๒๘), หน้า ๖๖.

^{๒๖}โสภา ชูพิกุลชัย และคณะ, ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับอาชญวิทยา และงานยุติธรรม ๒๕๔๐, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๐), หน้า ๒๒.

^{๒๗}พัทยา สายหู, กลไกของสังคม, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๖๘.

สิ่งใด ซึ่งขึ้นอยู่กับสภาพสิ่งแวดล้อมที่อยู่ในสังคมนั้น ๆ รวมทั้งการแสดงออกในหน้าที่หรือตำแหน่งที่ดำรงอยู่ด้วย

เดโช สวานานนท์ ได้กล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทว่า “การสวมบทบาทใดนั้นจะต้องประกอบด้วยลักษณะต่าง ๆ ดังนี้

๑. ต้องรู้ถึงสถานะของตนเอง
๒. คำนึงถึงพฤติกรรมที่ควรแสดงในสถานการณ์ต่างๆ ว่าควรให้เหมาะสมกับสถานภาพของตน
๓. คำนึงถึงพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องหรือสัมพันธ์กับคนอื่น ๆ
๔. รู้จักประเมินผลการแสดงบทบาทของตนเอง”^{๒๔}

สุชา จันทรเอน ได้กล่าวถึง บทบาท (Role) ไว้ว่า “บทบาทของบุคคลขึ้นอยู่กับสภาพของบุคคลนั้นด้วย เช่น บทบาทของนายกรัฐมนตรี บทบาทของรัฐมนตรี ตลอดจนบทบาทของบุคคลทั่วไป เช่น ครู อาจารย์ บิดา มารดา แม่บ้านคนรับใช้ แพทย์ พยาบาล เป็นต้น บุคคลจะมีบทบาทที่มีประสิทธิภาพเพียงใด ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายอย่าง เช่น บุคลิกภาพที่เหมาะสม การอบรมที่ได้รับ ได้รับความพอใจในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย สภาพจิตใจ แรงจูงใจ และอื่นๆ ในบางกรณีเราจะพบว่า บุคคลที่เป็นทั้งพ่อบ้าน แม่บ้าน และอาจารย์ประจำมหาวิทยาลัย ต้องรับผิดชอบหลาย ๆ ด้าน อาจจะมี ความยุ่งยากขัดแย้งในงานที่ต้องปฏิบัติ”^{๒๕}

จำนง อติวัฒน์สิทธิ์ และคณะ กล่าวว่า “บทบาทเป็นสิ่งที่ควบคู่กับสถานภาพ เป็นโครงสร้างของสังคมเป็นนามธรรมที่อยู่ในความคิดความเข้าใจร่วมกันของสังคม ส่วนบทบาทเป็นพฤติกรรมที่เห็นได้ เป็นการกระทำของบุคคลตามสถานภาพที่ตนดำรงอยู่”^{๒๖}

จากแนวความคิดของนักวิชาการดังกล่าว สรุปได้ว่า บทบาทเป็นพฤติกรรมที่บุคคลแสดงออกตามสถานภาพของตน และบทบาทของบุคคลย่อมเป็นไปตามสถานภาพของบุคคลนั้นซึ่งบทบาทของแต่ละคนอาจแตกต่างกันไปตามนิสัย ความคิด ความสามารถ สภาพจิตใจ และร่างกายของแต่ละบุคคล และบทบาทจะมีลักษณะที่เปลี่ยนแปลงได้ตามบรรทัดฐานทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา

จากความหมายของบทบาทข้างต้นพอสรุปได้ว่า บทบาท หมายถึง แบบแผนของพฤติกรรมของมนุษย์ที่ดำรงชีวิตอยู่ในสังคม โดยแบบแผนของบทบาทดังกล่าวจะสืบเนื่องและเกี่ยวข้องกับลักษณะส่วนบุคคล ทัศนคติต่อพฤติกรรม บรรทัดฐาน ขนบธรรมเนียมประเพณี และแรงกดดันทางสังคม

^{๒๔}เดโช สวานานนท์, จิตวิทยาสังคม, (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๑๘), หน้า ๑๐๔.

^{๒๕}สุชา จันทรเอน, จิตวิทยาทั่วไป, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๑๘), หน้า ๒๔๑.

^{๒๖}จำนง อติวัฒน์สิทธิ์ และคณะ, สังคมวิทยา, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๑๔),

องค์การบริหารส่วนตำบลซึ่งมีบทบาทและอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. ๒๕๓๗ ย่อมมีบทบาทตามอำนาจหน้าที่ในการส่งเสริมการประกอบอาชีพตามโครงการพัฒนาเศรษฐกิจระดับชุมชน โครงการผลิตปุ๋ยชีวภาพให้แก่ราษฎรในพื้นที่ตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติดังกล่าว

๒.๒.๒ ทฤษฎีบทบาท

นงเยาว์ ปิฎกฤษต์ ได้กล่าวถึงทฤษฎีบทบาทโดยสรุปความหมายมาจากแนวคิดของโคเฮน (Kohen) ไว้ว่า “การที่สังคมกำหนดเฉพาะเจาะจงให้บุคคลปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทใดบทบาทหนึ่งนั้นเรียกว่าเป็นบทบาทที่ถูกกำหนด ถึงแม้ว่าบุคคลมิได้ประพฤติปฏิบัติตามบทบาทที่สังคมกำหนดให้ ส่วนบทบาทที่ปฏิบัติจริง หมายถึง การที่บุคคลได้แสดงหรือปฏิบัติออกมาจริงตามตำแหน่งของเขา ความไม่ตรงกันของบทบาทที่ถูกกำหนดกับบทบาทที่ปฏิบัติจริงนั้นอาจมีสาเหตุมาจากสิ่งต่าง ๆ ต่อไปนี้

๑. บุคคลขาดความเข้าใจในบทบาทที่สังคมต้องการ
๒. ความไม่เห็นด้วยหรือไม่ลงรอยกับบทบาทที่ถูกกำหนด
๓. บุคคลไม่มีความสามารถที่จะแสดงบทบาทนั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ”^{๑๑}

นงเยาว์ ปิฎกฤษต์ ได้กล่าวถึงทฤษฎีบทบาทโดยสรุปความหมายมาจากแนวคิดไว้ว่า “บทบาทเป็นองค์ประกอบที่เกี่ยวเนื่องกับการปฏิบัติจริงหรือบทบาทที่เป็นจริง ซึ่งจะต้องประกอบสิ่งต่อไปนี้

๑. การรู้จักตนเองตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย
๒. พฤติกรรมตามสถานการณ์ที่กำหนดให้จะต้องมีความเหมาะสมกับการส่งเสริมฐานะของตนเอง
๓. ภูมิหลังของการกระทำที่เกี่ยวข้องกับผู้อื่นนั้น ควรเป็นแบบอย่างเพื่อให้การกระทำบางอย่าง เป็นไปตามแนวทางที่ต้องการ
๔. การประเมินการกระทำตามบทบาท สามารถดำเนินการด้วยตนเองหรือโดยบุคคลอื่นๆ”^{๑๒}

ประมวล รัตนวงศ์ ได้กล่าวถึงทฤษฎีบทบาทไว้ว่า “ฐานะตำแหน่งและบทบาททางสังคมของบุคคลมีลักษณะต่าง ๆ ดังนี้

๑. บทบาทมีอยู่ในทุกๆ สังคม และมีอยู่ก่อนที่คนจะเข้าไปครอง
๒. บทบาทมีอยู่ในตำแหน่งละตำแหน่ง

^{๑๑}นงเยาว์ ปิฎกฤษต์, “บทบาทของพระสงฆ์ในการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้าน ศึกษาเฉพาะจังหวัดสงขลา”, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒสงขลา), ๒๕๓๕, หน้า ๘๖.

^{๑๒}เรื่องเดียวกัน, หน้า ๘๖.

๓. วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม และประเพณีในสังคมนั้นๆ เป็นส่วนหนึ่งในการกำหนดตำแหน่งและบทบาทที่ควรจะเป็น

๔. การที่คนเราจะทราบฐานะตำแหน่งและบทบาทได้ เป็นเพราะการปฏิบัติสัมพันธ์ของคนในสังคมนั้น ๆ

๕. บทบาทที่ควรจะเป็นนั้นไม่แน่นอนเสมอไปว่าจะเหมือนกับพฤติกรรมจริงๆ ของคนที่อยู่ในฐานะตำแหน่งนั้น”^{๓๓}

ไพบุลย์ ช่างเรียน ได้กล่าวถึงทฤษฎีบทบาทไว้ว่า “บทบาทของบุคคลในสังคมย่อมขึ้นอยู่กับสถานภาพที่ตนครองอยู่และคุณสมบัติของบุคคล ดังนั้นบทบาทของบุคคลจึงแตกต่างกันออกไปตามลักษณะ อุปนิสัย ความคิด ความรู้ ความสามารถ มุมเหตุจูงใจ การอบรมเลี้ยงดู และความพอใจ”^{๓๔}

เดโช สวานานนท์ ได้กล่าวถึงทฤษฎีบทบาทไว้ว่า “บทบาทจะต้องประกอบด้วยลักษณะ ๔ ประการดังต่อไปนี้

๑. รู้สถานภาพของคนในสังคม
๒. คำนึงถึงพฤติกรรมที่ควรแสดงออกในสถานการณ์นั้นๆ ที่เหมาะสมกับสถานภาพของคน
๓. คำนึงถึงพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับผู้อื่น
๔. ประเมินผลการแสดงบทบาทของตนเอง”^{๓๕}

ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทดังกล่าวมาแล้ว สรุปได้ว่า บทบาทเป็นพฤติกรรมของมนุษย์ในสังคมที่มี ปฏิสัมพันธ์ต่อกัน บทบาทจะเปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์ที่กำหนด บทบาทเป็นสิ่งที่คู่กันกับหน้าที่และสถานภาพที่บุคคลดำรงอยู่

๒.๒.๓ ประเภทของบทบาท

การแสดงบทบาทให้ถูกต้องและเหมาะสมกับสถานการณ์ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ ขึ้นอยู่กับบุคคล จะใช้วิจารณ์ญาณ โดยอาศัยความรู้ทักษะและประสบการณ์เดิมเป็นเครื่องช่วยกำหนดบทบาทบุคคลในสังคมจะแสดงบทบาท ซึ่งเป็นแนวทางในการปฏิบัติต่อบุคคลอื่นแตกต่างกันออกไปถ้าตำแหน่งนั้นๆ ต่างกับบทบาทในสังคมทั่ว ๆ ไป แบ่งได้เป็น ๕ ตำแหน่ง”^{๓๖} ดังนี้

^{๓๓}ประมวล รัตนวงศ์, จิตวิทยาเบื้องต้น, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๑๕), หน้า ๒๐.

^{๓๔}ไพบุลย์ ช่างเรียน, การปกครองมหานคร, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๑๖), หน้า ๑๘.

^{๓๕}เดโช สวานานนท์, จิตวิทยาสังคม, อ่างแล้ว, หน้า ๑๑.

^{๓๖}ปราณี หมอนทอง, “ทิศทางการพึ่งตนเองในสังคมที่กำลังเปลี่ยนไป”, วิทยานิพนธ์สังคมศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์), ๒๕๑๓, หน้า ๒๖.

๑) บทบาทตามเพศ และบทบาทตามวัย ได้แก่ ผู้ชาย ผู้หญิง เด็ก ผู้ใหญ่ ซึ่งเป็นบทบาทที่มีอิทธิพลต่อการกระทำของคนตลอดชีวิต

๒) บทบาททางอาชีพ ได้แก่ คนขายของ ครู ทนายความ บทบาทประเภทนี้สามารถเปลี่ยนได้อย่างอิสระเสรีมากกว่าบทบาทอื่น

๒.๑ บทบาทเสถียรภาพ ได้แก่ บทบาทของหัวหน้า ลูกน้อง คนรับใช้

๒.๒ บทบาททางครอบครัว ได้แก่ แม่บ้าน ลูก พ่อ

๒.๓ บทบาทในกลุ่มเพื่อน หรือกลุ่มที่มีความสนใจคล้าย ๆ กัน ได้แก่ บทบาทของสมาชิกในชมรมต่าง ๆ

อรุณ รักรธรรม ได้แบ่งประเภทบทบาทออกเป็น ๒ ประเภท ดังนี้

๑. บทบาทจริง (Actual Role) เป็นพฤติกรรมที่แท้จริงของบุคคล ที่ถูกควบคุมโดยอารมณ์ เจตคติ พฤติกรรมส่วนตัว และปัญหาในการปฏิบัติงานบทบาทที่ถูกกำหนด

๒. บทบาทคาดหวัง (Expectation Role) เป็นความคาดหวังของบุคคลอื่น หรือสังคมที่มีต่อบุคคลผู้ครองตำแหน่ง และเป็นความคาดหวังของตนเองต่อบทบาทนั้น ๆ ^{๑๗}

จิตยา สุวรรณภูฏ ได้แบ่งบทบาทไว้ ๒ ลักษณะคือ

๑. บทบาทอุดมคติ (Ideal Role) คือ บทบาทของผู้ดำรงตำแหน่งทางสังคมควรจะปฏิบัติ ซึ่งถูกกำหนดโดยการอบรม คำแนะนำ คำสั่งสอน หน้าที่ และความรับผิดชอบที่ได้รับมอบหมาย

๒. บทบาทที่ปฏิบัติจริง (Actual Role) คือ บทบาทที่ผู้ดำรงตำแหน่งทางสังคมที่จะต้องปฏิบัติ ซึ่งถูกกำหนดโดยผู้ดำรงตำแหน่งทางสังคม นำเอาบทบาททางอุดมคติไปแปลความเพื่อที่จะปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่นั้น จะมีลักษณะคล้ายคลึงหรือแตกต่างกันอย่างไร ก็ขึ้นอยู่กับความสามารถในการแปลความ โดยมีสภาพแวดล้อมเป็นข้อจำกัดและสิ่งกีดขวาง ^{๑๘}

สมบัติ เสาว์แก้ว ได้จำแนกลักษณะที่สำคัญของบทบาทออกเป็น ๒ ประการ คือ

๑. ความคาดหวัง (Expectations) เป็นความคาดหวังของบุคคลที่ดำรงตำแหน่งนั้น ๆ ว่าควรที่จะแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมกับตำแหน่งนั้น ๆ อย่างไร

^{๑๗}อรุณ รักรธรรม, พฤติกรรมองค์การ, (กรุงเทพมหานคร : โอเคียนส โตร์, ๒๕๒๖), หน้า ๑๘.

^{๑๘}จิตยา สุวรรณภูฏ, สังคมวิทยา, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๖), หน้า ๕-๑๐.

๒. การแสดงบทบาท (Enactment) เป็นการแสดงบทบาทของบุคคลให้สอดคล้องกับบทบาทที่ถูกกำหนดไว้^{๓๕}

เบอร์โลว์ ได้จำแนกบทบาทของบุคคลได้ ๓ ด้าน คือ

๑. บทบาทที่กำหนดไว้ หรือบทบาทในอุดมคติ (Role prescriptions) เป็นบทบาทที่สังคมกำหนดไว้เป็นระเบียบอย่างชัดเจนว่าบุคคลอยู่ในบทบาทนั้นจะต้องทำอะไรบ้าง เช่น ครูต้องมีความรู้ มีจริยธรรม เป็นคนดี สอดคล้องกับคำว่าปुरुชนียบุคคล

๒. บทบาทที่ปฏิบัติจริง (Role Descriptions) เป็นบทบาทที่บุคคลได้ปฏิบัติจริงเมื่ออยู่ในบทบาทนั้น เช่น ครูลาภกิจต้องส่งใบลาล่วงหน้า เมื่อได้รับอนุญาตจึงจะหยุดได้

๓. บทบาทที่ถูกคาดหวัง (Role Expectations) เป็นบทบาทที่ถูกคาดหวังจากบุคคลอื่นว่าคนสมควรจะปฏิบัติอย่างไรในบทบาทนั้น เช่น คาดหวังว่าครูเป็นผู้นำทางประชาธิปไตยสามารถปลูกฝังความเป็นประชาธิปไตยให้แก่นักเรียน^{๓๖}

๒.๒.๔ ปัจจัยที่มีผลต่อการแสดงบทบาท

สุนทร ทองคง กล่าวว่า “การที่บุคคลจะสามารถปฏิบัติหน้าที่ใดได้นั้นจะขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ ดังนี้

๑. ลักษณะเฉพาะของสังคม ชุมชน
๒. วัฒนธรรม ประเพณี และความปรารถนาของสังคมที่เกี่ยวข้อง
๓. บุคลิกภาพของคน ซึ่งหมายถึง ลักษณะส่วนบุคคล”^{๓๗}

ชุตินา คูหาทอง กล่าวว่า “บุคคลจะมีการแสดงพฤติกรรมในขณะที่ดำรงตำแหน่งใดตำแหน่งหนึ่งนั้น จะขึ้นอยู่กับปัจจัย ๔ ประการ”^{๓๘} คือ

^{๓๕} สมบัติ เสาวแก้ว, “บทบาทของคณะกรรมการหมู่บ้านในการบริหารและจัดการแหล่งน้ำขนาดเล็ก : ศึกษากรณีจังหวัดมหาสารคาม”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น), ๒๕๓๖, หน้า ๑๑.

^{๓๖} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๘.

^{๓๗} สุนทร ทองคง, ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน, (นครสวรรค์ : ม.ป.ท., ๒๕๒๗), หน้า ๕-๑๐.

^{๓๘} ชุตินา คูหาทอง, “การรับรู้และการปฏิบัติตามบทบาทงานอนามัยแม่และเด็กและงานวางแผนครอบครัวแม่ตัวอย่างที่อบรมแล้วในจังหวัดขอนแก่น”, วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล), ๒๕๓๓, หน้า ๓๓.

๑. บทบาทที่คาดหวัง (Role Expectation) คือ บทบาทตามความคาดหวังของสังคมที่อยากให้เข้าปฏิบัติ เมื่อดำรงตำแหน่งใดตำแหน่งหนึ่งในสังคม

๒. มโนทัศน์ของบทบาท (Role Conceptual) คือ การที่บุคคลจะมองเห็นบทบาทตามการที่รับรู้ของตนเอง ความต้องการของตนเอง อาจสอดคล้องกับความคาดหวังของสังคมหรือไม่ก็ได้

๓. การยอมรับบทบาท (Role Acceptance) คือ การยอมรับบทบาทของบุคคลที่จะเกิดขึ้นได้ในภายหลัง เมื่อมีความสอดคล้องกันเองของบทบาทที่คาดหวังและมโนทัศน์ของบทบาท

๔. การปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ (Role Performance) คือ การแสดงบทบาทหน้าที่ตามสภาพที่เป็นจริง (Actual Role) ซึ่งอาจจะแสดงบทบาทที่คาดหวังตามการรับรู้และเข้าใจของตนเองตลอดจนการที่บุคคลจะแสดงบทบาทได้ดีเพียงใดนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับ การยอมรับบทบาทนั้น ๆ ของบุคคลที่ครองตำแหน่งอยู่เนื่องจากความสอดคล้องของบทบาทตามความคาดหวังของสังคม

สรุปได้ว่าบทบาททางสังคมจะถูกกำหนด และวางระเบียบไว้เพื่อการปฏิบัติอย่างชัดเจนว่าบุคคลอยู่ในบทบาทนั้น จะต้องมโนทัศน์และหน้าที่ที่กระทำอะไรบ้าง ในองค์กรนั้นๆ และสังคมได้วางระเบียบไว้อย่างชัดเจนว่าบุคคลในองค์กรดังกล่าว มีบทบาทหน้าที่อย่างไร เพราะฉะนั้นบุคคลที่จะดำรงตำแหน่งจึงมีความจำเป็นต้องเข้าใจอย่างชัดเจน ว่าตำแหน่งในองค์กรดังกล่าวมีบทบาทหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติอย่างไรเกี่ยวกับบทบาทที่กำหนดไว้ ทั้งนี้เพื่อให้มีมาตรฐานการปฏิบัติงานที่ดี ถูกต้อง และมีประสิทธิภาพ จำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้ถือปฏิบัติจะต้องทราบถึงบทบาทของตนว่า ตนมีขอบเขตในการปฏิบัติงานมากน้อยเพียงไร เพื่อจะได้แสดงบทบาทตามมาตรฐานการปฏิบัติที่ดีในบางสถานการณ์อาจมีเหตุการณ์อย่างนี้เกิดขึ้นได้ คือ ความคลุมเครือในบทบาท (Role Ambiguity) เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจากการขาดความชัดเจนเกี่ยวกับหน้าที่ความรับผิดชอบและกิจกรรมอื่นที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ซึ่งก่อให้เกิดความไม่แน่นอน และความพึงพอใจ

๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

๒.๓.๑ ประวัติความเป็นมาของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

ถ้าจะกล่าวถึงสถาบันทางการปกครองที่มีประวัติความเป็นมายาวนาน และผูกพันวิถีชีวิตประชาชนชาวไทยมาตลอด โดยเฉพาะผู้ที่เติบโตขึ้นมาในชนบทไทย ทุกคนคงรู้จักมักคุ้นกับกำนัน ผู้ใหญ่บ้านเป็นอย่างดี รู้ว่ากำนัน ผู้ใหญ่บ้านเป็นเจ้าหน้าที่ที่จะคอยดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยและปกครองลูกบ้านในตำบล หมู่บ้าน ให้ได้รับความผาสุก แต่จะมีใครสักกี่คนทราบว่าตำแหน่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีประวัติความเป็นมาอย่างไร

หากมองย้อนกลับไปในอดีต จากการศึกษาประวัติความเป็นมา อาจกล่าวได้ว่าตำแหน่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้านเกิดขึ้นมานานแล้วเพียงแต่ในสมัยก่อนเจ้าพนักงานผู้ปกครองตำบล หมู่บ้านมีชื่อเรียกอย่างอื่น

มากมายหลายอย่าง เช่น ในสมัยสุโขทัย เรียกนายบ้าน (ผู้ใหญ่บ้าน) ปกครองคนราวร้อยละห้าสิบ ขึ้นตรงต่อนายแคว้น (กำนัน) หรือ ในกฎหมายเก่าสมัยกรุงศรีอยุธยาบัญญัติไว้ว่า ให้ผู้มีทุกข์ภัยจากโจรผู้ร้ายฯ นำความร้องต่อแขวงกำนัน พันทนายบ้าน เป็นต้น โดยผู้ที่จะเป็นกำนัน หรือผู้ใหญ่บ้าน จะมาจากการแต่งตั้งของผู้ว่าราชการเมือง

ตำแหน่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ได้รับการปรับปรุงฟื้นฟูให้เป็นระบบระเบียบแบบแผนเดียวกันทั่วประเทศในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ เนื่องจากสมัยนั้นประเทศไทยกำลังเผชิญกับการคุกคามของมหาอำนาจตะวันตกที่แผ่ขยายอิทธิพลเข้ามาถึงประเทศเพื่อนบ้านของไทย ได้แก่ อังกฤษทางพรมแดนไทยด้านตะวันตกและด้านใต้และฝรั่งเศสทางพรมแดนไทยด้านตะวันออก ขณะที่การปกครองของไทยขณะนั้นยังคงล้าสมัย ไม่มีเอกภาพในทางการปกครองอย่างแท้จริง เป็นอันตรายต่อความมั่นคงของราชอาณาจักร พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงทรงตัดสินพระทัยที่จะปฏิรูปการปกครอง เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งและรักษาเอกราชของชาติไว้

๒.๓.๒ สถาบันกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในปัจจุบัน

สถาบันกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นสถาบันที่เก่าแก่ อายุกว่าหนึ่งร้อยปีแล้ว เป็นที่ประจักษ์ชัดว่ามีส่วนดูแลบ้านเมืองมาตลอดระยะเวลาอันยาวนาน สถาบันหลักนี้ ได้ปฏิบัติหน้าที่ในฐานะเป็นตัวแทนของทางราชการในการดูแลทุกข์สุขของพี่น้องประชาชน อำนวยความเป็นธรรมให้แก่พี่น้องประชาชน มาตลอดด้วยความเรียบร้อย

ความเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านเกิดขึ้นอีกครั้งเมื่อมีกระแสโลกาภิวัตน์เกิดขึ้นในสังคมโลก กระแสการเรียกร้องให้กระจายอำนาจการปกครองเริ่มคึกคักและในที่สุด ก็ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. ๒๕๓๖ การประกาศให้รัฐธรรมนูญ ฉบับปีพุทธศักราช ๒๕๔๐ การออกกฎหมายแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมถึงการเปลี่ยนแปลงฐานะของสุขาภิบาลเป็นเทศบาลตำบล ผลของกฎหมายเหล่านี้ ทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เข้ามามีบทบาทในการพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนมากขึ้นและยังมีผลให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านต้องพ้นจากตำแหน่งในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยเช่นกัน

แต่อย่างไรก็ตาม ถึงแม้้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะเข้ามามีบทบาทมากขึ้นในตำบล หมู่บ้าน ก็มีได้หมายความว่าบทบาทกำนันผู้ใหญ่บ้านจะลดน้อยถอยลง จากการศึกษาศึกษาของกระทรวงมหาดไทย พบว่ากำนันผู้ใหญ่บ้านยังมีบทบาทภารกิจ อีกมากมาย ทั้งตามกฎหมายลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. ๒๕๕๗ และกฎหมายอื่น ๆ รวมถึงงานตามนโยบายของรัฐบาลและกระทรวงมหาดไทย ยังมีงานของภูมิภาคอีกมากที่จะต้องอาศัย กำนัน ผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้ปฏิบัติไม่ว่าจะเป็นงานด้านการปกครองและการรักษาความสงบเรียบร้อย การอำนวยความสะดวก การป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน การส่งเสริมการปฏิบัติงานร่วมกับหน่วยงาน

ต่างๆ ของรัฐในพื้นที่งานเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน งาน โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เศรษฐกิจแบบพอเพียงเฉลิมพระเกียรติ เป็นต้น

กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นสถาบันทางการปกครองที่มีประวัติความเป็นมายาวนาน ผ่านการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้สอดคล้องกับสถานการณ์ในช่วงเวลาต่างๆ อยู่หลายครั้ง แต่ไม่ว่าจะมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ก็ยังคงปฏิบัติหน้าที่เพื่อความผาสุกของพี่น้องประชาชนในตำบล หมู่บ้านตลอดมา และด้วยปณิธานอันแน่วแน่ที่จะบำบัดทุกข์ บำรุงสุขให้กับราษฎรนี้จะส่งผลให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ยังคงเป็นสถาบันหลักทางการปกครองของไทยต่อไปในอนาคต^{๔๑}

ในปัจจุบัน โลกมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ในประเทศไทยก็มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น เช่นเดียว กับผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงเป็นปรากฏการณ์ที่พี่น้องประชาชนต้องการที่จะให้มีการดูแลปกครองตนเองมากขึ้น ฉะนั้น ในระยะหลังนี้จึงมีการพูดถึงเรื่องการกระจายอำนาจไปสู่การปกครองส่วนท้องถิ่นกันมากขึ้น กระแสดังกล่าวกระทบต่อสถาบันของกระทรวงมหาดไทยทุกระดับ มากน้อยแตกต่างกันไป ท่านผู้ว่าราชการจังหวัดก็ดี ท่านนายอำเภอก็ดี ล้วนแต่จะต้องปรับเปลี่ยนวิธีการคิดวิธีการทำงานให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปทำให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในฐานะที่เป็นผู้ปฏิบัติงานขั้นพื้นฐานอยู่ในหมู่บ้านตำบล ก็อยู่ในวิถีทางเดียวกัน ที่จะต้องปรับบทบาท วิธีการคิดวิธีการทำงานให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

สิ่งที่เป็นความหวัง ใหว่ของพี่น้องกำนัน ผู้ใหญ่บ้านขณะนี้ก็คือเมื่อท้องถิ่นเติบโตขึ้นแล้วต่อไปกำนัน ผู้ใหญ่บ้านจะทำหน้าที่อะไร ซึ่งเรื่องนี้กรมการปกครองมีความเป็นห่วงในแง่ความรู้สึกของพี่น้องกำนัน ผู้ใหญ่บ้านเป็นอย่างมาก ดังนั้นในช่วง ๒-๓ ปี ที่ผ่านมาจึงได้เร่งจัดให้มีการสัมมนาหรือจัดการประชุมเพื่อที่จะชี้แจงให้พี่น้องกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ได้เห็นถึงสถานการณ์เปลี่ยนแปลงไป และแนวทางที่คาดหวังให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แสดงบทบาทต่อไปในอนาคต เฉพาะในปี พ.ศ. ๒๕๔๓ ที่ผ่านมา ได้มีการจัดสัมมนากำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่ได้รับเลือกจากพี่น้องประชาชนเข้ามาปฏิบัติหน้าที่ใหม่ในศูนย์การประชุมทั่วประเทศถึง ๒๓ รุ่น รวมทั้งสิ้น ๗,๕๕๐ คน

ในอนาคตการปกครองท้องถิ่นจะเติบโตขยายตัวขึ้น โดยลำดับ ตามกฎหมายกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจะทำให้ท้องถิ่นมีความพร้อมในการที่จะแบ่งเบาภาระในส่วนที่ฝ่ายท้องถิ่นเคยปฏิบัติอยู่เดิม นำไปปฏิบัติให้เกิดผลดีในแง่ของการพัฒนาท้องถิ่น แต่ในแง่ของการรักษาความสงบเรียบร้อย การอำนวยความสะดวกรวมทั้งการช่วยเหลือพี่น้องประชาชนในภาวะที่เกิดสถานการณ์ภัยพิบัติต่างๆ ก็ยังคงเป็นภารกิจหลักของฝ่ายปกครองทุกระดับ

^{๔๑}กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, “บทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการทำสงครามกับยาเสพติด”, วารสาร อส., ปีที่ ๔๔ ฉบับที่ ๓ (สิงหาคม-ตุลาคม ๒๕๔๖) : ๕๘-๖๒.

กำนัน ผู้ใหญ่บ้านในฐานะที่เป็นผู้เผชิญเหตุอยู่ในหมู่บ้าน ตำบลและในฐานะที่เป็นผู้ช่วยท่านนายอำเภอ ผู้ช่วยท่านผู้ว่าราชการจังหวัดในส่วนภูมิภาค ก็จะต้องแบกรับภาระหน้าที่เหล่านี้อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง พี่น้องประชาชนยังคงมีความมั่นใจ ไว้วางใจต่อกำนันผู้ใหญ่บ้าน เกิดเรื่องอะไรขึ้น มีปัญหาความเดือดร้อนคำตัดสินคดีมีปัญหาโจรสู้ร้าย พี่น้องประชาชนก็ยังไปหากำนัน ผู้ใหญ่บ้านอยู่

ดังนั้น ทรบคตที่การปกครองไทยยังมีราชการบริหารส่วนกลางส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น กำนันผู้ใหญ่บ้านก็ยังจะต้องเป็นกำลังหลักในการที่จะช่วยแบ่งภาระความรับผิดชอบในราชการส่วนภูมิภาคต่อไป ความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นกับบทบาทอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านในอนาคต ถูกวางน้ำหนักในเรื่องของการปกครองและการรักษาความสงบเรียบร้อย การพัฒนาท้องถิ่นจะไม่สามารถบรรลุผลสำเร็จหรือเกิดผลดีได้ ถ้าพี่น้องประชาชนยังไม่มีความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สิน การอำนวยความสะดวกให้กับพี่น้อง ประชาชนเพื่อที่จะไม่ต้องเสียเวลาไปขึ้น โรงขึ้นศาล การให้บริการต่างๆ ในฐานะที่เป็นตัวแทนของรัฐบาลในหมู่บ้านตำบล ก็เป็นเรื่องที่มีความจำเป็นที่จะต้องกระทำต่อไป และจะยิ่งมีการเพิ่มมากขึ้นโดยลำดับ เรื่องการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน ซึ่งเป็นบทบาท และภารกิจหนึ่งที่ฝ่ายปกครองรับผิดชอบอยู่ ก็นับวันจะทวีความสลับซับซ้อนมากขึ้น ความพร้อม ในการที่จะเตรียมช่วยเหลือพี่น้องประชาชนทั้งภัยสาธารณะ และภัยจากน้ำมือมนุษย์ การสนับสนุนบทบาทและเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน การสนองนโยบาย สำคัญๆ ของรัฐบาล เช่น โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เศรษฐกิจ แบบพอเพียงเฉลิมพระเกียรติ ถือเป็นนโยบายที่ปฏิบัติมาหลายปีแล้วและเป็นผลดีอย่างยิ่ง ก็โดยพี่น้องกำนันผู้ใหญ่บ้านมีส่วนสนับสนุนอย่างสำคัญ การแก้ไขปัญหาสังคมอื่น ๆ โดยเฉพาะ การแก้ไขปัญหายาเสพติดเป็นปัญหายาเสพติดเป็นปัญหาซึ่งน่าห่วงใยสำหรับเยาวชนของชาติ พี่น้องกำนัน ผู้ใหญ่บ้านซึ่งอยู่ใกล้ชิดกับพี่น้องประชาชนในหมู่บ้าน ตำบล จะมีส่วนทั้งในการป้องกัน การปราบปรามและการฟื้นฟูได้เป็นอย่างดี

บทบาทของสถาบันกำนันผู้ใหญ่บ้านในปัจจุบัน จึงยังคงมีอยู่อีกมากมายหลายด้านและมีความยุ่งยากสลับซับซ้อนของปัญหาในงานที่จะต้องปฏิบัติมากขึ้นกว่าในอดีตที่ผ่านมา ดังนั้น พี่น้องกำนันผู้ใหญ่บ้านจะต้องใช้ความรู้ ความคิดสติปัญญา ในการวิเคราะห์ปัญหาใช้ความสามารถในการประสานระดมสรรพกำลังและทรัพยากร ในหมู่บ้านตำบล เพื่อให้บรรลุซึ่งเป้าหมายในการ “บำบัดทุกข์ บำรุงสุข” ให้แก่พี่น้องประชาชน ซึ่งเป็นเป้าหมายสุดท้ายของการปกครองท้องถิ่น นี่คือการคาดหวังของกรมการปกครอง ต่อบทบาทของสถาบันกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในปัจจุบัน“ อย่างเป็นทางการในขณะนี้

๒.๓.๓ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านของแผ่นดินยุคใหม่

สืบเนื่องมาจากความเจริญทางด้านสังคมและวัตถุ สภาพการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ และการเมือง ทั้งภายในประเทศและสังคมโลก บวกกับกระแสผลักดันของการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น ส่งผลให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านต้องเตรียมความพร้อมทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ ในการปฏิบัติงานพร้อมที่จะเผชิญปัญหา และอุปสรรคต่างๆ รวมทั้งต้องมีการปรับบทบาทภารกิจ หน้าที่ ให้เหมาะสมและสอดคล้อง กับสถานการณ์ การเมืองการปกครองที่เปลี่ยนแปลงไปกระทรวงมหาดไทยจึงได้พิจารณาปรับบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน^๔ ดังนี้

๑. เป็นผู้เร่งรัดการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องถิ่น พระพุทธศักราช ๒๔๕๗ และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นพนักงานฝ่ายปกครองมีอำนาจ และหน้าที่ในการปกครอง ดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยจับกุมผู้กระทำความผิดอาญาเป็นนายทะเบียนในเรื่องการตรวจความถูกต้องของการทะเบียนราษฎรรวมทั้งการดูแลรักษาสิ่งซึ่งเป็นสาธารณประโยชน์ต่างๆ

๒. การป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน ในกรณีฉุกเฉินเมื่อมีสาธารณภัย ในกรณีฉุกเฉินเมื่อมีสาธารณภัยทางอากาศหรือก่อวินาศกรรมเกิดขึ้น และยังไม่มีการป้องกันหรือระงับให้ทันทั่วทั้งที่ให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีอำนาจเข้าจัดการ และสั่งให้บุคคลใด ๆ เข้าช่วยเหลือเท่าที่จำเป็น เพื่อขจัดภัยเช่นว่านั้น ไปพลางก่อนได้

๓. การปฏิบัติงานร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ และรัฐวิสาหกิจในพื้นที่ทำหน้าที่ประสานงานให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทราบถึงความต้องการของประชาชน และประชาชนสัมพันธ์สร้างความเข้าใจระหว่างประชาชน กับองค์กรส่วนท้องถิ่น สอดส่อง ดูแล ตรวจสอบการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยราชการ และรัฐวิสาหกิจ ให้เป็นไปตามกฎหมายและเจตนารมณ์ของราษฎรในท้องถิ่นนั้น ๆ เมื่อเห็นว่ามี การปฏิบัติหรือละเว้น การปฏิบัติที่ผิดกฎหมายให้รายงานนายอำเภอทราบ

๔. การเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน โดยกระบวนการชุมชน กระตุ้นการดำเนินการ จัดการให้มีเวทีประชาคมเพื่อให้กลุ่มหรือองค์กรประชาชน รวมกลุ่มกันอย่างหลากหลาย ร่วมกันระดม ความคิดเห็น เพื่อศึกษาปัญหาวิเคราะห์ปัญหา ระดมทรัพยากร ให้ชุมชนและจากภายนอกเพื่อใช้ใน แผนพัฒนาชุมชน ส่งเสริมการจัดเวทีชาวบ้านอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ การร่วมกัน แก้ไขปัญหา การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

^๔ ทิตยา สุวรรณชญ, ความคาดหวังบทบาทของพัฒนากรคณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้านและ เจ้าหน้าทีระดับอำเภอ, อ้างแล้ว, หน้า ๒๕.

๕. การดำเนินโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริเศรษฐกิจแบบพอเพียงเฉลิมพระเกียรติ เป็นคณะทำงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริเศรษฐกิจแบบพอเพียงเฉลิมพระเกียรติในระดับ ตำบลรับผิดชอบดำเนินการและประสานงาน รวบรวมแผนงาน/โครงการฯ รายงานผลการดำเนินการ เสนอไปยังคณะกรรมการดำเนินโครงการ รวมทั้งสนับสนุนบุคคลและองค์กรเอกชนในพื้นที่ในการ ดำเนินงาน

๖. การปฏิบัติตามนโยบายของรัฐและของกระทรวงมหาดไทย ดำเนินการในกระบวนการ ประชาคมหมู่บ้านต่อต้านยาเสพติด ในลักษณะพหุภาคี ผนึกกำลังราษฎรรัฐร่วมใจด้านภัยยาเสพติด เพื่อแสดงประจักษ์ประภาสเป็นหมู่บ้านเฉลิมพระเกียรติปลอดยาเสพติด

๒.๓.๔ แนวความคิดเกี่ยวกับบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

กระทรวงมหาดไทย ได้กล่าวถึงในประเด็นของบทบาทอำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านไว้ สรุปได้ดังนี้

๑) อำนาจหน้าที่ในทางปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย

ผู้ใหญ่บ้านมีอำนาจหน้าที่ปกครองราษฎรที่อยู่ในเขตหมู่บ้าน ผู้ใหญ่บ้านเป็นหัวหน้าของ ราษฎรในหมู่บ้านของตน มีอำนาจและหน้าที่ในการปกครอง และรักษาความสงบเรียบร้อยของราษฎร กล่าวคือ รักษาความสงบและความสุขสำราญ ช่วยป้องกันทุกข์ภัยของลูกบ้านตามสมควรและที่สามารถ จะทำได้ การที่กล่าวนี้ ถ้าสมควรจะต้องปรึกษาหารือและช่วยกันกับเพื่อนผู้ใหญ่บ้านที่ดี กับกำนัน นายตำบลที่ดี ก็เป็นหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านที่จะต้องปฏิบัติให้สมควรแก่การที่จะรักษาประ โยชน์ และ ความสุขของลูกบ้าน ซึ่งได้มอบไว้ให้เป็นธุระในพระราชบัญญัตินี้

๑.๑) การควบคุมดูแลลูกบ้านให้ปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งจะต้องพึงกระทำตามกฎหมายหรือ ระเบียบแบบแผนของทางราชการ

๑.๒) กระทำตนให้เป็นตัวอย่างแก่ราษฎรตามที่ทางราชการได้แนะนำ

๑.๓) บรรดาการที่ตรวจตรารักษาความปกติเรียบร้อยในตำบล คือ การที่จะกล่าวว่า ราษฎรในตำบลนั้น ให้ประพฤติตนตามพระราชกำหนด กฎหมายก็ดี หรือการที่จะป้องกันภัยอันตราย และรักษาความสุขสำราญของราษฎรในตำบลนั้นก็ดี หรือการที่จะรับกิจสุขทุกข์ของราษฎรในตำบลนั้น ก็ดี หรือที่จะจัดการตามพระราชกำหนดกฎหมาย เช่น การตรวจแนะนำเก็บภาษีอากร ในตำบลนั้นก็ดี การทั้งนี้ อยู่ในหน้าที่ของกำนันผู้เป็นนายตำบล ผู้ใหญ่บ้าน ทั้งปวงในตำบลนั้นและแพทย์ประจำตำบล จะต้องช่วยกันเอาเป็นธุระจัดการให้เรียบร้อยได้ตามสมควรแก่หน้าที่

๑.๔) นอกจากอำนาจหน้าที่ที่กล่าว โดยเฉพาะให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกำนัน กำนัน มีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับผู้ใหญบ้านด้วย

๒) ด้านการที่เกี่ยวข้องกับความอาญา

ตามกฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครองท้องที่ ได้กำหนดให้ผู้ใหญ่บ้านมีหน้าที่ในการเกี่ยวข้องกับความอาญาดังต่อไปนี้

๒.๑) เมื่อทราบข่าวว่ามีการกระทำผิดกฎหมายขึ้น หรือสงสัยว่าได้เกิดขึ้นในหมู่บ้านของตนเองต้องแจ้งความต่อกำนัน นายตำบลทราบ

๒.๒) เมื่อทราบข่าวว่ามีการกระทำผิดกฎหมายเกิดขึ้น หรือสงสัยว่าได้เกิดขึ้นในหมู่บ้านที่ใกล้เคียงต้องแจ้งความต่อผู้ใหญ่บ้านนั้นให้ทราบ

๒.๓) เมื่อตรวจพบของกลางที่ผู้กระทำความผิดกฎหมายมีอยู่ก็ดี หรือสิ่งของที่สงสัยว่าได้มาโดยการกระทำความผิดกฎหมาย หรือเป็นสิ่งของสำหรับใช้ในการกระทำความผิดกฎหมายก็ดี ให้จับสิ่งของนั้นไว้ และรีบนำส่งต่อกำนันนายตำบล

๒.๔) เมื่อปรากฏว่าผู้ใดกำลังกระทำความผิดกฎหมายก็ดี หรือมีเหตุควรสงสัยว่าเป็นผู้ที่ได้กระทำความผิดกฎหมายก็ดี ให้จับผู้นั้นไว้ และรีบนำส่งต่อกำนันนายตำบล

๒.๕) ถ้ามีหมายหรือมีคำสั่งตามหน้าที่ราชการ ให้จับผู้ใดในหมู่บ้านนั้นเป็นหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านที่จะจับผู้นั้น และรีบส่งต่อกำนันหรือกรมการอำเภอตามสมควร

๒.๖) เมื่อเจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่ออกหมายสั่งให้ค้นหรือให้ยึดผู้ใหญ่บ้านต้องจัดการให้เป็นไปตามหมาย

๒.๗) กำนันมีหน้าที่และอำนาจในการที่เกี่ยวข้องกับความอาญา ดังนี้

๑) เมื่อทราบข่าวว่ามีการกระทำผิดกฎหมายเกิดขึ้น หรือสงสัยว่าได้เกิดขึ้นในตำบลของตน ต้องแจ้งความต่อกรมการอำเภอให้ทราบ

๒) เมื่อทราบข่าวว่ามีการกระทำผิดกฎหมายเกิดขึ้นหรือสงสัยว่าได้เกิดขึ้นในตำบลที่ใกล้เคียงต้องแจ้งความ ต่อกำนันนายตำบลนั้นให้ทราบ

๓) เมื่อปรากฏว่าผู้ใดกำลังกระทำความผิดกฎหมายก็ดี หรือมีเหตุควรสงสัยว่าเป็นผู้ที่ได้กระทำความผิดกฎหมายก็ดี ให้จับผู้นั้นไว้และรีบนำส่งต่อกรมการอำเภอ

๔) ถ้ามีหมาย หรือมีคำสั่งตามหน้าที่ราชการให้จับผู้ใดในตำบลนั้นเป็นหน้าที่ของกำนันที่จะจับผู้นั้น แล้วรีบส่งกรมการอำเภอตามสมควร

๕) เมื่อเจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่ออกหมายสั่งให้ค้นหรือให้ยึด กำนันต้องจัดการให้เป็นไปตามกฎหมาย

๖) ถ้ามีผู้มาขออาศัยตัวคนหรือสิ่งของก็ดี หรือผู้ต้องโจรกรรมจะทำหมายตราสิน หรือมีผู้จะขอทำการชันสูตรบาดแผลก็ดี ทั้งนี้ ให้กำนันสืบสวนฟังข้อความแล้วรีบนำตัวผู้ขอและผู้ต้อง

อายุัดและทรัพย์สินของบรรดาที่จะพาไปด้วยนั้น ไปยังกรมการอำเภอ ถ้าสิ่งของอย่างใดจะพาไปไม่ได้ ก็ให้กำนันชั้นสุตรารู้เห็นแล้วนำความไปแจ้งต่อกรมการอำเภอในขณะนั้น

นอกจากนี้ โดยที่กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีอำนาจหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชนภายใน ตำบล หรือหมู่บ้านที่รับผิดชอบตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช ๒๔๕๑ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านจึงเป็น “พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา” มีอำนาจ หน้าที่ ดังนี้

๑. การสืบสวนคดีอาญา

๑.๑ การสืบสวนคดีอาญา หมายถึง การแสวงหาข้อเท็จจริง และพยายามหาหลักฐานซึ่ง พนักงานปกครองหรือตำรวจได้ปฏิบัติ ไปตามอำนาจหน้าที่ เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน และเพื่อที่จะทราบรายละเอียดแห่งความผิด กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีอำนาจทำการสืบสวนคดีอาญา ส่วน เขตอำนาจในการสืบสวนคดีอาญา กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีเขตอำนาจการสืบสวนคดีอาญาในเขตท้องที่ ตำบลหรือหมู่บ้านของตน

๑.๒ วิธีการสืบสวนคดีอาญา ได้แก่ การออกไปตรวจดูสถานที่เกิดเหตุ เมื่อเกิดคดีอาญาขึ้น เพื่อหาข้อเท็จจริง เหตุการณ์ พยานหลักฐาน ของกลาง ตลอดจนตรวจค้นรายละเอียดต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดในคดีนั้น

๒. ผู้กระทำผิด

กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีอำนาจหน้าที่ทำการจับกุมผู้กระทำผิดอาญาที่เกิดขึ้น หรืออ้างหรือเชื่อว่า เกิดขึ้นภายในเขตท้องที่ของตน นอกจากกรณีที่ได้ทำการติดตามจับ โจรผู้ร้ายระหว่างเขตท้องที่ติดต่อกัน การจับผู้กระทำผิดอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์อย่างใดอย่างหนึ่ง ต่อไปนี้

- ๑) เมื่อมีหมายจับ
- ๒) เมื่อบุคคลนั้นกระทำความผิดซึ่งหน้า
- ๓) เมื่อพบบุคคลนั้นกำลังพยายามกระทำความผิดหรือพบ โดยมีพฤติการณ์อันควร
- ๔) สงสัยว่าผู้นั้นจะกระทำความผิด โดยมีเครื่องมือ อาวุธ หรือวัตถุอันอื่นอันสามารถใช้ในการกระทำความผิด
- ๕) เมื่อมีเหตุอันสมควรสงสัยว่าผู้นั้น ได้กระทำความผิดมาแล้วและจะหลบหนี
- ๖) เมื่อมีผู้ขอให้จับโดยแจ้งว่าบุคคลนั้น ได้กระทำความผิดและแจ้งด้วยว่าได้ร้องทุกข์ตามระเบียบแล้ว
- ๗) เจ้าพนักงานขอให้ช่วย

๓. อำนาจค้น (ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (มาตรา ๘๒) ต้องอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์ ดังนี้ การค้นในที่สาธารณะ (ได้แก่บ้านเรือนที่ประกอบการค้าของบุคคล)

๑) การมีหมายค้น

๒) เมื่อมีเสียงร้องให้ช่วยมาจากข้างในที่ร โหฐาน

๓) เมื่อปรากฏความผิดซึ่งหน้ากำลังกระทำลงในที่ร โหฐาน

๔) เมื่อบุคคลที่ได้กระทำผิดซึ่งหน้าขณะถูกไล่จับหนีเข้าไป

๕) เมื่อมีความสงสัยตามควรว่าสิ่งของที่ได้มา โดยการกระทำผิดได้ซ่อนหรืออยู่ในนั้นประกอบ ทั้งต้องมีเหตุอันควรเชื่อว่าเป็นเนื่องจากการเนินซ้ำกว่าจะเอาหมายค้นมาได้ สิ่งของนั้นจะถูกโยกย้ายเสียก่อน

๔. อำนาจหน้าที่จัดการให้เป็นไปตามหมายอาญา ซึ่งได้มอบหรือส่งมาให้จัดการภายในอำนาจ อันได้แก่ หมายจับหรือหมายค้น ซึ่งผู้ใหญ่บ้าน กำนัน มักจะปฏิบัติร่วมกับเจ้าพนักงานตำรวจ

๓) ด้านงานทะเบียน

ตามกฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครองท้องที่ ได้กำหนดให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีอำนาจหน้าที่ เกี่ยวกับงานทะเบียน ดังต่อไปนี้

๓.๑) เป็นหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านที่จะทำบัญชีสำมะโนครัวในหมู่บ้าน และคอยแก้ไข บัญชีนั้นให้ถูกต้องเสมอ

๓.๒) ถ้ามีคนจร แปลกหน้า นอกสำมะโนครัวหมู่บ้านนั้นเข้ามาอาศัย เป็นหน้าที่ของ ผู้ใหญ่บ้านจะต้องไต่ถามให้รู้จักตัวและรู้เหตุการณ์ที่มาอาศัย ถ้าเห็นว่าไม่ได้มา โดยสุจริต ให้เอาตัวผู้นั้น ส่งกำนันในตำบลของตน

๓.๓) ให้กำนัน ดูแลคนเดินทาง ซึ่ง ไม่มีเหตุควรสงสัย ให้ได้มีที่พักตามสมควร

๓.๔) ถ้าผู้เดินทางด้วยราชการจะต้องการคนนำทาง หรือขาดแคลนพาหนะ เสบียงอาหาร ในระหว่างทาง และจะต้องขอต่อกำนันให้ช่วยสงเคราะห์ กำนันต้องช่วยจัดหาให้ตามที่จะทำได้ ถ้า หากว่าการที่จะช่วยเหลือนั้น จะต้องออกราคาจ้างเพียงใด ให้กำนันเรียกเอาแก่ผู้เดินทางนั้น

๓.๕) กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ต้องรักษาบัญชีสำมะโนครัวและทะเบียนบัญชีของรัฐบาล ในตำบลนั้นและคอยแก้ไขเพิ่มเติมให้ถูกต้องตรงกับบัญชีของผู้ใหญ่บ้าน

๓.๖) เมื่อผู้ใหญ่นำคนจรแปลกหน้าออกจากสำมะโนครัวตำบลมาส่งกำนัน ตาม ความในมาตรา ๒๗ ข้อ ๖ ให้กำนันปรึกษาหารือกับผู้ใหญ่บ้าน เมื่อเห็นสมควรจะขับไล่ผู้นั้นออกไป เสียจากท้องที่ตำบลนั้นก็ได

๔) ด้านการพัฒนาตำบลและการส่งเสริมอาชีพของราษฎร

การส่งเสริมอาชีพถือว่าเป็นงานที่สำคัญและเป็นงานที่ยากลำบากเพราะการกระทำนั้น จะส่งผลไปถึงคนจำนวนมากด้วยกัน โดยปกติราษฎรทุกครัวเรือนต่างก็มีอาชีพอย่างหนึ่งอย่างใดอยู่แล้ว การที่จะส่งเสริมให้มากขึ้นหรือให้ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงนั้นมิใช่ของง่ายเนื่องจากทุนในการประกอบอาชีพ และแรงงาน รวมทั้งตลาด โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสืบทอดการประกอบอาชีพกันมาแต่โบราณ ดังนั้น

การส่งเสริมอาชีพจึงหมายถึงการจัดให้ราษฎรประกอบอาชีพเป็นหลักแหล่งเป็นลำเป็นสัน สามารถเพิ่มพูนรายได้ให้สูงขึ้นขยายการผลิตให้มากแขนงขึ้นไปโดยมุ่งในทางส่งเสริมอาชีพที่มีอยู่แล้วเป็นสำคัญ อำนาจหน้าที่ในการบำรุงและส่งเสริมอาชีพของราษฎรของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ประกอบด้วย

๔.๑) บำรุงและส่งเสริมอาชีพของราษฎรในทางเกษตรกรรม พาณิชยกรรมและอุตสาหกรรม

๔.๒) ตรวจตราและรักษาประโยชน์ในการอาชีพของราษฎร

๔.๓) กำนันต้องทำบัญชีสิ่งของ ซึ่งต้องเสียภาษีอากรในแขวงนั้น ขึ้นต่อกรมการอำเภอ

และนำราษฎรไปเสียภาษีอากรตามพระราชบัญญัติภาษีอากร^{๔๖}

๕) ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

นายอำเภอและกำนันมีหน้าที่ดูแลรักษาสิ่งซึ่งเป็นสาธารณประโยชน์ของแผ่นดิน ซึ่งในทางปฏิบัติ ผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้มีส่วนช่วยเหลืออำเภอ และกำนันในการดำเนินการ ดังนี้

๕.๑) ชี้แจงให้ประชาชนเห็นความสำคัญของที่ดินอันเป็นสาธารณะสมบัติของแผ่นดิน สำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน

๕.๒) ตรวจสอบที่ดินอันเป็นสาธารณะสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน จากทะเบียนเดิมให้เป็นปัจจุบัน

๕.๓) ทำการพัฒนาที่ดินสาธารณประโยชน์ โดยประสานงานกับอำเภอ เพื่อขอความร่วมมือจากข้าราชการ พ่อค้า ประชาชนและมวลชนในท้องที่ ชุคุ ทำถนน ปลูกต้นไม้โดยรอบที่ดิน สาธารณประโยชน์ในโอกาสอันควร

๕.๔) เสนอให้อำเภอพิจารณาในการใช้ที่ดินสาธารณประโยชน์ เพราะอำเภอนำที่ดิน สาธารณประโยชน์ไปใช้เป็นสนามกีฬา หรือสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ

๕.๕) ช่วยเหลืออำเภอตรวจตรา คูแถมมิให้บุคคลหรือหน่วยราชการใดเข้าไปใช้สิทธิ ในที่ดินสาธารณประโยชน์ ก่อนที่จะได้รับอนุมัติจากกระทรวงมหาดไทย

นอกจากนี้กฎหมายลักษณะปกครองท้องที่ยังกำหนดให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีอำนาจหน้าที่ เกี่ยวกับกิจการสาธารณประโยชน์ ดังต่อไปนี้^{๔๗}

^{๔๖} กระทรวงมหาดไทย, “คู่มือการปฏิบัติงาน สำหรับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน พ.ศ. ๒๕๔๕”, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์อสาธิตศึกษาดินแดน, ๒๕๔๕, (อัครสำเนา).

^{๔๗} กระทรวงมหาดไทย, พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พุทธศักราช ๒๕๔๗, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์อสาธิตศึกษาดินแดน, ๒๕๔๖), หน้า ๘-๙.

๑. ถ้าเกิดเหตุกลางลี้ภัย ฆ่ากันตายก็ดี หรือเหตุร้ายสำคัญอย่างใดอย่างหนึ่งในหมู่บ้าน ของคนหรือในหมู่บ้านใกล้เคียงกัน อันสมควรจะช่วยได้ เป็นหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านจะต้องเรียกลูกบ้าน ของคนออกไปช่วยเหลือ

๒. ผู้ใหญ่บ้านเห็นลูกบ้านของคนใดแสดงความอาฆาตมาดร้ายแก่ผู้อื่น หรือเป็น คนจรจัดไม่ปรากฏการทำมาหาเลี้ยงชีพ ผู้ใหญ่บ้านมีอำนาจที่จะเรียกลูกบ้านคนนั้นมาไต่ถาม และ ว่ากล่าวสั่งสอน

๓. ถ้าเกิดเหตุร้ายสำคัญอย่างใด ๆ ในตำบลของตน หรือในตำบลใกล้เคียง อันสมควร จะช่วยได้หรือมีผู้ร้ายแต่ที่อื่น ๆ มาวิวัดในตำบลหรือมีเหตุควรสงสัยว่าลูกบ้านคนในตำบลนั้นบางคน จะเกี่ยวข้องเป็น โจรผู้ร้ายก็ดี เป็นหน้าที่ของกำนันจะต้องเรียกผู้ใหญ่บ้านและลูกบ้านในตำบลออกช่วย ค่อผู้ติดตามจับผู้ร้ายหรือติดตามเอาของกลางคืน หรือช่วยอย่างอื่นตามสมควร

๔. กำนันต้องตรวจจัดการสิ่งซึ่งเป็นสาธารณประโยชน์อันอยู่ในตำบลนั้น เช่น สระน้ำ ศาลาอาศัย เป็นต้น

๕. กำนันกระทำการตามหน้าที่จะเรียกผู้ใดมาหาหรือให้ช่วยก็ได้

๖. ถ้ามีเหตุสงสัยว่าผู้ใดในตำบลนั้นแสดงความอาฆาตมาดร้ายแก่ผู้อื่นก็ดี หรือเป็น คนจรจัดไม่ปรากฏการทำมาหาเลี้ยงชีพ และไม่สามารถจะชี้แจงความบริสุทธิ์ของตนได้ดี ให้กำนัน เรียกประชุมผู้ใหญ่บ้านสืบสวนถ้ามีหลักฐานความเชื่อว่าเป็นความจริงก็ให้เอาผู้นั้นส่งกรมการอำเภอ

๗. ถ้าลูกบ้านผู้ใดไปตั้งกระท่อม หรือโรงเรือนอยู่ในที่เปลี่ยวในตำบลนั้น ซึ่งน่ากลัว จะเป็นอันตรายด้วยโจรผู้ร้าย หรือน่าสงสัยว่าจะเป็นสำนักโจรผู้ร้าย การอย่างนี้ให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในตำบลนั้นเรียกประชุมปรึกษากันดู เมื่อเห็นเป็นการสมควรแล้วจะบังคับให้ลูกบ้านคนนั้นย้ายเข้ามาอยู่ เสียในหมู่บ้านราษฎรก็ได้ และให้นำความแจ้งต่อกรมการอำเภอด้วย

๘. ในวัน เวลาใดจะมีอันตรายแก่การทำมาหากินของลูกบ้านในตำบลนั้น เช่น มีโรคภัย ไข้เจ็บ หรือน้ำมาก เป็นต้น ให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านและแพทย์ประจำตำบล ปรึกษากันในการที่จะ ป้องกันแก้ไข เยียวยา แนะนำให้ลูกบ้านทำอย่างไร กำนันมีอำนาจที่จะบังคับการนั้นได้ ถ้าเห็นเป็น การเหลือกำลังให้ร้องเรียนต่อกรมการอำเภอและผู้ว่าราชการเมืองขอกำลังรัฐบาลช่วย

๙. ในเวลาใดมีการนัดตฤกษ์ หรือประชุมเป็นการใหญ่ในตำบลนั้น กำนันจะเรียก ผู้ใหญ่บ้านและแพทย์ประจำตำบลพร้อมกันมาช่วยพิทักษ์รักษาความเรียบร้อยในที่อันนั้น ถ้าเลเป็นการ จำเป็นแล้วจะขอแรงงานราษฎรมาช่วยด้วยก็ได้^{๔๔}

^{๔๔} เรื่องเดียวกัน.

๖) บทบาทหน้าที่ตามกฎหมายอื่น

๖.๑) ทะเบียนราษฎร

ตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎร และระเบียบสำนักงานกลางทะเบียนราษฎร
กรมการปกครอง กำหนดผู้ใหญ่บ้านมีหน้าที่ดังนี้

๑) เป็นนายทะเบียนผู้รับแจ้ง กรณีมีคนเกิด คนตาย หรือย้ายที่อยู่ เมื่อรับแจ้งแล้ว
ต้องส่งต่อนายทะเบียน ณ สำนักทะเบียนอำเภอ ที่ว่าการอำเภอ

๒) การให้คำรับรองบุคคล บุคคลใดเพิ่มชื่อในทะเบียน หรือขอแจ้งเกิดถิ่นกำหนด
หรือขอแก้รายการเอกสารทะเบียนราษฎร หรือการแจ้งย้ายออกจากทะเบียนบ้านกลางกรณีที่มีผู้แจ้งไม่มี
เอกสารหลักฐาน ให้ยื่นคำร้องต่อนายทะเบียนอำเภอท้องที่ที่คนมีอยู่อยู่ในปัจจุบันพร้อมทั้งสำเนาเอกสาร
ไปแสดงประกอบการพิจารณาอนุญาตและก่อนที่นายทะเบียนพิจารณาอนุญาตนายทะเบียนอำเภออาจให้
ผู้ใหญ่บ้านในท้องที่ที่ผู้ยื่นคำร้องมีถิ่นที่อยู่ ให้ถ้อยคำเกี่ยวกับบุคคลดังกล่าวประกอบอนุญาตในฐานะพยาน

๖.๒) บัตรประจำตัวประชาชน

ตามกฎหมายบัตรประจำตัวประชาชน

๑) แจ้งให้ราษฎรผู้มีสัญชาติไทยที่มีอายุครบ ๑๕ ปี บริบูรณ์ ไปยื่นขอมีบัตร
ประจำตัวประชาชน ณ ที่ว่าการอำเภอ ภายใน ๖๐ วัน นับแต่วันที่มียายุครบ ๑๕ ปีบริบูรณ์

๒) นำบัตรประจำตัวประชาชนจากอำเภอ ไปมอบให้ผู้ยื่นขอมีบัตรเป็นเจ้าพนักงาน
ตรวจบัตร เฉพาะด้านซึ่งปฏิบัติอยู่ตามด้านตรวจที่ตั้งขึ้น โดยชอบด้วย

๓) กฎหมาย ตามคำสั่งกระทรวงมหาดไทย ที่ ๔๕๒/๒๕๔๒ ลงวันที่ ๓ พฤศจิกายน
๒๕๔๒ (ปฏิบัติงานร่วมกับฝ่ายปกครอง)

๖.๓) ทะเบียนครอบครัว

ตามกฎหมายว่าด้วยทะเบียนครอบครัว

การทะเบียนครอบครัว มี ๖ ประเภท คือ ๑) ทะเบียนสมรส ๒) ทะเบียนหย่า ๓) ทะเบียน
รับรองบุตร ๔) ทะเบียนบุตรบุญธรรม ๕) ทะเบียนเลิกรับบุตรบุญธรรม ๖) ทะเบียนบันทึกฐานะภรรยา
๗) ทะเบียนบันทึกฐานะแห่งครอบครัว กำหนด ผู้ใหญ่บ้านอาจจะต้องเป็นพยานบุคคลรับรองบุคคล
ที่ประสงค์จะขอจดทะเบียนเหล่านี้โดยแนะนำให้ไปติดต่อยังอำเภอ อำนาจหน้าที่ มีดังนี้

๑) ในฐานะเป็นพยานกรณียื่นคำร้องขอจดทะเบียนสมรสต่อกำนันท้องที่ที่ชาย
หรือหญิงฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่ายมีถิ่นที่อยู่ถ้าท้องที่ใดผู้ว่าราชการจังหวัดเห็นสมควรจะประกาศ
โดยอนุมัติของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ขอมให้ยื่นคำร้องขอจดทะเบียนสมรสต่อกำนันได้

๒) กำนันท้องที่ที่ชายหรือหญิงฝ่ายใดหรือทั้งสองฝ่ายมีถิ่นที่อยู่ มีอำนาจหน้าที่
รับจดทะเบียนสมรสแก่ชายหญิงนั้น ถ้าท้องที่ใดผู้ว่าราชการจังหวัดเห็นสมควรจะประกาศโดยอนุมัติ

ของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย โดยให้ชายหญิงยื่นคำร้องพร้อมพยาน ๒ คน พยานคนหนึ่งต้องเป็นพนักงานฝ่ายปกครอง หรือหัวหน้าสถานีตำรวจ หรือผู้แทนราษฎร

๖.๔) ทะเบียนอาวุธปืน

กฎหมายว่าด้วยอาวุธปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิง และสิ่งเทียมอาวุธปืน พ.ศ. ๒๔๕๐ การทำซื้อ มี ใช้ สั่ง หรือนำเข้า ซึ่งอาวุธปืนหรือเครื่องกระสุนปืนต้องได้รับอนุญาตจากนายทะเบียนอาวุธปืนท้องถิ่น และผู้ใหญ่บ้านอาจให้คำรับรองเกี่ยวกับความประพฤติและหลักฐานของผู้ขออนุญาต มีและใช้อาวุธปืนประกอบการพิจารณาของนายทะเบียนว่ามีคุณสมบัติและความจำเป็นตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายบัญญัติไว้หรือไม่

๖.๕) การรับราชการทหาร

บทบาทอำนาจหน้าที่ตาม พ.ร.บ. รับราชการทหาร พ.ศ. ๒๔๕๗ สรุปได้ดังนี้

๑) ในเดือนกันยายน ของทุกปี กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ต้องนำประกาศของนายอำเภอ แจ้งไว้ให้ชายสัญชาติไทยที่มีอายุย่างเข้า ๑๘ ปี ไปลงบัญชีทหารกองเกิน ณ ที่ว่าการอำเภอท้องถิ่น (แผนก สัสดี)

๒) ในเดือนตุลาคม ของทุกปี กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ต้องนำประกาศของนายอำเภอ ไปแจ้งให้ทหารกองเกินที่มีอายุย่างเข้า ๒๑ ปี ใน พ.ศ. นั้น ไปแสดงตนเพื่อรับหมายเรียก ณ ที่ว่าการอำเภอท้องถิ่น

๓) ประมาณเดือนเมษายน-พฤษภาคม ของทุกปี นำราษฎรไปแสดงตนเพื่อคัดเลือกทหาร ณ ที่ว่าการอำเภอ หรือสถานที่ทางราชการกำหนด

๔) แนะนำทหารผู้ที่หลบหนีราชการทหาร ให้กลับกรมกอง

๕) จับทหารกองเกินที่ไม่มารับหมายเรียก หรือขาดการตรวจเลือกส่งอำเภอ

๖) ประกาศให้ทหารกองเกิน หรือกองหนุนในคราวที่มีการระดมพล เพื่อฝึกวิชาทหารและทดลองความพร้อม^{๔๘}

๖.๖) การป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน

ในกรณีฉุกเฉิน เมื่อสาธารณภัย ภัยทางอากาศ หรือการก่อวินาศกรรมเกิดขึ้น และยังไม่มีการป้องกันภัยให้ทันทั่วถึงที่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในฐานะเจ้าพนักงานป้องกันภัยตาม พ.ร.บ. ป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน พ.ศ. ๒๕๒๒ และเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา มีอำนาจเข้าจัดการใด ๆ และสั่งให้บุคคลใด ๆ เข้าช่วยเหลือเท่าที่จำเป็นเพื่อขจัดภัยเช่นว่านั้น ไปพลางก่อนได้ จนกว่าผู้อำนวยการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนเขตท้องที่จะมาอำนวยความสะดวกแทน

^{๔๘}เรื่องเดียวกัน, หน้า ๖๐.

๖.๗) กฎหมายว่าด้วยป่าไม้

กำนัน ผู้ใหญ่บ้านเป็นเจ้าพนักงานเจ้าหน้าที่ ตาม พ.ร.บ. ป่าไม้ พ.ศ. ๒๕๔๔ มีหน้าที่ในการป้องกันและปราบปรามการลักลอบตัดไม้ทำลายป่า และการกระทำผิดต่าง ๆ ตาม พ.ร.บ. ป่าไม้ ภายในเขตท้องที่รับผิดชอบดังนี้

๑) การทำไม้หวงห้ามโดยไม่ได้รับอนุญาตหรือมีไม้หวงห้ามที่ยังไม่ได้แปรรูปไว้ในครอบครองโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ไม้หวงห้ามกำหนดไว้ให้มีประมาณ ๒๐๐ ประเภท อันได้แก่ ไม้สัก ไม้ยาง ไม้ก่อกระถ่อน ไม้ชิงชัน ไม้เต็ง ไม้รัง ไม้จันทร์หอม ฯลฯ

๒) การเก็บหรือทำอันตรายของป่าหวงห้าม โดยไม่ได้รับอนุญาต ของป่าหวงห้าม ได้แก่ รวงผึ้ง น้ำผึ้ง น้ำมันยาง ขางสน ไม้พิน และถ่านไม้ทุกชนิด กล้วยไม้ เปลือกไม้ ฯลฯ

๓) การแปรไม้โดยไม่ได้รับอนุญาตหรือมีไม้แปรรูปไว้ในครอบครอง (ตามกฎหมายห้ามมิให้ไม้สักแปรรูปไม่ว่าจำนวนเท่าใดหรือไม่แปรรูปอื่น ๆ จำนวนกว่า ๐.๒๐ ลูกบาศก์เมตร)

๔) การเคลื่อนย้ายไม้เรือนเก่าโดยมิได้รับอนุญาต

๕) ไม้เรือนเก่าหรือเครื่องใช้ไม้เก่า การขนย้ายต้องมีใบอนุญาต

๖) การบุกกรุกทำลายป่า โดยการเข้าไปก่อสร้าง แผ้วถาง เผาทำลายป่าหรือเข้ายึดถือครอบครองป่า

๖.๘) บทบาทตาม พ.ร.บ. ภาษีบำรุงท้องที่ พ.ศ. ๒๕๐๘

กรณีในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบล นายอำเภอมอบหมายให้องค์การบริหารส่วนตำบลรับผิดชอบในการจัดเก็บภาษีบำรุงท้องที่ในเขตท้องที่ของตนเอง โดยพิจารณาแต่งตั้งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นเจ้าพนักงานสำรวจตามแบบแสดงรายการที่ดิน (ภ.บ.ท. ๕) ในเขตท้องที่นั้น ๆ

๖.๘) ข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยว่าด้วย การปฏิบัติงานประจำปีระดมข้อพิพาทของคณะกรรมการหมู่บ้าน พ.ศ. ๒๕๓๐

เมื่อเกิดกรณีพิพาทระหว่างราษฎรในตำบล หมู่บ้าน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ควรหาทางระงับข้อพิพาทให้ยุติโดยเร็ว เพื่อขจัดปัญหาความขัดแย้ง และให้เกิดความสงบเรียบร้อยในตำบลหมู่บ้าน^{๕๐}

ปริญญา นาคฉัตรีย์ ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทและการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านสรุปได้ว่า

^{๕๐}กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, “กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน”, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ อารักษ์กษัตริย์นคร, ๒๕๔๘, (อัคราเนนา).

“กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ถือเป็นผู้ปฏิบัติงานใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุดมีบทบาท และหน้าที่อย่างกว้างขวางในการบำบัดทุกข์ บำรุงสุขแก่ราษฎรในท้องที่ตำบลหมู่บ้าน จนเป็นที่ยอมรับของพี่น้องประชาชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างกว้างขวาง

ในปัจจุบันสถานการณ์ทางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองของโลกและของประเทศได้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทุกด้านตามกระแสโลกาภิวัตน์ ทำให้ปัญหาและความต้องการของประชาชนมีมากขึ้น และทวีความสลับซับซ้อนยิ่งขึ้น กำนัน ผู้ใหญ่บ้านในฐานะที่เป็นหัวหน้าและเป็นตัวแทนของราษฎร จะต้องปรับแนวความคิด และบทบาทให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสภาพการณ์ที่เป็นอยู่จริงของระบบเศรษฐกิจสังคมไทยในปัจจุบัน ซึ่งแม้ว่าภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจได้ผ่อนคลายไปบ้างแล้ว แต่ภาวะวิกฤตทางสังคมและสิ่งแวดล้อมยังคงดำรงอยู่ กำนันผู้ใหญ่บ้าน จึงต้องปฏิบัติหน้าที่ตามอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบที่บัญญัติไว้ตามพระราชบัญญัติลักษณะการปกครองท้องที่ รวมทั้งการปฏิบัติตามกฎหมายอื่น ที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภารกิจที่สำคัญ ดังนี้

๑. ด้านการปกครองและการรักษาความสงบเรียบร้อย เช่น การประชุมชี้แจงข้อราชการ แก่ราษฎร การจัดหมู่บ้านให้เป็นระเบียบเรียบร้อยและถูกสุขลักษณะ การดูแลราษฎร ให้ปฏิบัติตามระเบียบแบบแผนของทางราชการ การป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม

๒. ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและการพัฒนาสังคม เช่น การส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง การพัฒนาและการส่งเสริมอาชีพให้กับราษฎร ในด้านการเกษตรลักษณะ ไร่ นา สวน ผสม การรวมกลุ่มออมทรัพย์ การจัดร้านค้าชุมชน การส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบเชิงอนุรักษ์

๓. ด้านการส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยการดูแลและเชิญชวนราษฎรรักษาธรรมชาติ รักษาป่าไม้ ช่วยกันกำจัดขยะมูลฝอย

๔. การอำนวยความสะดวกเป็นธรรม เช่น การไกล่เกลี่ยประนีประนอม การระงับข้อพิพาทต่าง ๆ การสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นภายในหมู่บ้านและตำบล

๕. ด้านการบริการ เช่น การให้บริการด้านงานทะเบียน งานบัตรประจำตัวประชาชน และการให้การช่วยเหลือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานราชการทุกกระทรวง ทบวง กรม และหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ^{๕๖}

กระทรวงมหาดไทย ได้ให้นโยบายเกี่ยวกับบทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ให้สอดคล้องกับสถานการณ์บ้านเมือง การปกครองที่เปลี่ยนแปลง ไป สรุปได้ดังนี้

^{๕๖} ปรินญา นาคฉัตรีย์, “บทบาทกำนันผู้ใหญ่บ้านในการบำบัดทุกข์ บำรุงสุข”, เทศาภิบาล, ปีที่ ๔๖ ฉบับที่ ๘ (สิงหาคม ๒๕๔๖) : ๕๓-๕๖.

๑. เป็นผู้เร่งรัดการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ และความรับผิดชอบที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติ ลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. ๒๕๕๗ และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องในด้านการปกครองและการรักษาความสงบเรียบร้อย ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ และด้านการพัฒนาสังคม ด้านการอำนวย ความยุติธรรม และด้านการบริการประชาชน

๒. การป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน ในกรณีฉุกเฉินเมื่อมีสาธารณภัย ภัยทางอากาศ หรือการก่อวินาศกรรมเกิดขึ้น และยังไม่มีการป้องกันหรือระงับให้ทันทั่วถึงที่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีอำนาจหน้าที่ เข้าจัดการใด ๆ และสั่งให้บุคคลใดเข้าช่วยเหลือเท่าที่จำเป็น เพื่อขจัดภัยเช่นว่านั้น ไปพลางก่อนจนกว่า ผู้อำนวยการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนเขตท้องที่จะมาอำนวยความสะดวก แทน แต่ไม่ให้บังคับแก่เจ้าหน้าที่และทรัพย์สินของทางราชการทหาร

๓. การปฏิบัติงานร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ และรัฐวิสาหกิจในพื้นที่ โดยส่งเสริมสนับสนุน และประสานให้หน่วยงานดังกล่าวสามารถปฏิบัติงานได้ตามอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ เพื่ออำนวยประโยชน์สุขให้กับราษฎร อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนคิดตามสอดคล้องดูแล การปฏิบัติงานให้เป็นไปตามกฎหมายและเจตนารมณ์ของราษฎรในท้องที่ และท้องที่อื่น ๆ

๔. การเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน โดยขบวนการประชาคม ด้วยการส่งเสริมสนับสนุนกระตุ้น เร่งเร้าให้เกิดการรวมกลุ่ม เครือข่ายให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง ร่วมคิดร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ สามารถพึ่งพาตนเองได้

๕. การดำเนินโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริเศรษฐกิจแบบพอเพียงเฉลิมพระเกียรติ โดยรับผิดชอบดำเนินการและประสานงาน รวบรวมแผนงาน/โครงการ สนับสนุนบุคคลและองค์กรพัฒนาเอกชนในพื้นที่ในการดำเนินงานตามโครงการดังกล่าว ปฏิบัติตามมติคณะกรรมการดำเนินงานตามโครงการในระดับอำเภอ

๖. การปฏิบัติตามนโยบายของรัฐและกระทรวงมหาดไทย โดยเป็นผู้นำนโยบายของรัฐบาล และกระทรวงมหาดไทยไปปฏิบัติในพื้นที่ให้สัมฤทธิ์ผล^{๕๒}

สุจริต ปัจฉิมนันท์ ได้ให้ข้อคิดเกี่ยวกับบทบาท การปฏิบัติหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ยุคปฏิรูประบบราชการ ไว้ดังนี้

^{๕๒}กระทรวงมหาดไทย, “กำนัน ผู้ใหญ่บ้านยุคใหม่”, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์อาสารักขา ดินแดน, ๒๕๔๒, (อัดสำเนา).

๑. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ต้องให้ความสำคัญ ต่อภารกิจ ในด้านการรักษาความสงบเรียบร้อย การป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม โดยจะต้องให้ความร่วมมือกับฝ่ายปกครองและตำรวจ ในการ แจ้งข้อมูลข่าวสาร

๒. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จะต้องไม่เข้าไปเกี่ยวข้องกับ การผลิต การค้าหรือการเสพติดใด ๆ ทั้งสิ้น เป็นผู้นำและประสานงานกับทุกหน่วยงาน ร่วมประชาคมตำบลในการป้องกันและแก้ไขปัญหา อย่างเป็นรูปธรรม

๓. ทำงานร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการประสาน ช่วยเหลือ สนับสนุนการทำงาน ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ขณะเดียวกันต้องช่วยเหลือ ตรวจสอบการทำงานให้องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นปฏิบัติงานด้วยความ โปร่งใส

๔. เป็นผู้นำในการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนให้กับประชาชน และเป็นผู้แจ้งข้อมูลข่าวสาร จากทางราชการให้ประชาชนได้ทราบ

๕. สนับสนุน นโยบายรัฐบาล โดยเฉพาะนโยบายเร่งด่วน ๓ ประการ คือ การแก้ไขปัญหา ความยากจน การแก้ไขปัญหา ยาเสพติด และ การแก้ไขปัญหาการทุจริต คอร์รัปชัน

๖. การปฏิบัติตนเป็นคนดี มีคุณธรรม และเป็นผู้เป็นที่ศรัทธาของสังคม^{๕๓}

ชูวงศ์ ฉายานบุตร ได้ให้ความรู้เกี่ยวกับความเป็นมาของกำนันผู้ใหญ่บ้าน และบทบาทการปฏิบัติหน้าที่ในสังคมไทยยุคปัจจุบันว่า “บทบาทกำนันผู้ใหญ่บ้าน มีวิวัฒนาการที่สอดคล้องกับสังคมไทย ในแต่ละยุคแต่ละสมัยตราวจจนถึงปัจจุบัน โดยเป็นกำลังสำคัญในการบริหารราชการส่วนภูมิภาคมีหน้าที่ บำบัดทุกข์ บำรุงสุขให้แก่ประชาชนในเขตพื้นที่ตำบล หมู่บ้านของตนเองที่รับผิดชอบอยู่ รวมทั้งเป็นผู้ นำนโยบายของทางราชการลงไปปฏิบัติในเขตท้องที่ตำบล หมู่บ้านที่ตนเองรับผิดชอบอยู่ ซึ่งที่ผ่านมา เป็นที่ประจักษ์แล้วว่า ในยามที่สำคัญทุกเรื่อง ล้วนมีกำนัน ผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้ไปขับเคลื่อนทั้งสิ้น โดยเฉพาะ การน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติให้บังเกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม ในเขตท้องที่ตำบล และหมู่บ้าน การเสริมความสามัคคี ความอยู่ดีมีสุขและสังคมที่มีคุณธรรม การอำนวยความสะดวก และการบริการประชาชน งานส่งเสริมการพัฒนาการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมี พระมหากษัตริย์เป็นประมุข การป้องกันและปราบปรามยาเสพติด และผู้มีอิทธิพล และภารกิจด้านความ

^{๕๓} สุจริต ปิงฉิมพันธ์, “ทิศทางการ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ยุคปฏิรูประบบราชการ”, เทศาภิบาล, ปีที่ ๕๘ ฉบับที่ ๘ (เดือนสิงหาคม ๒๕๔๖) : ๑๒-๑๓.

มั่นคงและการรักษาความสงบเรียบร้อยในพื้นที่ตลอด ๒๔ ชั่วโมง ในขณะที่เดียวกันก็เป็นเพื่อนร่วมงานกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อช่วยผลักดันให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น”^{๔๔}

สรุปได้ว่า การปฏิบัติหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านต้องประกอบไปด้วย การรักษาความสงบเรียบร้อย การป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม จะต้องไม่เข้าไปเกี่ยวข้องกับ การผลิต การค้าหรือ การเสพติดใด ๆ ทั้งสิ้น ทำงานร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการประสาน ช่วยเหลือ สนับสนุน การทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และปฏิบัติตนเป็นคนดี มีคุณธรรม และเป็นผู้นำที่ดีของสังคม

๒.๔ สภาพทั่วไปของพื้นที่วิจัย

ประวัติอำเภอจตุรพักตรพิมาน

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ทรงโปรดเกล้าฯ ให้ยกบ้านเมืองหงส์เป็นเมืองจตุรพักตรพิมาน เมื่อวันที่จันทร์ ขึ้น ๑๒ ค่ำเดือน ๗ ปีมะแม จัตวาศก พ.ศ. ๒๔๒๕ และในหลวงพรหมพิทักษ์ (ท้าวพรหม) บุตรชายพระรัตนวงษา (ท้าวคำสิงห์) เจ้าเมืองสุวรรณภูมิ คนที่ ๑๒ เป็นพระธาดาอำเนยเดช (ต้นตระกูล “สุวรรณธาดา”) เป็นเจ้าเมืองคนแรก เมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๓ โดยมีพระธาดาอำเนยเดชเป็นนายอำเภอคนแรก^{๔๕}

๑. ลักษณะที่ตั้งอาณาเขต

๑.๑) ตั้งอำเภอจตุรพักตรพิมาน เมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๐ เป็นอำเภอชั้น ๒ ลักษณะที่ตั้งอยู่ทางทิศใต้ของจังหวัดร้อยเอ็ด บนถนนสายร้อยเอ็ด จตุรพักตรพิมาน-เกษตรวิสัย ห่างจากตัวจังหวัดร้อยเอ็ด ระยะทางประมาณ ๒๖ กิโลเมตร ห่างจากกรุงเทพมหานครระยะทางประมาณ ๕๗๖ กิโลเมตร

๑.๒) อาณาเขต

- ทิศเหนือจรดอำเภอเมืองร้อยเอ็ดและอำเภอศรีสมเด็จ
- ทิศใต้จรดอำเภอเกษตรวิสัย
- ทิศตะวันออกจรดอำเภอเมืองร้อยเอ็ด และอำเภอเมืองสรวง
- ทิศตะวันตกจรดอำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม

^{๔๔} ชูวงศ์ ฉายะบุตร, “กำนัน ผู้ใหญ่บ้านกับสังคมไทย”, เทศาภิบาล, ปีที่ ๙๒ ฉบับที่ ๘ (สิงหาคม ๒๕๔๐) : ๘.

^{๔๕} อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด, “แผนปฏิบัติการพัฒนาอำเภอแบบบูรณาการ ประจำปี ๒๕๕๘”, ร้อยเอ็ด : อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด, ๒๕๕๘, (อัดสำเนา).

๒. ลักษณะภูมิประเทศ

๒.๑) ที่ราบร้อยละ ๑๐๐ ของพื้นที่อำเภอทั้งหมด

๒.๒) พื้นน้ำ ร้อยละ ๒.๕๗ ของพื้นที่อำเภอทั้งหมด

๒.๓) อื่นๆ (ระบุ) ๑๗.๘๘ ของพื้นที่อำเภอทั้งหมด

๓. พื้นที่และการใช้ประโยชน์

พื้นที่ของอำเภอ ๕๒๒ ตารางกิโลเมตร หรือ ๓๒๖,๒๔๑ ไร่

๓.๑) พื้นที่การเกษตร

พื้นที่นา	จำนวน	๑๕๒,๗๓๖	ไร่	
พื้นที่ทำไร่	จำนวน	๗,๔๘๑	ไร่	
พื้นที่ผลไม้ยืนต้น	จำนวน	๕,๒๗๒	ไร่	
พื้นที่ปลูกผัก	จำนวน	๘๒๕	ไร่	
พื้นที่ปลูกไม้ดอกไม้ประดับ	จำนวน	๓๗	ไร่	ไร่
พื้นที่ปลูกหม่อนไหม	จำนวน	๔๒๕	ไร่	ไร่
พื้นที่เลี้ยงสัตว์,พื้นที่ปลูกป่า	จำนวน	๑๓,๗๕๘	ไร่	ไร่

๓.๒) ชื่อแหล่งน้ำที่สำคัญ

อ่างเก็บน้ำห้วยกุดแดง

อ่างเก็บน้ำห้วยกุดแคน

อ่างเก็บน้ำห้วยแล้ง

ลักษณะดินส่วนใหญ่เป็นดินปนทราย

๔. การปกครอง

๔.๑) การปกครองท้องถิ่น

การปกครองท้องถิ่นแบ่งการปกครองอำเภอจตุรพักตรพิมาน ออกเป็น ๑๒ ตำบล ๑๕๐

หมู่บ้าน

๔.๒) การปกครองท้องถิ่น

การปกครองท้องถิ่น มีเทศบาลตำบล ๑ แห่ง องค์การบริหารส่วนตำบล ๑๒ แห่ง (เป็นชั้น ๕) เทศบาลตำบลจตุรพักตรพิมาน มีพื้นที่ ๔ ตารางกิโลเมตร ประชากรเดือนกันยายน ๒๕๔๘ มีประชากรทั้งสิ้น ๔,๑๔๐ คน เป็นชาย ๑,๕๗๕ คน เป็นหญิง ๒,๑๖๑ คน

๔.๓) ประชากร

ประชากรตามสถิติการทะเบียนราษฎร ณ วันที่ ๑ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๘ รวมทั้งสิ้น ๘๑,๕๖๐ คน เป็นชาย ๓๘,๔๗๔ คน เป็นหญิง ๓๘,๕๕๖ คน จำนวนครัวเรือน ๑๔,๖๕๑ ครอบครัวยุ

๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง “ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้าน : ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด” ผู้วิจัยได้ทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

พัทธา สายหู ได้วิจัยเกี่ยวกับผู้นำท้องถิ่น คือ ผู้ใหญ่บ้าน ไว้ ๒ ชิ้น ชิ้นแรก เป็นการศึกษาสภาพหมู่บ้านในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่อำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ เช่นเดียวกับจัก อัม โยต์ ในงานวิจัยชิ้นนี้ พัทธา พบว่า “การมีตำแหน่งหน้าที่เป็นผู้ใหญ่บ้านต้องพยายามรักษาผลประโยชน์ของชาวบ้านไว้ เพื่อมิให้สูญเสียการยอมรับและผู้ใหญ่บ้านที่อายุน้อยมักไม่มีอิทธิพลเหนือชาวบ้านที่อาวุโส ส่วนผู้ใหญ่บ้านที่แก่ไปก็มีความคิดที่จะรับการเปลี่ยนแปลงใหม่ๆ ได้ช้า ส่วนในการศึกษาลักษณะผู้นำท้องถิ่นในภาคใต้ พัทธา สายหู ได้ชี้ว่าการที่ผู้ใหญ่บ้านได้รับการยอมรับ เชื่อฟังจากชาวบ้าน เพราะทางราชการเป็นผู้แต่งตั้งและมอบหมายอำนาจหน้าที่ให้กับผู้ใหญ่บ้าน นอกจากนี้ผู้ใหญ่บ้าน ในระบบการปกครองมักจะเป็นญาติรุ่นอาวุโสจากตระกูลดั้งเดิมของหมู่บ้านของชาวบ้าน ผู้ใหญ่บ้านต้องมีความรู้ทางศาสนาและใกล้ชิดกับผู้ใหญ่บ้านทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผู้ใหญ่บ้านทางภาคใต้ต้องรักษาผลประโยชน์ของลูกบ้าน และของทางราชการให้พอดีทั้งสองฝ่าย”^{๔๖}

สุเทพ สุนทรภักซ์ ได้วิจัยลักษณะความเป็นผู้นำท้องถิ่นในหมู่บ้าน อำเภออำนาจเจริญ จังหวัดอุบลราชธานี ผลการวิจัยพบว่า “ผู้นำมีทั้งที่เป็นทางการ และผู้นำชนิดไม่เป็นทางการ คือผู้ที่ไม่มีตำแหน่งหน้าที่ แต่มีอิทธิพลส่วนตัวหรือได้รับความเคารพนับถือจากชาวบ้านและผู้นำทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการนี้ ต่างเป็นผลผลิตที่เกิดมาจากโครงสร้างสังคมตามแบบดั้งเดิม ที่มีความรู้และประสบการณ์ชีวิตเป็นสิ่งที่แสวงหาได้จากสิ่งแวดล้อมและการเลี้ยงดูจากการบวช การท่องเที่ยว ค้าขาย การเป็นทหารรับจ้าง หรือการเป็นพวกปล้น สิ่งที่ได้จากสังคมคือการศึกษาชั้นประถม สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ จำเป็นมากในสังคมที่ชาวบ้านต้องการความคุ้มครองทั้งทางร่างกายและจิตใจ เมื่อผู้นำเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในการคุ้มครองชาวบ้านในทุกด้านชาวบ้านจะให้ความไว้วางใจ จะยอมรับนับถือดังเช่นผู้ใหญ่บ้านที่ศึกษาเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในการทำเครื่องรางของขลัง การรักษาความเจ็บป่วย การปราบปรามโจรผู้ร้าย คุณสมบัติส่วนตัวนี้ทำให้ผู้ใหญ่บ้านได้รับการยอมรับในความเป็นผู้นำ”^{๔๗}

^{๔๖} พัทธา สายหู, “รายงานการศึกษาเกี่ยวกับลักษณะท้องถิ่นในการพัฒนาภาคใต้”, รายงานการวิจัย, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น), ๒๕๔๐, หน้า ๑.

^{๔๗} สุเทพ สุนทรภักซ์, “การศึกษาหมู่บ้านอย่างใกล้ชิดเกี่ยวกับลักษณะผู้นำท้องถิ่น อำเภออำนาจเจริญ จังหวัดอุบลราชธานี”, รายงานการวิจัย, (กรุงเทพมหานคร : กรมพัฒนาชุมชนกองวิจัย และประเมินผล), ๒๕๔๒, ๑๒๓ หน้า.

สว่าง มุสิกสาร ได้วิจัยความพึงพอใจในการทำงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอเมือง อำนาจเจริญ จังหวัดอำนาจเจริญ เพื่อเป็นแนวทางในการเพิ่มความสามารถของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ให้เป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย ผลการวิจัยพบว่า “ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของกำนันผู้ใหญ่บ้าน โดยภาพรวม มี ๖ ด้าน ซึ่งได้แก่ ๑) ด้านลักษณะงาน ๒) ด้านการปกครองบังคับบัญชา ๓) ด้านการยอมรับนับถือมีระดับสูง ๔) ด้านสิทธิประโยชน์ ๕) ด้านความมั่นคงและก้าวหน้า ๖) ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน มีระดับปานกลาง”^{๔๘}

สุพจน์ วงศ์วิวัฒน์ ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านในการปกครองท้องที่รูปแบบกรุงเทพมหานคร จากผลการวิจัยพบว่า “ความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม การเมืองที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ทำให้บทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมอย่างมาก โดยทั่วไปแล้ว กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีบทบาททางด้านปกครองน้อยลง และมีบทบาททางการเมืองมากขึ้น นอกจากนี้ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านยังได้ผดุงตนเองด้วยการประกอบกรทางธุรกิจบางประการ”^{๔๙}

สถาบันดำรงราชานุภาพ ได้วิจัยเรื่อง บทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่เหมาะสมในอนาคต ผลการวิจัยพบว่า “ในอนาคตบทบาทด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อยจะมีความสำคัญที่สุดในบทบาทหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งได้มีข้อเสนอในเชิงปฏิบัติว่าจะต้องมีบทบาททวนบทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในส่วนที่ไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบัน ซึ่งบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในอนาคตต้องเน้นในด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและการพัฒนาสังคมควบคู่ไปกับการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย”^{๕๐}

ยศพล อินทฤทธิ์ ได้วิจัยบทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่ควรจะเป็นในอนาคต ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการวิจัยพบว่า “บทบาทที่เป็นอยู่ตามกฎหมายที่กำนันผู้ใหญ่บ้าน ได้ปฏิบัติจริงหรือสามารถปฏิบัติได้อยู่ในเกณฑ์ปานกลางในทุกด้าน สำหรับปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในปัจจุบัน พบว่าค่าตอบแทนน้อยไม่สอดคล้องกับภารกิจที่ได้รับมอบหมาย เป็นปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงานมากที่สุด ส่วนบทบาทที่ควรจะเป็นในอนาคตของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

^{๔๘}สว่าง มุสิกสาร, “ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอเมือง อำนาจเจริญ จังหวัดอำนาจเจริญ”, วิทยานิพนธ์พัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์), ๒๕๔๑, ๗๔ หน้า.

^{๔๙}สุพจน์ วงศ์วิวัฒน์, “บทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านในการปกครองท้องที่รูปแบบกรุงเทพมหานคร”, วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย), ๒๕๔๐, ๑๐๖ หน้า.

^{๕๐}สถาบันดำรงราชานุภาพและกองวิชาการ กรมการปกครอง, “บทบาทกำนันผู้ใหญ่บ้านที่เหมาะสมในอนาคต”, รายงานการวิจัย, (กรุงเทพมหานคร : บพิธการพิมพ์), ๒๕๔๐, ๑๒๐ หน้า.

ควรเพิ่มบทบาทให้มากขึ้นในทุกด้าน โดยบทบาทด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อยเป็นบทบาทที่ควรให้ความสำคัญที่สุดในอนาคต”^{๖๑}

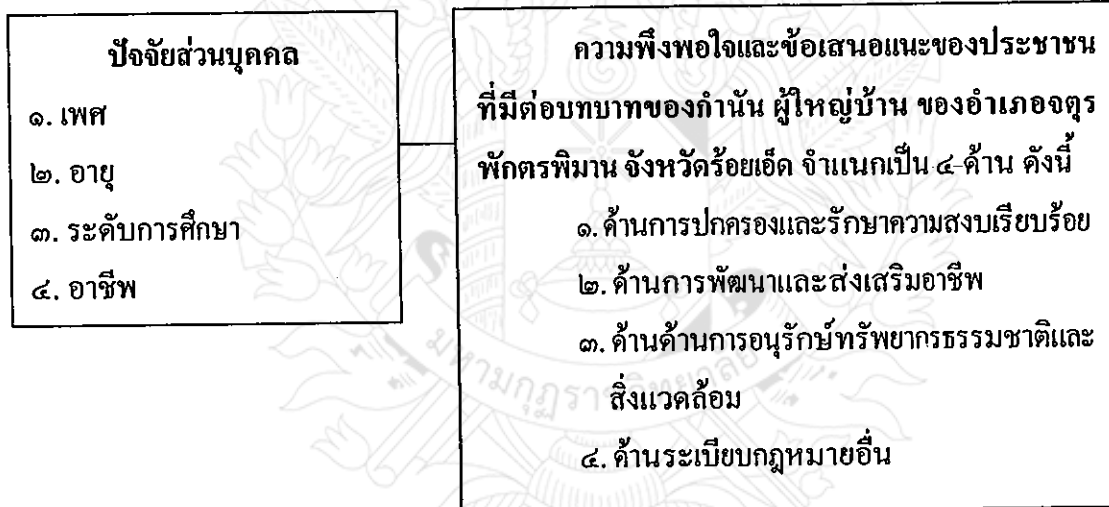
จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องสามารถสรุปได้ว่า ความสำคัญที่สุดในบทบาทหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งได้มีข้อเสนอในเชิงปฏิบัติว่าจะต้องมีบทบาทบทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในส่วนที่ไม่สอดคล้องกับสภาพการณ์ในปัจจุบัน ซึ่งบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในอนาคตต้องเน้นในด้าน การพัฒนาเศรษฐกิจ การพัฒนาสังคม และการพัฒนาสิ่งแวดล้อมควบคู่ไปกับการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย

๒.๖ กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง ความพึงพอใจของประชาชนต่อบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน : ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด ผู้วิจัยได้นำแนวคิดของ กระทรวงมหาดไทย^{๖๒} ที่ได้กล่าวถึงบทบาทอำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ไว้ มาสรุปเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้ คือ

ตัวแปรพื้นฐาน

ตัวแปรที่ศึกษา

^{๖๑}ยศพล อินทฤทธิ์, “บทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่ควรจะเป็นในอนาคต ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์”, วิทยานิพนธ์การศึกษาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : สถาบันราชภัฏมหาสารคาม), ๒๕๔๕, ๗๘ หน้า.

^{๖๒}กระทรวงมหาดไทย, “คู่มือการปฏิบัติงาน สำหรับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน พ.ศ. ๒๕๔๕”, อ่างแก้ว, (อัครสำเนาะ).

บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องความพึงพอใจของประชาชนที่มีคอบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน : ศึกษาเฉพาะกรณี
อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เสนอวิธีการดำเนินการศึกษาคตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

- ๓.๑ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
- ๓.๒ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- ๓.๓ การสร้างและทดสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- ๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล
- ๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล
- ๓.๖ สถิติที่ใช้ในการวิจัย

๓.๑ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ หัวหน้าครัวเรือนของอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งมีทั้งหมด ๑๔,๖๕๑ คน

กลุ่มตัวอย่าง คือ หัวหน้าครัวเรือนใน ๑๒ ตำบล ของอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด. โดยการเลือกเฉพาะตำบลที่มีขนาดใหญ่จำนวน ๕ ตำบล จำนวน ๕,๕๔๐ คน โดยใช้วิธีกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยเทียบจากตาราง Krejcie และ Morgan * ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๓๗๐ คน

เนื่องจากมีประชากรจำนวนมาก จึงทำการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Sampling) ดังนี้

๑) เลือกเฉพาะตำบลที่มีขนาดใหญ่ของอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน ๕ ตำบล ได้แก่ ตำบลหัวช้าง ตำบลโคกล่าม ตำบลดงแดง ตำบลหนองผือ ตำบลเมืองหงส์

๒) เลือกตัวอย่างจากหัวหน้าครัวเรือนในแต่ละหมู่บ้านของแต่ละตำบล

ในส่วนของจำนวนกลุ่มตัวอย่างของแต่ละพื้นที่จะใช้การคำนวณตามสัดส่วนของหัวหน้าครัวเรือนในแต่ละตำบลหรือหมู่บ้านกับหัวหน้าครัวเรือนทั้งหมด (Quota Sampling) โดยมีวิธีคิดดังต่อไปนี้คือ

๑. จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการแต่ละตำบล คำนวณได้จาก

$$\frac{\text{จำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด} \times \text{จำนวนประชากรทั้งหมดของตำบล}}{\text{จำนวนประชากรของอำเภอ}}$$

๒. จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการแต่ละหมู่บ้าน คำนวณได้จาก

$$\frac{\text{จำนวนกลุ่มตัวอย่างของตำบล} \times \text{จำนวนประชากรทั้งหมดของหมู่บ้าน}}{\text{จำนวนประชากรของตำบล}}$$

ดังนั้น จากรายละเอียดการเลือกและคิดจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดดังกล่าว จึงสามารถแจกแจงจำนวนตัวอย่าง ได้ดังต่อไปนี้

ชื่อตำบลและหมู่บ้าน	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง
ตำบลหัวช้าง	๒,๐๖๗	๘๐
ตำบลโคกล่าม	๑,๗๖๘	๖๕
ตำบลคงแดง	๒,๑๐๓	๘๑
ตำบลหนองผือ	๑,๗๕๔	๗๐
ตำบลเมืองหงส์	๑,๘๐๘	๗๐
รวม	๘,๕๔๐	๓๗๐

และทำการสุ่มแบบบังเอิญ จนครบตามจำนวนที่กำหนด

การสุ่มแบบบังเอิญ คือ การสุ่มที่มีได้กำหนดไว้ล่วงหน้าว่ามีใครจะเป็นตัวอย่างบ้าง ซึ่งในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงได้แจกให้กับหัวหน้าครัวเรือนของแต่ละหมู่บ้านในที่เป็นกลุ่มตัวอย่างตำบล ไม่จำกัดว่าเป็นครัวเรือนไหน

๓.๒ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามที่สร้างขึ้นเอง โดยแบ่งออกเป็น ๓ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และ อาชีพ ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List)

ตอนที่ ๒ แบบสอบถามความพึงพอใจของประชาชนต่อบทบาทกำนันผู้ใหญ่บ้าน อำเภอ จตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด มีลักษณะแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) โดยแบ่งระดับของการวัดออกเป็น ๕ ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

ตอนที่ ๓ แบบสอบถามปลายเปิด (Open-ended) เพื่อสอบถามข้อเสนอแนะที่มีต่อบทบาทกำนันผู้ใหญ่บ้าน อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด

๓.๓ การสร้างและทดสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การสร้างเครื่องมือ และทดสอบคุณภาพเครื่องมือ โดยเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) มีขั้นตอนดังนี้

๓.๓.๑ ศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถามจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๓.๓.๒ ร่างแบบสอบถามตามวัตถุประสงค์และนิยามศัพท์เฉพาะที่กำหนดไว้เกี่ยวกับความพึงพอใจ ตลอดจนปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจ

๓.๓.๓ เสนออาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบสำนวนภาษา ความสมบูรณ์และความถูกต้องของแบบสอบถาม และปรับปรุงแก้ไขตามที่อาจารย์ที่ปรึกษาเสนอแนะ

๓.๓.๔ เสนอผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเพื่อปรับปรุงแก้ไขความเที่ยงตรงทั้ง โครงสร้าง และเนื้อหา (Construct and Content Validity) ผู้เชี่ยวชาญประกอบด้วย

๑. ผศ. ดร. เฉลา ใจกลาง ตำแหน่ง อาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

๒. ดร.ทองแพ ไซตันเทือก ตำแหน่ง อาจารย์พิเศษ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

๓. นายนายโรจน์พงษ์ แก่นจันทร์ ตำแหน่ง ท้องถิ่นจังหวัดร้อยเอ็ด สำนักงานท้องถิ่นจังหวัดร้อยเอ็ด องค์การบริหารส่วนจังหวัดร้อยเอ็ด

๓.๓.๕ นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญแล้วไปทดลองใช้ (Try-out) กับประชากรซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน ๓๐ คน เพื่อหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (Item-total Correlation) มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง ๐.๔๓-๐.๘๖ และค่า

ความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งหมด โดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach) ^๒ ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ ๐.๗๖

๓.๓.๖ นำแบบสอบถามที่คัดเลือกรายชื่อไปใช้ในการเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

การดำเนินการจัดเก็บข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดเก็บข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

๓.๔.๑ ขอนหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ถึงนายอำเภอจตุรพักตรพิมาน เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

๓.๔.๒ ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปแจกให้กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย โดยเก็บรวบรวมด้วยตนเอง และได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาทั้งหมด

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลมีลำดับขั้นตอน ดังนี้

๓.๕.๑ นำแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมาตรวจสอบความสมบูรณ์ทุกฉบับ

๓.๕.๒ นำแบบสอบถามที่คัดเลือกไว้แล้วมาดำเนินการให้คะแนนตามเกณฑ์

๓.๕.๓ นำคะแนนที่ได้ไปวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป

๓.๕.๔ วิเคราะห์ข้อมูล โดยวิเคราะห์ระดับความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด โดยวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยทั้งในภาพรวม รายด้าน และเป็นรายข้อ แล้วแปลผลตามเกณฑ์การวิเคราะห์ ^๓ ดังนี้

ค่าเฉลี่ยระหว่าง	๔.๕๑-๕.๐๐	หมายถึง	มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ยระหว่าง	๓.๕๑-๔.๕๐	หมายถึง	มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก
ค่าเฉลี่ยระหว่าง	๒.๕๑-๓.๕๐	หมายถึง	มีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ยระหว่าง	๑.๕๑-๒.๕๐	หมายถึง	มีความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อย
ค่าเฉลี่ยระหว่าง	๑.๐๐-๑.๕๐	หมายถึง	มีความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อยที่สุด

๓.๕.๕ นำเสนอผลการวิจัยโดยการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

^๒ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๘๖.

^๓ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๐๐.

๓.๖ สถิติที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ค่าสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล มีดังนี้

๓.๖.๑. ค่าร้อยละ (Percentage) คำนวณจากสูตร ดังนี้

$$P = \frac{f}{N} \times 100$$

เมื่อ P แทน ร้อยละ
f แทน ความถี่ที่ต้องการแปลงให้เป็นร้อยละ
N แทน จำนวนทั้งหมด

๓.๖.๒ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) คำนวณจากสูตร ดังนี้

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N}$$

เมื่อ $\bar{X}$ แทน ค่าเฉลี่ย
 $\sum X$ แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมดในกลุ่ม
N แทน จำนวนคน

๓.๖.๓ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) คำนวณจากสูตร ดังนี้

$$S.D. = \sqrt{\frac{N \sum X^2 - (\sum X)^2}{N(N-1)}}$$

เมื่อ S.D. แทน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
X แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมดในกลุ่ม
 X^2 แทน ผลรวมกำลังสอง ของคะแนนในกลุ่ม
N แทน จำนวนคน
 $\sum$ แทน ผลรวม

๓.๖.๔ ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach)^๔ คำนวณจากสูตร ดังนี้

$$\alpha = \frac{k}{k-1} \left(1 - \frac{\sum S_i^2}{S^2} \right)$$

เมื่อ	α	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น
	k	แทน	จำนวนข้อของเครื่องมือวัด
	S_i^2	แทน	ผลรวมของความแปรปรวนของแต่ละข้อ
	S^2	แทน	ความแปรปรวนของคะแนนรวม

๓.๖.๕ การหาค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อของแบบสอบถาม คำนวณจากสูตร ดังนี้

$$r = \frac{R_u - R_l}{f}$$

เมื่อ	r	แทน	อำนาจจำแนก
	f	แทน	จำนวนคนในกลุ่มสูงหรือกลุ่มต่ำซึ่งเท่ากัน
	R_u	แทน	จำนวนคนกลุ่มสูงที่ตอบถูก
	R_l	แทน	จำนวนคนกลุ่มต่ำที่ตอบถูก

^๔เรื่องเดียวกัน.

บทที่ ๔

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัย เรื่องความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน : ศึกษาเฉพาะกรณี อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด ผลการวิเคราะห์ข้อมูลของพอแยกรายละเอียดตามลำดับ ดังนี้

๔.๑ สัญลักษณ์ที่ใช้ในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

๔.๒ ลำดับขั้นตอนการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

๔.๓ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

๔.๑ สัญลักษณ์ที่ใช้ในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัย ได้ให้ความหมาย ไว้ดังนี้

$\bar{X}$ แทน ค่าเฉลี่ย (Mean)

S.D. แทน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

N แทน จำนวนกลุ่มตัวอย่าง

๔.๒ ลำดับขั้นตอนการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ ๑ ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List)

ตอนที่ ๒ แบบสอบถามความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้าน อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด มีลักษณะแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale)

ตอนที่ ๓ แบบสอบถามปลายเปิด (Open-ended) เพื่อสอบถามข้อเสนอแนะที่มีต่อบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้าน อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด

๔.๓ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ ๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏตามตารางที่ ๔.๑-๔.๔

ตารางที่ ๔.๑ จำนวน และร้อยละ ของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ

ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวนคน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	๑๕๓	๔๑.๓๕
หญิง	๒๑๗	๕๘.๖๕
รวม	๓๗๐	๑๐๐

จากตารางที่ ๔.๑ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ๒๑๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๘.๖๕ และเพศชาย จำนวน ๑๕๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๑.๓๕

ตารางที่ ๔.๒ จำนวน และร้อยละ ของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอายุ

ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวนคน	ร้อยละ
อายุ		
ไม่เกิน ๒๐ ปี	๒๕	๖.๗๖
๒๑-๓๐ ปี	๑๑๕	๓๒.๑๖
๓๑-๔๐ ปี	๑๓๘	๓๗.๓๐
๔๑-๕๐ ปี	๓๕	๑๐.๕๔
๕๑ ปีขึ้นไป	๔๕	๑๓.๒๔
รวม	๓๗๐	๑๐๐

จากตารางที่ ๔.๒ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง ๓๑-๔๐ ปี จำนวน ๑๓๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๗.๓๐ มีอายุระหว่าง ๒๑-๓๐ ปี จำนวน ๑๑๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๒.๑๖ มีอายุระหว่าง ๕๑ ปีขึ้นไป จำนวน ๔๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๒๔ มีอายุระหว่าง ๔๑-๕๐ ปี จำนวน ๓๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๐.๕๔ และมีอายุไม่เกิน ๒๐ ปี จำนวน ๒๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๖.๗๖

ตารางที่ ๔.๓ จำนวน และร้อยละ ของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามระดับการศึกษา

ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวนคน	ร้อยละ
ระดับการศึกษา		
ต่ำกว่าปริญญาตรี	๒๒๖	๖๑.๐๘
ปริญญาตรี	๑๓๓	๓๕.๕๕
สูงกว่าปริญญาตรี	๑๑	๒.๕๗
รวม	๓๗๐	๑๐๐

จากตารางที่ ๔.๓ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาในระดับต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน ๒๒๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๑.๐๘ สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรี จำนวน ๑๓๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๕.๕๕ และสำเร็จการศึกษาในระดับสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน ๑๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๒.๕๗

๔.๔ จำนวน และร้อยละ ของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอาชีพ

ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวนคน	ร้อยละ
อาชีพ		
รับราชการ / พนักงานรัฐวิสาหกิจ	๕๘	๒๖.๔๕
ค้าขาย / ธุรกิจส่วนตัว	๕๖	๑๕.๑๓
รับจ้าง	๖๕	๑๗.๕๗
เกษตรกรกรรม (ทำนา ทำไร่ เลี้ยงสัตว์)	๑๐๕	๒๘.๔๖
นักเรียน นักศึกษา	๔๒	๑๑.๓๕
รวม	๓๗๐	๑๐๐

จากตารางที่ ๔.๔ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรกรรม (ทำนา ทำไร่ เลี้ยงสัตว์) จำนวน ๑๐๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๘.๔๖ ประกอบอาชีพรับราชการ / พนักงานรัฐวิสาหกิจ จำนวน ๕๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๖.๔๕ ประกอบอาชีพรับจ้าง จำนวน ๖๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๗.๕๗ ประกอบอาชีพค้าขาย / ธุรกิจส่วนตัว จำนวน ๕๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๕.๑๓ และนักเรียน นักศึกษา จำนวน ๔๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๓๕

ตอนที่ ๒ ผลการวิเคราะห์ระดับความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อของบทธบาทกำนัน
ผู้ใหญ่บ้าน อำเภอดุสิตกรมพินาน จังหวัดร้อยเอ็ด

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏตามตารางที่ ๔.๕-๔.๕
ตารางที่ ๔.๕ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อของบทธบาท
ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน อำเภอดุสิตกรมพินาน จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมและรายด้าน

ข้อ	บทธบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน	ระดับความพึงพอใจ		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑.	ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย	๓.๕๕	๑.๐๐	มาก
๒.	ด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ	๓.๓๗	๐.๕๘	ปานกลาง
๓.	ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	๓.๒๗	๑.๑๖	ปานกลาง
๔.	ด้านการปฏิบัติตามระเบียบกฎหมายอื่น	๓.๗๘	๑.๐๗	มาก
รวม		๓.๕๔	๑.๐๗	มาก

(N = ๓๗๐)

จากตารางที่ ๔.๕ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจที่มีต่อของบทธบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน
อำเภอดุสิตกรมพินาน จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมทั้งสี่ด้านอยู่ในระดับมาก

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากสองด้าน โดยเรียงลำดับจากด้านที่มี
ค่าเฉลี่ยมากไปหาด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อย คือ ด้านการปฏิบัติตามระเบียบกฎหมายอื่น และด้านการปกครอง
และรักษาความสงบเรียบร้อย ส่วนอีกสองด้านที่เหลืออยู่ในระดับปานกลาง คือ ด้านการพัฒนาและ
ส่งเสริมอาชีพ และด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ตารางที่ ๔.๖ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้าน อำเภोजตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อยโดยรวมและรายข้อ

ข้อ	ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย	ระดับความพึงพอใจ		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑.	การรักษาความสงบและป้องกันบรรเทาทุกข์ของราษฎร	๓.๖๓	๐.๕๖	มาก
๒.	การแนะนำตักเตือนดูแลราษฎรมิให้กระทำความผิดกฎหมาย	๓.๖๒	๐.๕๖	มาก
๓.	การชี้แจงข้อราชการต่าง ๆ ให้ประชาชนทราบ	๓.๖๖	๐.๕๖	มาก
๔.	การเอาใจใส่ช่วยเหลือและแนะนำราษฎรเพื่อให้ได้รับความเข้าใจและสะดวกในการติดต่อราชการ	๓.๕๘	๑.๐๑	มาก
๕.	การจัดหมู่บ้านให้เป็นระเบียบเรียบร้อยถูกสุขลักษณะ	๓.๔๕	๑.๐๕	ปานกลาง
๖.	การช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ราษฎรที่ประสบภัยพิบัติ	๓.๖๓	๐.๕๕	มาก
๗.	การป้องกันโรคติดต่อหรือโรคระบาด	๓.๖๒	๑.๐๓	มาก
๘.	การป้องกันและปราบปรามยาเสพติด และผู้มีอิทธิพล	๓.๖๓	๑.๐๑	มาก
๙.	การตรวจตราดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยให้เกิดขึ้นในตำบล และหมู่บ้าน	๓.๖๑	๑.๐๘	มาก
๑๐.	การไกล่เกลี่ย และการประนีประนอมเพื่อให้เกิดความสามัคคีในหมู่บ้าน	๓.๖๗	๑.๐๔	มาก
๑๑.	การนำตัวผู้กระทำความผิดกฎหมายนำส่งพนักงานเจ้าหน้าที่	๓.๔๑	๑.๐๒	ปานกลาง
๑๒.	การประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี	๓.๕๕	๐.๕๖	มาก
	รวม	๓.๕๕	๑.๐๐	มาก

(N = ๓๗๐)

จากตารางที่ ๔.๖ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจที่มีต่อบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้าน อำเภोजตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ๑๐ ข้อ โดยเรียงจากข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากไปหาข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อย ดังนี้ คือ การไกล่เกลี่ย และการประนีประนอมเพื่อให้เกิดความสามัคคีในหมู่บ้าน การชี้แจงข้อราชการต่าง ๆ ให้ประชาชนทราบ การป้องกันและปราบปรามยาเสพติด และผู้มีอิทธิพล การรักษาความสงบและป้องกันบรรเทาทุกข์ของราษฎร การช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ราษฎรที่ประสบภัยพิบัติ การป้องกันโรคติดต่อหรือโรคระบาด การแนะนำ

ดักเตือนดูแลราษฎรมิให้กระทำผิดกฎหมาย การตรวจตราดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยให้เกิดขึ้นในตำบล และหมู่บ้าน และการเอาใจใส่ช่วยเหลือและแนะนำราษฎรเพื่อให้ได้รับความเข้าใจและสะดวกในการติดต่อราชการ ตามลำดับ ส่วนที่เหลืออีก ๒ ข้อ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง คือ การประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี และการนำตัวผู้กระทำผิดกฎหมายนำส่งพนักงานเจ้าหน้าที่

ตารางที่ ๔.๗ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้าน อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ โดยรวมและรายข้อ

ข้อ	ด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ	ระดับความพึงพอใจ		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑.	ส่งเสริมอาชีพของราษฎรในทางเกษตรกรรมพาณิชยกรรมและอุตสาหกรรม	๓.๓๑	๐.๕๕	ปานกลาง
๒.	ส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง	๓.๓๕	๐.๕๗	ปานกลาง
๓.	การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	๓.๐๕	๐.๕๘	ปานกลาง
๔.	การสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน โดยใช้ระบบประชาคม	๓.๔๗	๐.๕๗	ปานกลาง
๕.	การเป็นผู้ดำเนินโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ “เศรษฐกิจพอเพียง”	๓.๔๖	๑.๐๒	ปานกลาง
๖.	การสำรวจเร่งรัดจัดเก็บภาษีบำรุงท้องที่และแนะนำราษฎรไปเสียภาษี	๓.๔๕	๐.๕๔	ปานกลาง
	รวม	๓.๓๗	๐.๕๘	ปานกลาง

(N = ๓๗๐)

จากตารางที่ ๔.๗ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจที่มีต่อบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้าน อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ โดยเรียงจากข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากไปหาข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อย ดังนี้ คือ การสำรวจเร่งรัดจัดเก็บภาษีบำรุงท้องที่ และแนะนำราษฎรไปเสียภาษี การสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนโดยใช้ระบบประชาคม การเป็นผู้ดำเนินโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ “เศรษฐกิจพอเพียง” ส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง ส่งเสริมอาชีพของราษฎรในทางเกษตรกรรมพาณิชยกรรมและอุตสาหกรรม และการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๘ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้าน อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยรวมและรายข้อ

ข้อ	ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	ระดับความพึงพอใจ		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑.	การป้องกันปราบปรามการลักลอบตัดไม้ทำลายป่า และการกระทำผิด	๓.๒๘	๑.๑๘	ปานกลาง
๒.	การดูแลพื้นที่ป่าไม้ให้อยู่ในสภาพที่อุดมสมบูรณ์	๓.๒๖	๑.๑๖	ปานกลาง
๓.	การเชิญชวนให้ราษฎรร่วมกิจกรรมในการพัฒนาที่สาธารณประโยชน์ให้สวยงามในโอกาสต่าง ๆ	๓.๒๘	๑.๑๔	ปานกลาง
๔.	การส่งเสริมและให้ความรู้ราษฎรเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ	๓.๒๐	๑.๑๕	ปานกลาง
๕.	การป้องกันและปราบปรามการกระทำผิดกฎหมายว่าด้วยการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า	๓.๓๒	๑.๑๗	ปานกลาง
	รวม	๓.๒๗	๑.๑๖	ปานกลาง

(N = ๓๗๐)

จากตารางที่ ๔.๘ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจที่มีต่อบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้าน อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ โดยเรียงจากข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากไปหาข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อย ดังนี้ คือ การป้องกันและปราบปรามการกระทำผิดกฎหมายว่าด้วยการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า การป้องกันปราบปรามการลักลอบตัดไม้ทำลายป่า และการกระทำผิด การเชิญชวนให้ราษฎรร่วมกิจกรรมในการพัฒนาที่สาธารณประโยชน์ให้สวยงามในโอกาสต่าง ๆ การดูแลพื้นที่ป่าไม้ให้อยู่ในสภาพที่อุดมสมบูรณ์ และการส่งเสริมและให้ความรู้ราษฎรเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๕ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้าน อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านการปฏิบัติตามระเบียบกฎหมายอื่น โดยรวมและรายข้อ

ข้อ	ด้านการปฏิบัติตามระเบียบกฎหมายอื่น	ระดับความพึงพอใจ		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑.	การเป็นนายทะเบียนผู้รับแจ้งการเกิดการตายและย้ายที่อยู่	๓.๗๖	๑.๐๓	มาก
๒.	การเป็นนายทะเบียนผู้รับแจ้งเมื่อมีการปลูกสร้างและรื้อถอนบ้าน	๓.๗๑	๑.๐๘	มาก
๓.	การแจ้งให้ราษฎรผู้มีสัญชาติไทยที่มีอายุครบ ๑๕ ปี บริบูรณ์และบุคคลที่ต้องขอมีบัตร ไปยื่นคำขอมีบัตร	๓.๗๘	๑.๐๕	มาก
๔.	การเป็นพยานบุคคลรับรองบุคคลที่ประสงค์ขอจดทะเบียนรับรองบุตรและรับรองสถานภาพบุคคล	๓.๗๕	๑.๐๕	มาก
๕.	การเป็นผู้ให้การรับรองความประพฤติและหลักฐานของผู้ขออนุญาตมีและใช้อาวุธปืน	๓.๗๕	๑.๐๕	มาก
๖.	การแจ้งผู้ถึงเกณฑ์ที่จะต้องขึ้นทะเบียนทหารกองเกินไปขึ้นบัญชีทหารกองเกิน	๓.๘๖	๑.๐๕	มาก
๗.	การเป็นเจ้าพนักงานสำรวจตามแบบแสดงรายการที่ดินในเขตท้องที่นั้น ๆ	๓.๗๗	๑.๐๕	มาก
	รวม	๓.๗๘	๑.๐๑	มาก

(N = ๓๗๐)

จากตารางที่ ๔.๕ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจที่มีต่อบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้าน อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านการปฏิบัติตามระเบียบกฎหมายอื่น โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงจากข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากไปหาข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อย ดังนี้ คือ การแจ้งผู้ถึงเกณฑ์ที่จะต้องขึ้นทะเบียนทหารกองเกินไปขึ้นบัญชีทหารกองเกิน การเป็นผู้ให้การรับรองความประพฤติและหลักฐานของผู้ขออนุญาตมีและใช้อาวุธปืน การเป็นพยานบุคคลรับรองบุคคลที่ประสงค์ขอจดทะเบียนรับรองบุตรและรับรองสถานภาพบุคคล การแจ้งให้ราษฎรผู้มีสัญชาติไทยที่มีอายุครบ ๑๕ ปี บริบูรณ์และบุคคลที่ต้องขอมีบัตรไปยื่นคำขอมีบัตร

การเป็นเจ้าพนักงานสำรวจตามแบบแสดงรายการที่ดินในเขตท้องที่นั้น ๆ การเป็นนายทะเบียนผู้รับแจ้งการเกิดการตายและย้ายที่อยู่ และการเป็นนายทะเบียนผู้รับแจ้งเมื่อมีการปลูกสร้างและรื้อถอนบ้านตามลำดับ

ตอนที่ ๓ แบบสอบถามปลายเปิด (Open-ended) เพื่อสอบถามข้อเสนอแนะที่มีต่อบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏตามตารางที่ ๔.๑๐
ตารางที่ ๔.๑๐ ข้อเสนอแนะที่มีต่อบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด

ข้อที่	ข้อเสนอแนะ	ความถี่
๑.	ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย ควรเอาใจใส่ในการจัดหมู่บ้านให้เป็นระเบียบเรียบร้อยและถูกสุขลักษณะให้มากกว่าที่เป็นอยู่	๑๕
๒.	ควรกระตือรือร้นในการจับกุมผู้กระทำความผิดกฎหมายนำส่งพนักงานเจ้าหน้าที่ ด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ	๑๔
๑.	ควรเอาใจใส่ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	๓๓
๒.	ควรเอาใจใส่ในการส่งเสริมอาชีพของราษฎรทั้งในทางเกษตรกรรม พาณิชยกรรม และอุตสาหกรรม	๑๒
	ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	
๑.	ควรดูแลรักษาพื้นที่ป่าไม้ให้อยู่ในสภาพสมบูรณ์	๒๐
๒.	ควรเพิ่มการให้ความรู้ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติแก่ประชาชน ด้านการปฏิบัติตามระเบียบกฎหมายอื่น	๑๘
๑.	ควรเพิ่มการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับกฎระเบียบของ ทางราชการ	๑๕
๒.	ควรประชาสัมพันธ์ข่าวสารทางราชการแก่ประชาชนอยู่เสมอ	๑๐

จากตารางที่ ๔.๑๐ พบว่า ประชาชนได้ให้ข้อเสนอแนะที่มีต่อบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อำเภอดุสิตพัฒนา จังหวัดร้อยเอ็ด ลำดับจากความถี่มากไปหาน้อยสามลำดับ คือ ควรเอาใจใส่ ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ควรดูแลรักษาพื้นที่ป่าไม้ให้อยู่ในสภาพสมบูรณ์ และควรเพิ่ม การให้ความรู้ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติแก่ประชาชน ส่วนข้อเสนอแนะที่มีค่าความถี่น้อยที่สุด คือ ควรประชาสัมพันธ์ข่าวสารทางราชการแก่ประชาชนอยู่เสมอ

บทที่ ๕

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ศึกษาเฉพาะกรณี : อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด และข้อเสนอแนะของประชาชนที่มีต่อบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน ๓๗๐ คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

๕.๑ สรุปผล

จากการวิจัย เรื่อง ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด สรุปได้ดังนี้

๕.๑.๑ ตอนที่ ๑ ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง ๓๑-๔๐ ปี สำเร็จการศึกษาในระดับต่ำกว่าปริญญาตรี ประกอบอาชีพเกษตร (ทำนา ทำไร่ เลี้ยงสัตว์)

๕.๑.๒ ตอนที่ ๒ ระดับความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด

ผลการวิจัยพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจต่อบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมทั้งสี่ด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่ามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากสองด้าน โดยเรียงลำดับจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากไปหาด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อย คือ ด้านการปฏิบัติ ตามระเบียบกฎหมายอื่น และด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย ส่วนอีกสองด้านที่เหลือนี้นั้นมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง คือ ด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ และด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ๑๐ ข้อ โดยเรียงจากข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากไปหาข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อย ดังนี้ คือ การไกล่เกลี่ย และการประนีประนอมเพื่อให้เกิดความสามัคคีในหมู่บ้าน การชี้แจง

ข้อราชการต่าง ๆ ให้ประชาชนทราบ การป้องกันและปราบปรามยาเสพติด และผู้มีอิทธิพล การรักษาความสงบและป้องกันบรรเทาทุกข์ของราษฎร การช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ราษฎรที่ประสบภัยพิบัติ การป้องกันโรคติดต่อหรือโรคระบาด การแนะนำคัดค้านดูแลราษฎรมิให้กระทำผิดกฎหมาย การตรวจตราดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยให้เกิดขึ้นในตำบล และหมู่บ้าน และการเอาใจใส่ช่วยเหลือและแนะนำราษฎรเพื่อให้ได้รับความเข้าใจและสะดวกในการติดต่อราชการ ตามลำดับ ส่วนที่เหลืออีก ๒ ข้อ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง คือ การประพาดติคนเป็นแบบอย่างที่ดี และการนำตัวผู้กระทำผิดกฎหมายนำส่งพนักงานเจ้าหน้าที่

ด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ โดยเรียงจากข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากไปหาข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อย ดังนี้ คือ การสำรวจเร่งรัดจัดเก็บภาษีบำรุงท้องที่และแนะนำราษฎรไปเสียภาษี การสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนโดยใช้ระบบประชาคม การเป็นผู้ดำเนินโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ “เศรษฐกิจพอเพียง” ส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง ส่งเสริมอาชีพของราษฎรในทางเกษตรกรรมพาณิชยกรรมและอุตสาหกรรม และการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ โดยเรียงจากข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากไปหาข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อย ดังนี้ คือ การป้องกันและปราบปรามการกระทำผิดกฎหมายว่าด้วยการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า การป้องกันปราบปรามการลักลอบตัดไม้ทำลายป่า และการกระทำผิด การเชิญชวนให้ราษฎรร่วมกิจกรรมในการพัฒนาที่สาธารณะประโยชน์ให้สวยงามในโอกาสต่าง ๆ การดูแลพื้นที่ป่าไม้ให้อยู่ในสภาพที่อุดมสมบูรณ์ และการส่งเสริมและให้ความรู้ราษฎรเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

ด้านการปฏิบัติตามระเบียบกฎหมายอื่น โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงจากข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากไปหาข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อย ดังนี้ คือ การแจ้งผู้ถึงเกณฑ์ที่จะต้องขึ้นทะเบียนทหารกองเกิน ไปขึ้นบัญชีทหารกองเกิน การเป็นผู้ให้การรับรองความประพฤติและหลักฐานของผู้ขออนุญาตมีและใช้อาวุธปืน การเป็นพยานบุคคลรับรองบุคคลที่ประสงค์ขอจดทะเบียนรับรองบุตรและรับรองสถานภาพบุคคล การแจ้งให้ราษฎรผู้มีสัญชาติไทยที่มีอายุครบ ๑๕ ปี บริบูรณ์และบุคคลที่ต้องขอมีบัตรไปขึ้นคำขอมีบัตร การเป็นเจ้าพนักงานสำรวจตามแบบแสดงรายการที่ดิน ในเขตท้องที่นั้น ๆ การเป็นนายทะเบียนผู้รับแจ้งการเกิด การตายและย้ายที่อยู่ และการเป็นนายทะเบียนผู้รับแจ้งเมื่อมีการปลูกสร้างและรื้อถอนบ้าน

๕.๑.๓ ตอนที่ ๓ ข้อเสนอแนะของประชาชนที่มีต่อบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อำเภอ จตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด

ประชาชนได้ให้ข้อเสนอแนะที่มีต่อบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด ลำดับจากความถี่มากไปหาน้อยสามลำดับ คือ ควรเอาใจใส่ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ควรดูแลรักษาพื้นที่ป่าไม้ให้อยู่ในสภาพสมบูรณ์ และควรเพิ่มการให้ความรู้ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติแก่ประชาชน ส่วนข้อเสนอแนะที่มีค่าความถี่น้อยที่สุดคือ ควรประชาสัมพันธ์ข่าวสารทางราชการแก่ประชาชนอยู่เสมอ

๕.๒ อภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่อง ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนมีความพึงพอใจต่อบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมทั้งสี่ด้านอยู่ในระดับมาก ผลการวิจัยปรากฏเช่นนี้แสดงให้เห็นว่า กำนันผู้ใหญ่บ้านมีความสำคัญต่อความเป็นอยู่ของชุมชนในการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนต่าง ๆ เป็นผู้รู้ปัญหา และความต้องการของประชาชนในเขตการปกครอง และเป็นบุคคลที่ชาวบ้านให้การยอมรับนับถือ กำนันผู้ใหญ่บ้าน จึงเป็นตัวแทนของรัฐที่จะนำเอาโครงการหรือแผนงานของกระทรวง ทบวง กรม ต่าง ๆ ไปสู่ประชาชน เป็นกลไกสำคัญของราชการส่วนภูมิภาค ในการประสาน และตรวจสอบการปฏิบัติงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้เป็นไปตามกฎหมายและเจตนารมณ์ของราษฎรในพื้นที่ตำบล ซึ่งสอดคล้องกับ กระทรวงมหาดไทย ที่ได้กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีอำนาจหน้าที่ปกครองราษฎรที่อยู่ในเขตหมู่บ้าน ผู้ใหญ่บ้านเป็นหัวหน้าของราษฎรในหมู่บ้านของตน มีอำนาจและหน้าที่ในการปกครอง และรักษาความสงบเรียบร้อยของราษฎร กล่าวคือ รักษาความสงบและความสุขสำราญ ช่วยป้องกันทุกข์ภัยของลูกบ้านตามสมควรและที่สามารถจะทำได้ การที่กล่าววนี้ ถ้าสมควรจะต้องปรึกษาหารือและร่วมมือกับเพื่อนผู้ใหญ่บ้านต่างหมู่บ้านที่ดี กับกำนันที่ดี ก็จะเป็นการดีในการที่จะรักษาผลประโยชน์ และความสุขของลูกบ้าน และสอดคล้องกับ ปริญญา นาคฉัตรีย์ ที่ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทและการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านสรุปได้ว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ถือเป็นผู้ปฏิบัติงานใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุดมีบทบาทและหน้าที่อย่างกว้างขวางในการบำบัดทุกข์ บำรุงสุขแก่ราษฎรในท้องที่ตำบล หมู่บ้าน จนเป็นที่ยอมรับของพี่น้องประชาชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างกว้างขวาง

เมื่อพิจารณาเป็นรายค้ำน พบว่า

ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย พบว่า โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นผู้ปฏิบัติงาน และมีบทบาท หน้าที่ อย่างกว้างขวางในการบำบัดทุกข์ บำรุงสุขแก่ราษฎรในท้องที่ตำบลหมู่บ้าน จึงทำให้เกิดความพึงพอใจแก่ประชาชน แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบประเด็นที่น่าสนใจ คือ การนำตัวผู้กระทำผิดกฎหมายนำส่งพนักงานเจ้าหน้าที่ อยู่ในระดับปานกลาง แสดงให้เห็นว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ยังให้ความสำคัญ ต่อภารกิจในด้านการรักษาความสงบเรียบร้อย การป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม โดยให้ความร่วมมือกับฝ่ายปกครองและตำรวจ ในการแจ้งข้อมูลข่าวสาร และการจับกุม ดังที่ กระทรวงมหาดไทย ได้ ใ้เห็น โขบายเกี่ยวกับบทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ให้สอดคล้องกับสถานการณ์บ้านเมือง การปกครองที่เปลี่ยนแปลงไป คือ เป็นผู้เร่งรัดการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ และความรับผิดชอบที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. ๒๔๕๖ และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องในด้านการปกครองและการรักษาความสงบเรียบร้อย ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ และด้านการพัฒนาสังคม ด้านการอำนวย ความยุติธรรม และด้านการบริการประชาชน สอดคล้องกับสุจริต ปัจฉิมนันท์ ได้ให้ข้อคิดเกี่ยวกับบทบาท การปฏิบัติหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ยุคปฏิรูประบอบราชการ คือ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ต้องให้ความสำคัญ ต่อภารกิจในด้านการรักษาความสงบเรียบร้อย การป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม โดยจะต้องให้ความร่วมมือกับฝ่ายปกครองและตำรวจ ในการแจ้งข้อมูลข่าวสาร และทำงานร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการประสาน ช่วยเหลือ สนับสนุนการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ขณะเดียวกันต้องช่วยดูแล ตรวจสอบการทำงานให้้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นปฏิบัติงานด้วยความโปร่งใส

ด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ พบว่า โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง แสดงให้เห็นว่า ในเรื่องส่งเสริมอาชีพสำหรับราษฎร ในหมู่บ้าน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ยังขาดการส่งเสริมสนับสนุนกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ในตำบล เช่น กลุ่มอาชีพ กลุ่มสตรี กลุ่มแม่บ้าน ฯลฯ เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของกลุ่มดังกล่าว เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ อยู่ในระดับปานกลาง แสดงให้เห็นว่า การส่งเสริมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวของอำเภอจตุรพักตรพิมานยังไม่ได้รับการส่งเสริมสนับสนุนเท่าที่ควร อาจเนื่องมาจากอำเภอจตุรพักตรพิมาน ยังไม่มีแหล่งท่องเที่ยวที่ขึ้นชื่อ ดังที่ กระทรวงมหาดไทย ได้ให้เห็น โขบายเกี่ยวกับบทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ให้สอดคล้องกับสถานการณ์บ้านเมือง การปกครองที่เปลี่ยนแปลงไป คือการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน โดยขบวนการประชาคม ด้วยการส่งเสริมสนับสนุนกระตุ้น เร่งร้ำให้เกิดการรวมกลุ่ม เครือข่ายให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง ร่วมคิดร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ สามารถพึ่งพาตนเองได้ และปริญญา นาคฉัตรีย์ ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับ บทบาทและการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านสรุปได้ว่า การพัฒนาเศรษฐกิจและการพัฒนาสังคม เช่น การส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง การพัฒนาและการส่งเสริมอาชีพให้กับ

ราษฎรในด้านการเกษตรลักษณะไร่นาสวนผสม การรวมกลุ่มออมทรัพย์ การจัดร้านค้าชุมชน การส่งเสริม การท่องเที่ยวแบบเชิงอนุรักษ์

ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พบว่า โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก กำนัน ผู้ใหญ่บ้านยังขาดการดูแลและเชิญชวนให้ประชาชนในหมู่บ้าน ร่วมกันอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติ รักป่า ไม้ ช่วยกันกำจัดขยะมูลฝอย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สว่าง มุสิกะสาร ได้ทำการวิจัยความพึงพอใจในการทำงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอเมืองอำนาจเจริญ จังหวัด อำนาจเจริญ เพื่อเป็นแนวทางในการเพิ่มความสามารถของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ให้เป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย ผลการวิจัยพบว่า ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน มีระดับปานกลาง และคั้งที่ ปริญา นาคจัดรีย์ ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทและการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านสรุปได้ว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ควร มีการส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยการดูแลและเชิญชวนราษฎรรักษา ธรรมชาติ รักป่า ไม้ ช่วยกันกำจัดขยะมูลฝอย

ด้านการปฏิบัติตามระเบียบกฎหมายอื่น พบว่า โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ได้ทำหน้าที่ในการรักษาระเบียบกฎหมาย และเป็นผู้นำในการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อน ให้กับประชาชน และเป็นผู้แจ้งข้อมูลข่าวสารจากทางราชการให้ประชาชน ได้ทราบ และให้การอำนวยความสะดวก การบริการประชาชน

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด สามารถสรุปเป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่ได้จากการวิจัย ดังนี้

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑) ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนมีความพึงพอใจต่อบทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมทั้งสี่ด้านอยู่ในระดับมาก ดังนั้น กำนัน ผู้ใหญ่บ้านในฐานะที่เป็นหัวหน้าและเป็นตัวแทนของราษฎร จะต้องปรับแนวความคิดและบทบาทให้สอดคล้องกับสถานการณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถานการณ์ที่เป็นอยู่จริงของระบบเศรษฐกิจสังคมไทยในปัจจุบัน ซึ่งแม้ว่าภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจได้ผ่อนคลายไปบ้างแล้ว แต่ภาวะวิกฤตทางสังคมและสิ่งแวดล้อมยังคงดำรงอยู่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จึงต้องปฏิบัติหน้าที่ตามอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบที่บัญญัติไว้ตามพระราชบัญญัติ ลักษณะการปกครองท้องถิ่น รวมทั้งการปฏิบัติตามกฎหมายอื่น ที่เกี่ยวข้อง

๒) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย พบว่า โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบประเด็นที่น่าสนใจคือ การนำตัวผู้กระทำผิดกฎหมายนำส่งพนักงานเจ้าหน้าที่ ดังนั้น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในฐานะเป็นพนักงานฝ่ายปกครองมีอำนาจ และหน้าที่ในการปกครอง ดูแล รักษาความสงบเรียบร้อยจับกุมผู้กระทำความผิดอาญา ควรกระตุ้นให้ประชาชนในหมู่บ้าน ร่วมมือ กับเจ้าหน้าที่ของรัฐ ช่วยกันสอดส่องดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยภายในหมู่บ้าน

ด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ พบว่า โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบประเด็นที่น่าสนใจ คือ การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ดังนั้น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ควรส่งเสริม สนับสนุนให้ประชาชน ดูแลรักษาสิ่งซึ่งเป็นสาธารณประโยชน์ต่าง ๆ และส่งเสริมการค้าแรงงาน โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริเศรษฐกิจแบบพอเพียงเฉลิมพระเกียรติ เป็นคณะทำงาน โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริเศรษฐกิจแบบพอเพียงเฉลิมพระเกียรติในระดับตำบลรับผิดชอบ ดำเนินการและประสานงาน รวบรวมแผนงาน/โครงการฯ รายงานผลการดำเนินการเสนอ ไปยังคณะกรรมการ ดำเนินโครงการ รวมทั้งสนับสนุนบุคคลและองค์กรเอกชนในพื้นที่ในการดำเนินงาน

ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พบว่ามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบประเด็นที่น่าสนใจ คือ การส่งเสริมและให้ความรู้ราษฎรเกี่ยวกับการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติ ดังนั้น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ควรส่งเสริมให้ประชาชนมีจิตสำนึกในการ อนุรักษ์ทรัพยากร ธรรมชาติอย่างต่อเนื่อง ชี้แจงให้ประชาชนเห็นความสำคัญที่ดินอันเป็นสาธารณะสมบัติของแผ่นดิน สำหรับพลเมือง ใช้ร่วมกัน ร่วมเวทีประชาคมในการรวมตัวและจัดตั้งกลุ่มด้านการอนุรักษ์ทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และให้ความรู้ความเข้าใจกับประชาชนในเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

ด้านการปฏิบัติตามระเบียบกฎหมายอื่น พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณา เป็นรายข้อพบประเด็นที่น่าสนใจ คือ การเป็นนายทะเบียนผู้รับแจ้งเมื่อมีการปลูกสร้างและรื้อถอนบ้าน ดังนั้น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ควรเป็นผู้รับอาสาในการเป็นนายทะเบียนผู้รับแจ้งเมื่อมีการปลูกสร้างและ รื้อถอนบ้าน เมื่อรับแจ้งแล้วต้องส่งต่อนายทะเบียน ณ สำนักทะเบียนอำเภอ ที่ว่าการอำเภอ

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

๑) ควรมีการวิจัยความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในเขตอำเภออื่นในจังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อเป็นการ เปรียบเทียบ

๒) ควรมีการวิจัยบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ ของอำเภออื่นๆ

๓) หน่วยงานที่รับผิดชอบ โดยเฉพาะกรมการปกครอง ควรมีการพัฒนาปรับปรุงและฝึกอบรม เพื่อเป็นการเพิ่มพูนประสิทธิภาพในการทำงานของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ตามยุคสมัยที่มีการเปลี่ยนแปลง

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

๑) หนังสือทั่วไป

กระทรวงมหาดไทย. พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พุทธศักราช ๒๕๔๗. กรุงเทพมหานคร :

โรงพิมพ์อาสาการศึกษาดินแดน, ๒๕๔๖.

กัญชสี สรพรหม. เจตคติต่อการสอนเรื่องเพศศึกษา. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ประสานมิตร, ๒๕๔๓.

งามพิศ สัตย์สงวน. สังคมและวัฒนธรรม. พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,

๒๕๓๗.

จำนง อติวิวัฒน์สิทธิ์ และคณะ. สังคมวิทยา. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๔.

จุมพล หนิมพานิช. มนุษย์กับสังคม. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๔๐.

ชูกา จิตพิทักษ์. สังคมวิทยาและวัฒนธรรมไทย. พิมพ์ครั้งที่ ๒. สงขลา : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์,

๒๕๒๘.

ชวงค์ ฉายะบุตร. การปกครองท้องถิ่นไทย. กรุงเทพมหานคร : กรมการปกครอง, ๒๕๓๕.

ทิตยา สุวรรณภู. สังคมวิทยา. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๗.

ณรงค์ เส็งประชา. มนุษย์กับสังคม. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเคียนสโตร์, ๒๕๓๘.

เดโช สวานานนท์. จิตวิทยาสังคม. กรุงเทพมหานคร : โอเคียนสโตร์, ๒๕๑๘.

ทวี พันธฐาสิฏฐ์. การปกครองท้องถิ่น. มหาสารคาม : วิทยาลัยครูมหาสารคาม, ๒๕๓๗.

ทิตยา สุวรรณภู. ความคาดหวังบทบาทของพัฒนาการคณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้านและเจ้าหน้าที่ระดับ

อำเภอ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น, ๒๕๔๐.

ธเนศวร์ เจริญเมือง. การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร : ๑๗๕ การพิมพ์, ๒๕๓๗.

บุญชม ศรีสะอาด. การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ ๖. กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น, ๒๕๓๕.

บุญเรือง ขจรศิลป์. สถิติวิจัย ๑. กรุงเทพมหานคร : ฟิสติกส์เซ็นเตอร์, ๒๕๓๘.

ประทาน คงฤทธิศึกษากร. การปกครองท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร : พีระพัชณา, ๒๕๓๖.

ประกาศ ศิลปะรัตณี. บทบาทที่คาดหวังและบทบาทที่เป็นจริงของคณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้านและเจ้าหน้าที่ระดับ

พัฒนาชนบทระดับตำบล. กรุงเทพมหานคร : กรมการพัฒนาชุมชน, ๒๕๒๕.

ประมวล รัตนวงศ์. จิตวิทยาเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๑๕.

ปรัชญาเวสารัชช์. พื้นฐานทางสังคมและวัฒนธรรมของการเมืองไทย. พิมพ์ครั้งที่ ๔. นนทบุรี : มหาวิทยาลัย
สุโขทัยธรรมมาธิราช, ๒๕๓๒.

ประชัย เปี่ยมสมบูรณ์. การบริหารงานตำรวจ. กรุงเทพมหานคร : โอ. เอส. พรินต์ติ้งเฮาส์, ๒๕๓๐.

พรชัย เทพปัญญา และคณะ. การปกครองท้องถิ่นเปรียบเทียบ. กรุงเทพมหานคร : ป. สัมพันธ์พาณิชย์,
๒๕๓๗.

พรทิพย์ ศิริภัทราชัย. พฤติกรรมสุขภาพเกี่ยวกับเรื่องเพศ. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร, ๒๕๓๕.

พรรณี ชูทัต. จิตวิทยาจากการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานพิมพ์โอเคียนส โตร์, ๒๕๔๐.

พิทยา สายหู. กลไกของสังคม. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๖.

ไพบุลย์ ช่างเรียน. การปกครองมหานคร. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๑๖.

ภณิศา ชัยปัญญา. ทฤษฎีและพฤติกรรม. กรุงเทพมหานคร : ดวงกมล, ๒๕๔๑.

ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒. พิมพ์ครั้งที่ ๖. กรุงเทพมหานคร :
บริษัท นานมีบุ๊คพับลิชั่น จำกัด, ๒๕๔๖.

ลิขิต ธีรเวคิน. การเมืองการปกครองของไทย. พิมพ์ครั้งที่ ๗. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์, ๒๕๔๘.

ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร. ทฤษฎีและปฏิบัติการทางจิตวิทยาสังคม. สกลนคร : สถาบันราชภัฏสกลนคร, ๒๕๔๒.

สงวนศรี วิรัชชัย. จิตวิทยาสังคมเพื่อการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : ศึกษาพรการพิมพ์, ๒๕๓๗.

สุชา จันทร์เอม. จิตวิทยาทั่วไป. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๕.

สุนทร ทองคง. ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน.
นครสวรรค์ : ม.ป.ท., ๒๕๒๗.

สุพัตรา สุภาพ. สังคมวิทยา. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๒.

โสภานุพิกุลชัย และคณะ. ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับอาชญวิทยาและงานยุติธรรม ๒๕๔๐. กรุงเทพมหานคร :
มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๐.

อรุณ รักธรรม. พฤติกรรมองค์กร. กรุงเทพมหานคร : โอเคียนส โตร์, ๒๕๒๖.

๒) วิทยานิพนธ์

ชุตินา คูหาทอง. “การรับรู้และการปฏิบัติตามบทบาทงานอนามัยแม่และเด็กและงานวางแผนครอบครัว
แม่ตัวอย่างที่อบรมแล้วในจังหวัดขอนแก่น”. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย:
มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๓๓.

นางเยาว์ ปิฎกัรชต์. “บทบาทของพระสงฆ์ในการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้าน ศึกษาเฉพาะจังหวัดสงขลา”.

วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒสงขลา, ๒๕๓๕.

ปราณี หมอนทอง. “ทิศทางการพึ่งตนเองในสังคมที่กำลังเปลี่ยนไป”. วิทยานิพนธ์สังคมศาสตรมหาบัณฑิต.

บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๓.

ยศพล อินทฤทธิ์. “บทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่ควรจะเป็นในอนาคต ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอเมืองกาฬสินธุ์

จังหวัดกาฬสินธุ์”. วิทยานิพนธ์การศึกษาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : สถาบันราชภัฏมหาสารคาม, ๒๕๔๕.

สมบัติ เสาวแก้ว. “บทบาทของคณะกรรมการหมู่บ้านในการบริหารและจัดการแหล่งน้ำขนาดเล็ก : ศึกษา

กรณีจังหวัดมหาสารคาม”. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๓๖.

สมรภูมิ ขวัญคุ้ม. “ความพึงพอใจของบุคลากรมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒที่มีต่อการจัดสวัสดิการ

ภายในมหาวิทยาลัย”. วิทยานิพนธ์การศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, ๒๕๓๐.

สว่าง มุสิกสาร. “ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอเมืองอำนาจเจริญ

จังหวัดอำนาจเจริญ”. วิทยานิพนธ์พัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๔๑.

สาโรช ไสยสมบัติ. “ความพึงพอใจในการทำงานของครูอาจารย์ โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา

จังหวัดร้อยเอ็ด”. ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒมหาสารคาม, ๒๕๓๔.

สุณิษร์รัตน์ ดาวดวงน้อย. “ความพึงพอใจของพนักงานท่าอากาศยานเชียงใหม่ต่อการแปรรูปรัฐวิสาหกิจ”.

วิทยานิพนธ์ศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘.

สุพจน์ วงศ์วิวัฒน์. “บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการปกครองท้องถิ่นรูปแบบกรุงเทพมหานคร”.

วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๐.

สุริยะ วิริยะสวัสดิ์. “พฤติกรรมการให้บริการของเจ้าหน้าที่องค์การราชการกับปัจจัยสภาพแวดล้อม

ในเขตเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์”. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๐.

๓) รายงานการวิจัย

พัทธา สายหู. “รายงานการศึกษาเกี่ยวกับลักษณะท้องถิ่นในการพัฒนาภาคใต้”. รายงานการวิจัย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น, ๒๕๔๐.

สถาบันดำรงราชานุภาพและกองวิชาการ กรมการปกครอง. “บทบาทกำนันผู้ใหญ่บ้านที่เหมาะสมในอนาคต”. รายงานการวิจัย. กรุงเทพมหานคร : บริษัทโรงพิมพ์, ๒๕๔๐.

สุเทพ สุนทรเมธัส. “การศึกษาหมู่บ้านอย่างใกล้ชิดเกี่ยวกับลักษณะผู้นำท้องถิ่น อำเภออำนาจเจริญ จังหวัดอุบลราชธานี”. รายงานวิจัย. กรุงเทพมหานคร : กรมพัฒนาชุมชนกองวิจัย และประเมินผล, ๒๕๔๒.

๔) บทความในวารสาร

กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย. “บทบาทกำนันผู้ใหญ่บ้านในการทำสงครามกับยาเสพติด”, วารสาร อส. ปีที่ ๔๔ ฉบับที่ ๑ (สิงหาคม-ตุลาคม ๒๕๔๖) : ๕๘-๖๒.

ชวงค์ ฉายาบุตร. “กำนัน ผู้ใหญ่บ้านกับสังคมไทย”, เทศกาลวิชาการ. ปีที่ ๕๒ ฉบับที่ ๘ (สิงหาคม ๒๕๔๐) : ๘.
ปริญญา นาคฉัตรีย์. “บทบาทกำนันผู้ใหญ่บ้านในการบำบัดทุกข์ บำรุงสุข”, เทศกาลวิชาการ. ปีที่ ๔๖ ฉบับที่ ๘ (สิงหาคม ๒๕๔๖) : ๕๓-๕๖.

สุจรีต ปัจฉิมนันท์. “ทิศทางกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ยุคปฏิรูประบอบราชการ”, เทศกาลวิชาการ. ปีที่ ๕๘ ฉบับที่ ๘ (เดือนสิงหาคม ๒๕๔๖) : ๑๒-๑๓.

๕) เอกสารอื่น ๆ ที่ไม่ได้ตีพิมพ์

กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย. “กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน”. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์อาสาสมัครศึกษาคินแดน, ๒๕๔๘, (อัดสำเนา).

กระทรวงมหาดไทย. “กำนัน ผู้ใหญ่บ้านยุคใหม่”. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์อาสาสมัครศึกษาคินแดน, ๒๕๔๒, (อัดสำเนา).

_____. “คู่มือการปฏิบัติงาน สำหรับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน พ.ศ. ๒๕๔๕”. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์อาสาสมัครศึกษาคินแดน, ๒๕๔๕, (อัดสำเนา).

อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด. “แผนปฏิบัติการพัฒนาอำเภอแบบบูรณาการ ประจำปี ๒๕๔๘”. ร้อยเอ็ด : อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด, ๒๕๔๘, (อัดสำเนา).

๒) ภาษาอังกฤษ**1) Books**

Fitzgerald, Michael R, and Robert F. Durant. **Citizen Evaluation and Urban Management : Service Delivery in Era of Protest.** Minnesota : Minnesota Management Center, 1962.

John J. Clarke. **Modern Management.** Ann Arbor : Health Administration, 1995.

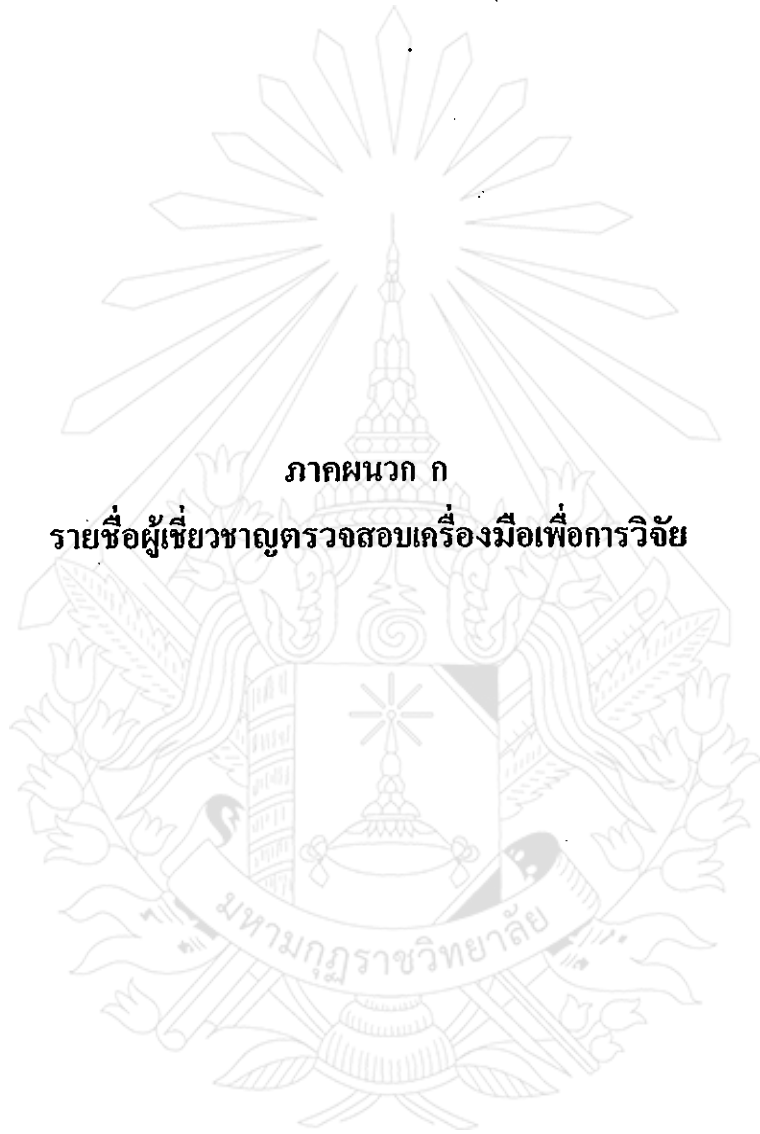

ภาคผนวก

มหามกุฏราชวิทยาลัย

ภาคผนวก ก

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือเพื่อการวิจัย

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือเพื่อการวิจัย

๑. ผศ. ดร. เดชา ใจกลาง

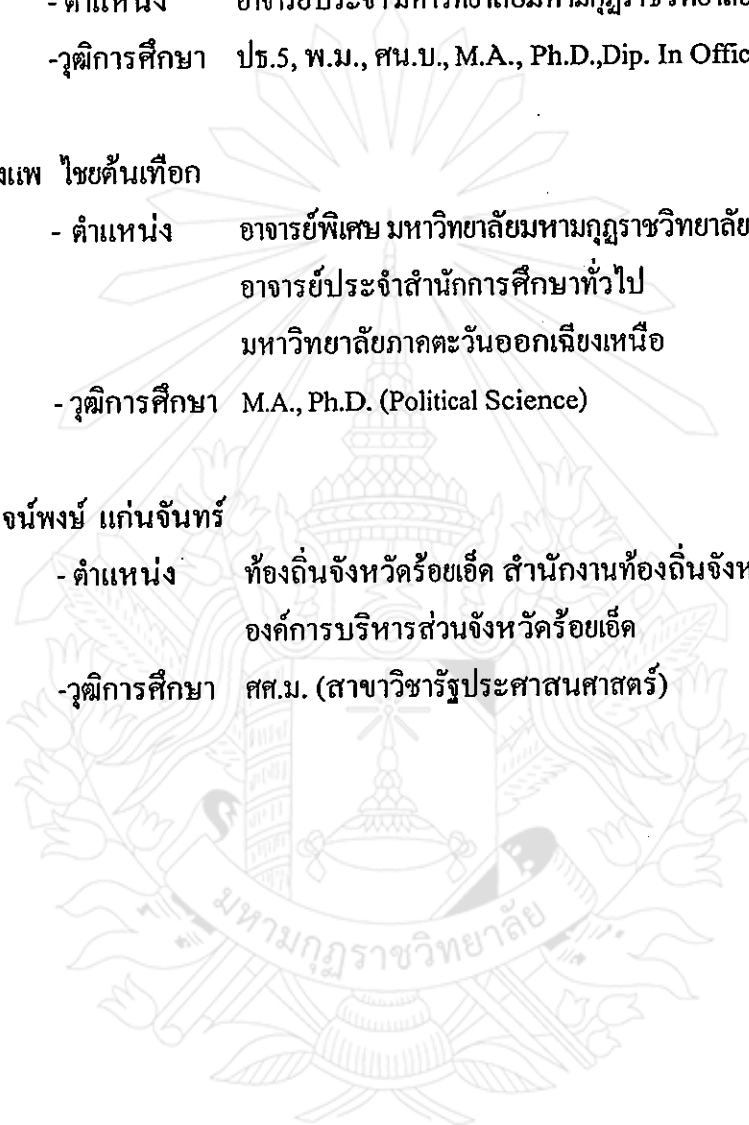
- ตำแหน่ง อาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด
- วุฒิการศึกษา ปธ.5, พ.ม., ศน.บ., M.A., Ph.D., Dip. In Office Management

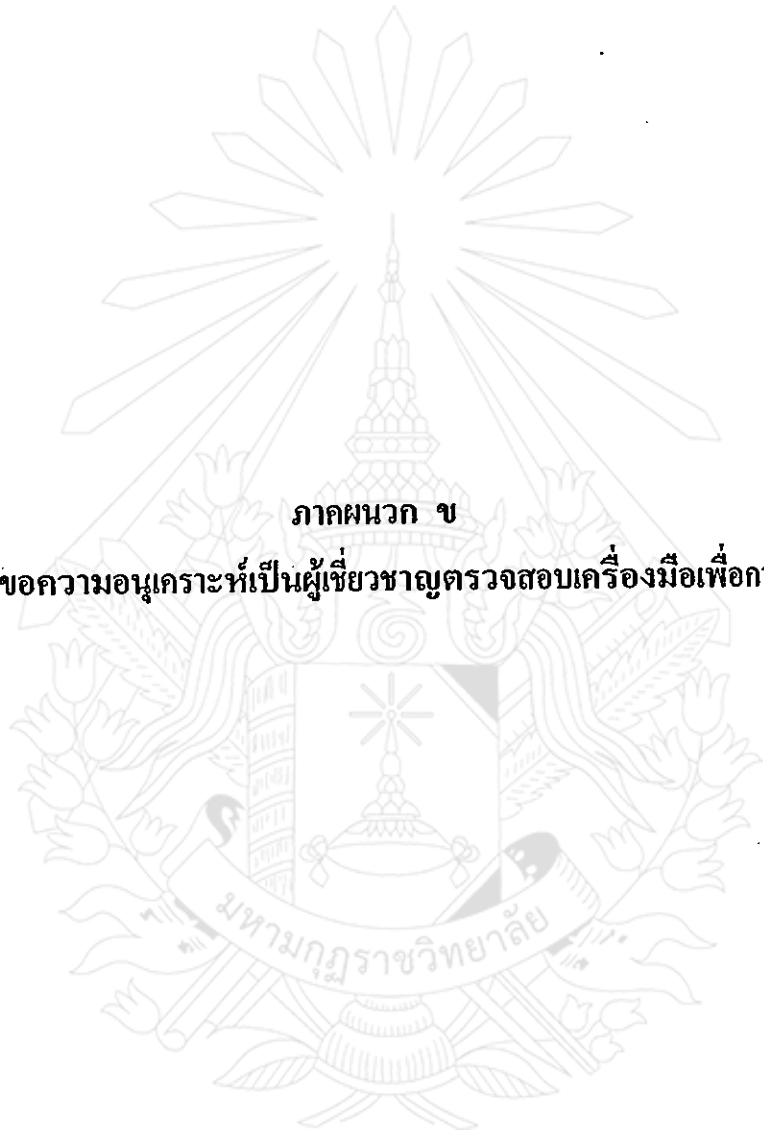
๒. ดร.ทองแพ ไชยคันท็อก

- ตำแหน่ง อาจารย์พิเศษ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด
อาจารย์ประจำสำนักการศึกษาทั่วไป
มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
- วุฒิการศึกษา M.A., Ph.D. (Political Science)

๓. นายโรจน์พงษ์ แก่นจันทร์

- ตำแหน่ง ท้องถิ่นจังหวัดร้อยเอ็ด สำนักงานท้องถิ่นจังหวัดร้อยเอ็ด
องค์การบริหารส่วนจังหวัดร้อยเอ็ด
- วุฒิการศึกษา ศศ.ม. (สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์)

ภาคผนวก ข

หนังสือขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือเพื่อการวิจัย

ที่ ศธ 6015/ว ๒๐๐

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตร้อยเอ็ด ถนนเตี้ยขามเมือง
ตำบลคงลาน อำเภอเมือง
จังหวัดร้อยเอ็ด 45000

25 ตุลาคม 2550

เรื่อง ขอกความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือเพื่อการวิจัย

เจริญพร นายโรจน์พงษ์ แก่นจันทร์

ด้วย นางรพีพรรณ อนันต์เชื้อ นักศึกษาสาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง มหาวิทยาลัย
มหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ได้ทำสารนิพนธ์ เรื่อง “ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อ
บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน : ศึกษาเฉพาะกรณี อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด” เพื่อเสนอต่อ
บัณฑิตวิทยาลัย ซึ่งเป็นส่วนหนึ่ง ของการศึกษาคณะหลักสูตร ศาสตราจารย์ศาสตรมหาบัณฑิต (ศน.ม.)

ดังนั้น มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ขอกความอนุเคราะห์จากท่านซึ่ง
เป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือเพื่อการวิจัย

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดทราบและพิจารณา วิทยาเขตร้อยเอ็ดหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับ
ความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีเช่นเคย ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระสุทธิสาร ไสภณ)

รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

ปฏิบัติกรแทนอธิการบดี

ศูนย์การศึกษามหาบัณฑิตวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

โทร. 0-4351-8364, 0-4351-6076

โทรสาร. 0-4351-4618

[http:// www.rec.mbu.ac.th](http://www.rec.mbu.ac.th)

ที่ ศธ 6015/ว 600

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตร้อยเอ็ด ถนนเลี้ยวเมือง
ตำบลคงลาน อำเภอเมือง
จังหวัดร้อยเอ็ด 45000

25 ตุลาคม 2550

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือเพื่อการวิจัย

เจริญพร ดร.ทองเทพ ไชยรัตน์เพ็ญ

ด้วย นางรพีพรรณ อนันต์ นักศึกษาระดับปริญญาตรีการปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ได้ทำสารนิพนธ์เรื่อง “ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน : ศึกษาเฉพาะกรณี อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด” เพื่อเสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย ซึ่งเป็นส่วนหนึ่ง ของการศึกษาตามหลักสูตร ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (ศน.ม.)

ดังนั้น มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ขอความอนุเคราะห์จากท่านซึ่งเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือเพื่อการวิจัย

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดทราบและพิจารณา วิทยาเขตร้อยเอ็ดหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีเช่นเคย ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระสุทธิสาร โสภณ)

รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

ปฏิบัติกรแทนอธิการบดี

ศูนย์การศึกษาระดับบัณฑิตวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

โทร. 0-4351-8364, 0-4351-6076

โทรสาร. 0-4351-4618

[http:// www.rec.mbu.ac.th](http://www.rec.mbu.ac.th)

ที่ ศธ 6015/ว 600

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตร้อยเอ็ด ถนนเลี้ยวเมือง
ตำบลคงลาน อำเภอเมือง
จังหวัดร้อยเอ็ด 45000

25 ตุลาคม 2550

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือเพื่อการวิจัย

เจริญพร ๗๔.๑๕.๑๕๓ ๑ ตุลาคม

ด้วย นางรพีพรรณ อนันต์เชื้อ นักศึกษาสาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง มหาวิทยาลัย
มหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ได้ทำสารนิพนธ์ เรื่อง “ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อ
บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน : ศึกษาเฉพาะกรณี อำเภोजครพิศครพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด” เพื่อเสนอต่อ
บัณฑิตวิทยาลัย ซึ่งเป็นส่วนหนึ่ง ของการศึกษาตามหลักสูตร ศาสตราจารย์ศาสตรมหาบัณฑิต (ศน.ม.)

ดังนั้น มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ขอความอนุเคราะห์จากท่านซึ่ง
เป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือเพื่อการวิจัย

จึงเจริญพรมมาเพื่อ โปรดทราบและพิจารณา วิทยาเขตร้อยเอ็ดหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับ
ความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีเช่นเคย ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระสุทธิสาร โสภณ)

รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

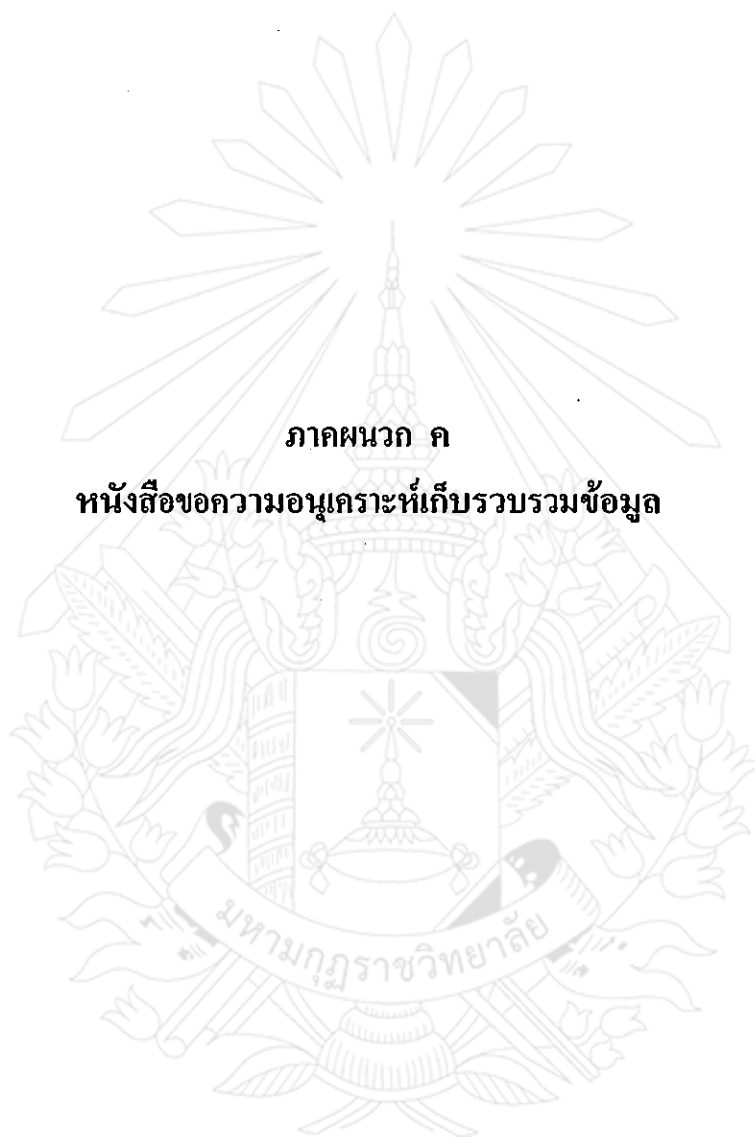
ปฏิบัติกรแทนอธิการบดี

ศูนย์การศึกษามหาบัณฑิตวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

โทร. 0-4351-8364, 0-4351-6076

โทรสาร. 0-4351-4618

[http:// www.rcc.mbu.ac.th](http://www.rcc.mbu.ac.th)

ภาคผนวก ก

หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูล

ที่ ศธ 6015/ว ๖๐1

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตร้อยเอ็ด ถนนเลี้ยวเมือง
ตำบลคงลาน อำเภอเมือง
จังหวัดร้อยเอ็ด 45000

๒๕ ตุลาคม 2550

เรื่อง ขอกความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูล

เจริญพร ทศสินีทองอรุณพิภพจินดา

ด้วย นางรพีพรรณ อนันต์เชื้อ นักศึกษาสาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ได้ทำสารนิพนธ์ เรื่อง “ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน : ศึกษาเฉพาะกรณี อําเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด” เพื่อเสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย ซึ่งเป็นส่วนหนึ่ง ของการศึกษาตามหลักสูตร ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (ศน.ม.)

ดังนั้น มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ขอกความอนุเคราะห์ให้นักศึกษาดังกล่าว ได้เข้าเก็บรวบรวมข้อมูลในหน่วยงานของท่าน ส่วน วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะมาติดต่อประสานงานกับท่าน โดยตรง

จึงเจริญพรมาเพื่อ โปรดทราบ และวิทยาเขตร้อยเอ็ด หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขออนุ โมทนาขอบคุณมา ณ โอกาสนี้.

ขอเจริญพร

(พระสุทธิสารโสภณ)

รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

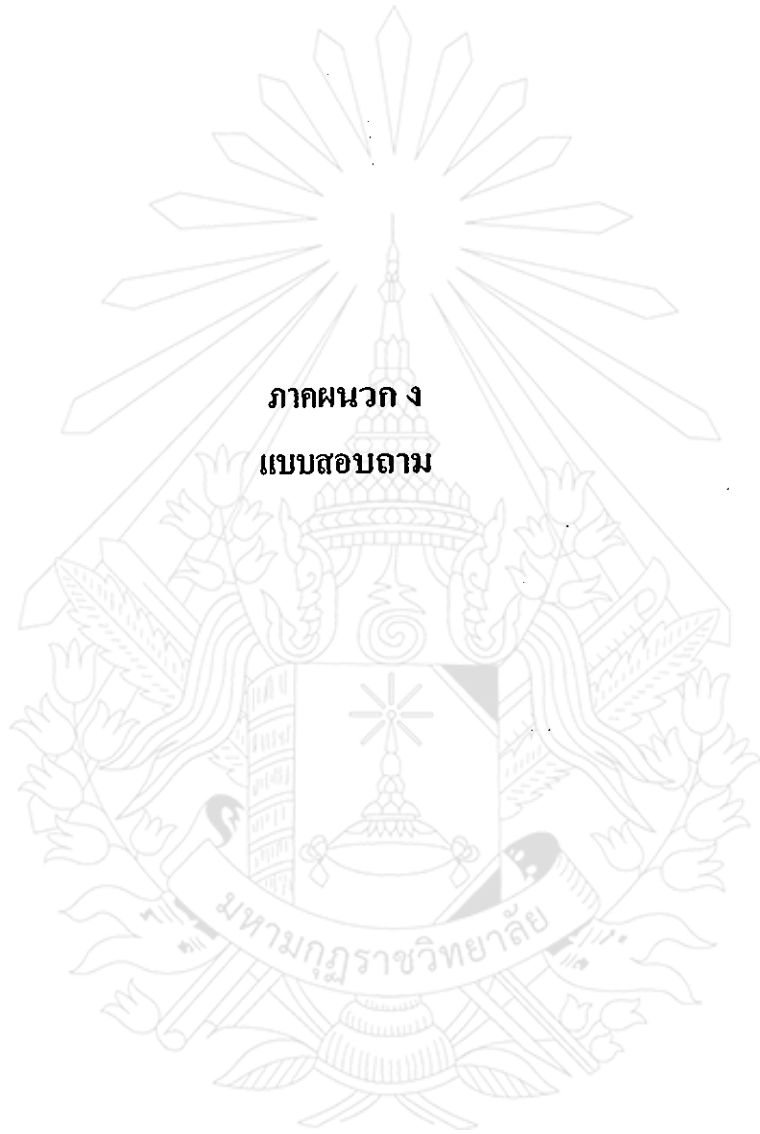
ปฏิบัติกรแทนอธิการบดี

ศูนย์การศึกษามหาบัณฑิตวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

โทร. 0-4351-8364,0-4351-6076

โทรสาร. 0-4351-4618

[http:// www.rec.mbu.ac.th](http://www.rec.mbu.ac.th)

ภาคผนวก ง
แบบสอบถาม

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง

ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ศึกษาเฉพาะกรณี :

อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด

*****

คำชี้แจง

๑. แบบสอบถามนี้เป็นแบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการศึกษาเรื่อง ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ศึกษาเฉพาะกรณี : อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด ผู้วิจัยใคร่ขอความร่วมมือจากท่าน ได้กรุณาตอบแบบสอบถาม และแสดงความคิดเห็นที่ตรงความเป็นจริงทุกข้อ ข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้รับจากท่านในครั้งนี้ จะเป็นประโยชน์และมีคุณค่าอย่างสูง ต่อการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้และคำตอบของท่านจะไม่มีผลกระทบต่อท่านแต่ประการใด

๒. แบบสอบถามนี้แบ่งออกเป็น ๓ ตอนคือ

ตอนที่ ๑ ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ ๒ แบบสอบถามความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด

ตอนที่ ๓ แบบสอบถามปลายเปิด (Open-ended) เพื่อสอบถามข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

รพีพรรณ อนันต์เอื้อ

นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ตอนที่ ๑ ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงใน [ ] หน้าข้อความที่ตรงกับข้อมูลส่วนตัวของท่าน

๑. เพศ

[ ] ชาย

[ ] หญิง

๒. อายุ

[ ] ไม่เกิน ๒๐ ปี-๒๐ ปี

[ ] ๒๐ - ๓๐ ปี

[ ] ๓๑ - ๔๐ ปี

[ ] ๔๑ - ๕๐ ปี

[ ] ๕๑ ปีขึ้นไป

๓. ระดับการศึกษา

[ ] ต่ำกว่าปริญญาตรี

[ ] ปริญญาตรี

[ ] สูงกว่าปริญญาตรี

๔. อาชีพ

[ ] รับราชการ / พนักงานรัฐวิสาหกิจ

[ ] ค้าขาย / ธุรกิจส่วนตัว

[ ] รับจ้าง

[ ] เกษตรกรรม (ทำนา ทำไร่ เลี้ยงสัตว์)

[ ] นักเรียน นักศึกษา

ตอนที่ ๒ แบบสอบถามระดับความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อำเภอ

จตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องคำตอบทางขวามือ ของแต่ละข้อเพียงอย่างเดียว ที่ตรงกับ
ความคิดเห็นของท่าน

ข้อ	บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน	ระดับความพึงพอใจ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
๑. ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย						
๑.	การรักษาความสงบและป้องกันบรรเทาทุกข์ของราษฎร					
๒.	การแนะนำตักเตือนดูแลราษฎรมิให้กระทำความผิดกฎหมาย					
๓.	การชี้แจงข้อราชการต่าง ๆ ให้ประชาชนทราบ					
๔.	การเอาใจใส่ช่วยเหลือและแนะนำราษฎรเพื่อให้ได้รับความเข้าใจและสะดวกในการติดต่อราชการ					
๕.	การจัดหมู่บ้านให้เป็นระเบียบเรียบร้อยถูกสุขลักษณะ					
๖.	การช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ราษฎรที่ประสบภัยพิบัติ					
๗.	การป้องกัน โรคติดต่อหรือโรคระบาด					
๘.	การป้องกันและปราบปรามยาเสพติด และผู้มีอิทธิพล					
๙.	การตรวจตราดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยให้เกิดขึ้นในตำบล และหมู่บ้าน					
๑๐.	การไต่ถามทุกข์ และการประนีประนอมเพื่อให้เกิดความสามัคคีในหมู่บ้าน					
๑๑.	การนำตัวผู้กระทำความผิดกฎหมายนำส่งพนักงานเจ้าหน้าที่					
๑๒.	การประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี					

ข้อ	บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน	ระดับความพึงพอใจ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
๒. ด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ						
๑.	ส่งเสริมอาชีพของราษฎรในทางเกษตรกรรม พาณิชยกรรมและอุตสาหกรรม					
๒.	ส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง					
๓.	การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์					
๔.	การสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน โดยใช้ระบบประชาคม					
๕.	การเป็นผู้ดำเนินโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ “เศรษฐกิจพอเพียง”					
๖.	การสำรวจเร่งรัดจัดเก็บภาษีบำรุงท้องที่และแนะนำราษฎรไปเสียภาษี					
๓. ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม						
๑.	การป้องกันปราบปรามการลักลอบตัดไม้ทำลายป่า และการกระทำผิด					
๒.	การดูแลพื้นที่ป่าไม้ให้อยู่ในสภาพที่อุดมสมบูรณ์					
๓.	การเชิญชวนให้ราษฎรร่วมกิจกรรมในการพัฒนาที่สาธารณประโยชน์ให้สวยงามในโอกาสต่างๆ					
๔.	การส่งเสริมและให้ความรู้ราษฎรเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ					
๕.	การป้องกันและปราบปรามการกระทำผิดกฎหมายว่าด้วยการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า					

ข้อ	บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน	ระดับความพึงพอใจ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
๔. ด้านการปฏิบัติตามระเบียบกฎหมายอื่น						
๑.	การเป็นนายทะเบียนผู้รับแจ้งการเกิดการตายและย้ายที่อยู่					
๒.	การเป็นนายทะเบียนผู้รับแจ้งเมื่อมีการปลูกสร้างและรื้อถอนบ้าน					
๓.	การแจ้งให้ราษฎรผู้มีสัญชาติไทยที่มีอายุครบ 15 ปีบริบูรณ์และบุคคลที่ต้องขอมีบัตร ไปยื่นคำขอมีบัตร					
๔.	การเป็นพยานบุคคลรับรองบุคคลที่ประสงค์ขอจดทะเบียนรับรองบุตรและรับรองสถานภาพบุคคล					
๕.	การเป็นผู้ให้การรับรองความประพฤติและหลักฐานของผู้ขออนุญาตมีและใช้อาวุธปืน					
๖.	การแจ้งผู้ถึงเกณฑ์ที่จะต้องขึ้นทะเบียนทหารกองเกิน ไปขึ้นบัญชีทหารกองเกิน					
๗.	การเป็นเจ้าพนักงานสำรวจตามแบบแสดงรายการที่ดินในเขตท้องที่นั้น ๆ					

nded) เพื่อ
น จังหวัด

ยร้อย

เขตล้อม

น

กทำนที่ใ

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล นางรพีพรรณ อนันต์เชื้อ
วัน/เดือน/ปีเกิด ๑๕ สิงหาคม ๒๕๐๓
ที่อยู่ปัจจุบัน ๕๕ หมู่ที่ ๓ ตำบลหัวช้าง อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด

วุฒิการศึกษา ศิลปศาสตรบัณฑิต (การจัดการทั่วไป) สถาบันรัชต์ภานุริรมย์

ตำแหน่ง/สถานที่ทำงาน เจ้าหน้าที่ปกครอง ระดับ ๕ ที่ทำการปกครองอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด

